

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**РОЛЬ ТА МІСЦЕ ПРАВООХОРОННИХ
ОРГАНІВ У РОЗБУДОВІ
ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПРАВОВОЇ
ДЕРЖАВИ**

**XVII Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція,
присвячена Дню юриста**

07 жовтня 2025 року

ТОМ 1

**Одеса
ОДУВС
2025**

УДК 351.74
P68

*Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення статей, які суттєво
перевищували пропоновані обсяги*

P68 **Роль** та місце правоохоронних органів у розбудові
демократичної правової держави: матеріали XVII міжнар.
наук.-практ. інтернет-конф., присв. Дню юриста, м. Одеса,
07 жовтня 2025 р., Т. 1. Одеса: ОДУВС, 2025. 362 с.

УДК 351.74

© ОДУВС, 2025

Keywords: legal mentality, unconscious, law, legal psychology, legal mentality, legal attitudes.

Література:

1. Кобко-Одарій В.С. Правовий менталітет українського народу: особливості формування та розвитку: дис... канд. юр. наук. Одеса. 2019. С. 230.
2. Sigmund Freud. Zur Psychopathologie des Alltagslebens. Berlin. 1904. 525 с.
3. Carl Gustaf Jung. The symbolic life. Princeton University Press. 1989. 1101 с.
4. Fromm E. The Anatomy of Human Destructiveness. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1973.

ЩОДО ПИТАННЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Андрій Володимирович Ковбан,

*к. ю. н., доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського державного університету внутрішніх справ*

Більша кількість міжнародних стандартів правоохоронної діяльності розроблено під егідою Організації Об'єднаних Націй, Ради Європи та Організації з безпеки і співробітництва в Європі – їх закріплено у багатосторонніх міжнародних конвенціях, резолюціях, рекомендаціях тощо.

Найбільш значущими прикладами нормативно-правових актів, які містять стандарти правоохоронної діяльності, є: Європейська конвенція про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими правопорушниками 1964 р.; Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 р.; Рекомендація Res (2000) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя 2000 р.; Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р.; Конвенція про кіберзлочинність 2001 р.; Конвенція ООН проти корупції 2003 р.; Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН «Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку» 1979 р.; Резолюція № 690 (1979) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Декларація про поліцію» 1979 р.; Резолюція восьмого Конгресу ООН щодо запобігання злочинності та поводження з правопорушниками «Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку» 1990 р.; Рекомендація Res (2001) 10 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Про європейський

кодекс поліцейської етики» 2001 р.; Рамкове рішення (2002/584/ЮВС) Європейської ради ЄС про європейський ордер на арешт та процедури передачі правопорушників між державами-членами 2002 р.; Рекомендація Rec (2005) Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Про «особливі методи розслідування» тяжких злочинів, у тому числі терористичних актів» 2005 р.; 60 Рекомендація Rec (2006) 2 Комітету міністрів Ради Європи щодо Європейських пенітенціарних правил 2006 р.; Керівництво Організації з безпеки і співробітництва в Європі з демократичних основ поліцейської діяльності 2008 р.; Рішення № 2009/371/ПВД Ради ЄС про створення Європейського поліцейського відомства (Європол) 2009 р., Рішення 1049 Постійної ради Організації з безпеки і співробітництва в Європі «Діяльність, пов'язана з поліцейськими функціями» 2012 р. тощо [1]. Цікавим документом є «Десять основних правозахисних стандартів поведінки для правоохоронних органів» (10 Basic Human Rights Standards for Law Enforcement Officials) (POL 30/04/98), що був розроблений правозахисною міжнародною неурядовою організацією «Amnesty International» разом з поліцейськими та експертами з різних країн у грудні 1998 року.

У самому документі зазначається, що ці стандарти засновані на діяльності правоохоронних органів ООН, кримінальному судочинстві, а також стандартах прав людини. Підкреслюється, що ці стандарти слугують скоріше короткою довідкою, аніж повноцінним поясненням чи коментарем щодо застосування міжнародних стандартів прав людини. Додається, що його призначення полягає у підвищенні обізнаності серед урядовців, парламентарів, журналістів, а також неурядових організацій щодо певних фундаментальних стандартів, що мають бути частиною будь-якого поліцейського навчання та практики [3].

Міжнародно-правовими стандартами у сфері національних правоохоронних систем є і передбачені міжнародним правом правила організації самої правоохоронної діяльності, і правила організації та діяльності кожного державного органу, який належить до судового чи правоохоронного. Тут варто нагадати й про те, що міжнародно-правові акти регламентують базові принципи, а також основні форми й методи їх функціонування. В додаток до цього, вони розробляють та рекомендують законодавчим структурам держав в першу чергу стандарти та еталони гарантій прав і свобод людини і громадянина. Саме це пояснює наявність обов'язку великої кількості держав визнавати міжнародно-правові акти шляхом їх ратифікації та реалізації у внутрішньодержавному законодавстві.

Однак, необхідно зазначити, що кількість правоохоронних органів у конкретній державі може бути різною – при чому з часом їх кількість може змінюватися. Тут відіграють роль як внутрішні, так і зовнішні обставини. До згаданих органів відносять органи судової системи, органи прокуратури, органи державної безпеки та прикордонні органи.

Можна додати до цього списку органи кримінального судочинства, охорони правопорядку, розвідувальні та контррозвідувальні органи тощо.

Можна говорити і про варіативність правоохоронної діяльності, що може бути реалізована у вигляді судової діяльності, прокурорського нагляду, оперативно-розшукової діяльності, охорони державного кордону, розвідувальної діяльності, контррозвідувальної діяльності тощо. Окрему систему стандартів представляють нормативно-правові акти щодо діяльності поліції стосовно окремих злочинів. Так, дуже розгалуженою системою міжнародно-правових стандартів є ті, що стосуються поліцейської діяльності щодо протидії насильству в сім'ї, наприклад.

Першою групою є міжнародні угоди, що розроблено в рамках ООН. Так, серед правових актів ООН, які містять відповідні правоохоронні стандарти, можна виокремити такі: Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10.12.1948 р.; Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації стосовно жінок, прийнята Генеральною асамблеєю ООН 18.12.1979 р., та прийняті у різні роки декларації щодо неї (наприклад, №№ 12, 14, 19); Декларація про викорінення насильства щодо жінок, прийнята Генеральною асамблеєю ООН 20.12.1993 р.; Пекінська Декларація та Платформа Дій, прийнята на Четвертій світовій жіночій конференції 4–15 вересня 1995 р.; Модельний закон про домашнє насильство, схвалений 2.12.1996 р. Комісією ООН з прав людини; Резолюції Генеральної Асамблеї (наприклад, A/HRC/7/L.22/REV (2008 р.), № 61/143 (2006 р.)) та Ради безпеки ООН (наприклад, № 1325 (2000 р.), 1820 (2008 р.)), що стосуються забезпечення боротьби із насильством проти жінок та дівчат, у т.ч. й в умовах збройних конфліктів, тощо.

Друга група представлена рішеннями та загальними рекомендаціями комітетів ООН. Зокрема, з прав людини (№ 28 (2000 р.)), ліквідації расової дискримінації (№ 25 (2000 р.)), запобігання катувань (№ 2 (2007 р.)), з прав дитини (№ 8 (2006 р.), №12 (2009 р.)) та деякі інші.

У даному випадку особливо важливими є правові документи Комітету з ліквідації дискримінації стосовно жінок (CEDAW), наприклад, Загальна рекомендація № 19 «Насильство стосовно жінок» (2002 р.), Загальна рекомендація № 26 «З питання про працюючих жінок-мігрантів» (2009 р.), Заключні зауваження Комітету з ліквідації дискримінації стосовно жінок (Україна (2010 р.) та ін.

Третя група нормативно-правових актів сформована в результаті прагнення України до євроінтеграції та визнання нею рішень Ради Європи як частини українського законодавства. Так, є певні документи, які містять положення, у яких опосередковано обов'язки європейських держав протидіяти домашньому насильству. До них відносять: Європейську конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод

від 04.11.1950 р.; Європейську соціальну хартію (переглянуту) від 03.05.1996 р.; Конвенцію Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми від 16.05.2005 р.; Рекомендацію Комітету Міністрів Ради Європи № R(85)4 від 26.03.1985 р.; Рекомендацію Комітету Міністрів Ради Європи № R(90)2 про соціальні заходи щодо насильства в сім'ї (1990 р.); Рекомендацію Комітету Міністрів Ради Європи Rec (2002)5 про захист жінок від насильства (2002 р.); Рекомендацію 1873 (2009) про сексуальне насильство стосовно жінок у ході збройних конфліктів; Рекомендацію Парламентської Асамблеї 1714 (2010) про дітей, які стали свідками домашнього насильства, тощо [2].

Четвертою групою є ряд документів, прийнятих ООН та Радою Європи у сфері запобігання жорстокому поводженню з дітьми, проявом якого виступає насильство над дітьми в сім'ї, а саме: Декларація прав дитини; Резолюція 1386 Генеральної Асамблеї ООН від 20.11.1959 р.; Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 р.; Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії від 01.01.2000 р.; Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності, прийнятий резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15.11.2000 р.; Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10.12.1984 р.; Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці № 182, ухвалена в межах Міжнародної організації праці 17.06.1999 р.; Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального розбещення від 25.10.2007 р.

Сюди входить і Стамбульська Конвенція Ради Європи про попередження та боротьбу з насильством щодо жінок та домашнім насильством від 2011 року.

В Україні безпосередньо захистом прав і свобод людини займається розгалужена система правоохоронних та правозахисних органів. Що ж до реалізації міжнародно-правових стандартів прав людини, закріплених у міжнародних документах, то вона відбивається в діяльності саме цих суб'єктів публічної влади.

Література:

1. Войціховський А. В. Міжнародно-правові стандарти правоохоронної діяльності. *Актуальні проблеми міжнародного права: Всеукраїнська науково-практична конференція (Харків, 10 березня 2023 року)*. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. С. 59–61.
2. Іванов А. В. Міжнародне співробітництво держав у боротьбі зі злочинністю. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 680–683.

3. 10 Basic Human Rights Standards for Law Enforcement Officials: Amnesty International. London, United Kingdom. December 1998. URL: <https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2021/06/pol300041998en.pdf>

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Г. В. Король, студент 2 курсу 2 групи ІПБ
Спеціальності 081 «Право»
Одеський державний університет внутрішніх справ
О.О. Мельнікова, доцент кафедри
кримінально-правових дисциплін, к.ю.н., доцент,
Одеський державний університет внутрішніх справ

Війна - це біль, страждання, муки, горе, страх. Це не звичайний страх, а тваринний, коли людина усвідомлює шквал бурі, який зруйнував її звичне, щасливе життя. Вона потрапляє у безнадійність та апатію у ці тяжкі хвилини. Через шквал емоцій та інстинкту самозахисту, людина починає виживати у ці тяжкі часи. Але як саме люди борються з цим, та до яких незаконних методів вони вдаються заради миттєвої радості. Наркотики, алкоголь, це ті речі, які дарують людям надію на майбутнє. Але що таке наркотики, і яку загрозу вони створюють у наш час?

Згідно з визначенням М. Вієвського, наркотики — речовини, препарати чи матеріали природного або синтетичного походження, що збуджують або пригнічують центральну нервову систему, містять психоактивні речовини та внесені Конвенцією про психотропні речовини ООН до відповідних переліків.

З цього визначення стає зрозуміло природу наркотичних речовин. Ефект від наркотиків різний, в залежності від самого наркотика, тривалості вживання та дози. [1]

Ці симптоми поділяють на три етапи:

- Фізичні симптоми до яких входять: різкі зміни розміру зіниць, порушення координації, сонливість або надмірна енергійність, різкий запах від людини через ці речовини.

- Поведінкові симптоми: різкі перепади настрою від швидкої ейфорії до агресії до людей, закритість, втрата інтересу до життя. Та останній симптом, який самий тяжкий та загрозливий до суспільства.

- Психічні симптоми: тривожність, панічні атаки, галюцинації, ілюзії, неадекватна оцінка ситуації, та депресивні або суїцидальні настрої.

Тобто людина стає некерованою, та створює загрозу суспільству, яку держава повинна охороняти.

що пояснюється високим рівнем мінної небезпеки на території України, особливо у прикордонних областях та поблизу зон бойових дій [4].

Офіцер Служби освітньої безпеки постійно взаємодіє з учасниками освітнього процесу, ініціює пропозиції щодо удосконалення системи безпеки, здійснює комунікацію з дітьми та проводить профілактичні заходи для запобігання правопорушенням.

У процесі гарантування безпечного середовища поліцейські: здійснюють превентивну та профілактичну діяльність, реалізують заходи з протидії булінгу, інформують учасників освітнього процесу про права та механізми захисту, запобігають вживанню дітьми наркотичних, алкогольних та тютюнових виробів, проводять просвітницькі заходи щодо запобігання самогубствам, ризикованій поведінці та травматизму, а також інформують про правила безпеки у кіберпросторі [2].

Ключові функціональні повноваження інспекторів охоплюють інформаційно-роз'яснювальну підтримку учасників освітнього процесу щодо безпеки та потенційних ризиків у період воєнного стану, а також моніторинг стану безпеки, збір та узагальнення відомостей. Крім цього, вони включають підготовку пропозицій щодо удосконалення системи безпеки та участь у розробленні і оновленні паспорта безпеки закладу. До їх компетенції належить застосування законних заходів стосовно батьків, які не виконують обов'язки щодо виховання дітей, виявлення фактів неналежного поводження з дітьми та оперативне реагування на такі випадки. Окрім того, інспектори здійснюють організацію та контроль пропускового режиму, огляд приміщень і території закладу, припинення адміністративних правопорушень, а також приймання заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та забезпечення їх належного опрацювання. Вони інформують структурні підрозділи Національної поліції про осіб, які залучають дітей до антиправної діяльності, і здійснюють реагування на надзвичайні події, у тому числі на кримінальні правопорушення, неконтрольоване перебування сторонніх осіб, виявлення вибухонебезпечних предметів, а також на надзвичайні ситуації природного, техногенного або воєнного характеру [5].

У разі надзвичайної події поліцейський повідомляє чергову частину територіального органу поліції та відповідні екстрені служби, інформує керівництво закладу освіти, оцінює масштаби та ризики події, визначає першочергові заходи, фіксує відомості за можливості та координує дії з адміністрацією закладу. При необхідності організовує евакуацію та контроль дотримання громадського порядку [6].

В умовах виявлення сторонньої особи без санкції керівництва поліцейський встановлює її особу та мету перебування, приймає рішення щодо залишення закладу або передачі відповідним підрозділам поліції.

При виявленні небезпечних предметів чи речовин застосовуються заходні заходи реагування [7].

Діяльність інспектора Служби освітньої безпеки є ключовим елементом забезпечення безпечного освітнього середовища в закладах загальної середньої освіти. Основними напрямками його роботи є фізичний захист учасників освітнього процесу, профілактика правопорушень і ризикованої поведінки, оперативне реагування на надзвичайні події, просвітницька діяльність та психологічна підтримка учнів. Важливим аспектом є систематичний моніторинг безпеки, оцінка ризиків та координація дій з адміністрацією закладу, батьками і екстреними службами. Комплексна реалізація цих функцій сприяє створенню умов для гармонійного розвитку дітей, забезпечення їх фізичного і психологічного благополуччя, а також підвищення рівня обізнаності та формування навичок безпечної поведінки.

Таким чином, діяльність інспектора Служби освітньої безпеки є невід'ємною складовою державної політики у сфері захисту прав і інтересів дітей та забезпечення ефективного функціонування освітнього процесу, особливо в умовах сучасних загроз, пов'язаних із воєнними та надзвичайними ситуаціями. Головним правилом для усіх суб'єктів забезпечення освітнього середовища є безумовна необхідність діяти в якнайкращих інтересах дітей з урахуванням моральних цінностей та враховуючи їхні першочергові потреби діючи згідно чинного законодавства та внутрішніх правил закладу освіти в межах своїх прав та обов'язків.

Література:

1. Сухарева А.О., Барба В.Є. Сучасні виклики в діяльності поліції щодо формування безпечного освітнього середовища для дітей. Захист прав дитини в умовах воєнного стану: Колективна монографія. Львів. Торунь: Liha-Pres, 2024. 143-149 <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/330/9713/21851-1>
2. «Безпечне освітнє середовище: нові виклики та сучасні рішення в умовах воєнного і повоєнного часу»: наукові статті, тези доповідей та інші матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 07 березня 2025 р., м. Тернопіль. С.47. <https://dspace.ksaeu.kherson.ua/bitstream/handle/123456789/10649/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BA%D0%BE%D0%>
3. Воейков. О. 2024. Які функції виконує інспектор служби освітньої безпеки. https://znayshov.com/News/Details/Yaki_funktsii_vykonuie_inspektor_sluzhby_osvitnoi_bezpeky
4. Поліцейський безпеки у школі: обов'язки та особливості співпраці. *Електронний уряд України*. 2024. <https://eo.gov.ua/politseyskyu-bezpeky-u-shkoli-obov-iazky-ta-osoblyvosti-spivpratsi/2024/01/30/>

5. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів Національної поліції України із забезпечення безпечного освітнього середовища в закладах загальної середньої освіти: *Наказ МВС України* від 01.10.2024 № 663. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1590-24#Text>

6. Про затвердження Порядку раннього попередження та евакуації учасників освітнього процесу в разі нападу або ризику нападу на заклад освіти: Міністерство внутрішніх справ України Міністерство освіти і науки України від 18.08.2023 року № 685/1013. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1583-23#Text>

7. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 40-41, ст.379 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПРИ РОЗКРИТТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

*Аліна Дмитрівна Тютюнник,
курсант 3-го курсу, навчально-наукового
інституту підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції Національної поліції України
Одеського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: Володимир Олександрович Кейдалюк,
викладач кафедри адміністративної діяльності поліції,
доктор філософії*

Актуальність дослідження теми міжнародного співробітництва при розкритті кримінальних правопорушень зумовлена зростанням транснаціональної злочинності та потребою ефективної взаємодії правоохоронних органів різних держав. Сучасні правопорушення часто виходять за межі однієї країни, що робить неможливим їхнє повне та якісне розслідування без використання механізмів міжнародної правової допомоги, обміну інформацією та координації дій. Важливим аспектом є роль міжнародних конвенцій, договорів та організацій, таких як Інтерпол та Європол, які забезпечують правові та організаційні основи для спільного розслідування, екстрадиції та кримінального переслідування осіб. Дослідження цієї теми дозволяє удосконалити національне законодавство та практику, враховуючи міжнародні стандарти й кращі світові методи боротьби зі злочинністю.

Міжнародне співробітництво у боротьбі зі злочинністю здійснюється і шляхом взаємодії держав у питаннях кримінального процесу, тобто у кримінальній процесуальній сфері, і являє собою діяльність, яка реалізується у формі правовідносин, здійснювану органом досудового розслідування, прокурором, суддею відповідно до вимог міжнародних

договорів та національного законодавства, яке регулює провадження у кримінальних справах, погоджена з компетентними органами та посадовими особами іноземних держав, а також міжнародними організаціями щодо отримання та надання допомоги у кримінальних справах під час досудового провадження, судового розгляду або виконання судового рішення. Серед самостійних процесуальних форм міжнародного співробітництва у кримінальному процесі виокремлюються такі: міжнародна правова допомога у кримінальних справах (у вузькому розумінні); видача правопорушників для притягнення до кримінальної відповідальності або для виконання вироку; передача кримінального провадження (переїняття кримінального переслідування); передача засуджених осіб до країни їхнього громадянства та здійснення нагляду за ними; визнання та виконання рішень іноземних судів або міжнародних судових установ [1, с. 31].

Значення міжнародного співробітництва можна визначити через наступні характеристики:

- ефективне розслідування кримінальних правопорушень (співпраця між державами дозволяє обмінюватися інформацією, доказами та досвідом, що значно полегшує розслідування кримінальних правопорушень, які мають транснаціональний характер);
- координація зусиль (міжнародне співробітництво дозволяє координувати дії правоохоронних органів різних країн, що сприяє більш ефективній боротьбі зі злочинністю);
- захист прав та свобод (співпраця між державами гарантує захист прав та свобод осіб, які стали жертвами кримінальних правопорушень, незалежно від того, де саме вони були вчинені) [2, с. 354].

Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні та взаємодія державних органів з цього питання охоплює міжнародно-правові, адміністративно-правові та кримінальні процесуальні відносини, які виникають між визначеними міжнародними договорами або законами про їх ратифікацію центральними органами держав, міжнародних організацій, між цими органами та особами, у провадженні яких знаходиться кримінальна справа, між цими особами та іншими учасниками кримінально-процесуальної діяльності, що вказує на існування міжнародно-правових, адміністративно-правових та кримінально-процесуальних аспектів міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні [1, с. 34].

Участь України у міжнародному співробітництві з питань правоохоронної діяльності забезпечується різними органами державної влади. За обсягом прав і обов'язків такі органи можна поділити на дві групи: державні органи загальної компетенції та державні органи спеціальної компетенції. Органами загальної компетенції є Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Міністерство закор-

донних справ України. До органів зі спеціальною компетенцією можна віднести Міністерство внутрішніх справ України, Офіс Генерального прокурора України, Службу безпеки України, Національне антикорупційне бюро України, Міністерство юстиції України тощо. Важливо відзначити те, що міжнародна співпраця України у правоохоронній діяльності не обмежується лише зарубіжними країнами - вона також охоплює взаємодію з такими організаціями як Інтерпол, Європол тощо [2, с. 355].

Міжнародне співробітництво в боротьбі зі злочинністю виражається у скоординованих діях держав у рамках міжнародних організацій та в одноманітності проведеної ними політики. Завдяки такій співпраці Україна може ефективно розшукувати й повертати підозрюваних у тяжких кримінальних правопорушеннях, які переховуються на території зарубіжних країн, зокрема країн Євросоюзу та їхніх партнерів [3, с. 101].

Діяльність Європолу та правоохоронних органів України здійснюється в рамках Угоди між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво. Будучи правоохоронним органом Європейського Союзу Європол є одним із ключових правоохоронних органів у боротьбі із організованою злочинністю, тероризмом та іншими формами вчинення тяжких злочинів, які зачіпають дві або більше держав-членів ЄС. Основними функціями Європолу є його діяльність як центру інформаційної та аналітичної співпраці правоохоронних органів держав-членів ЄС, як центру кримінальної розвідки. Серед іншого, Агенство також виконує функцію центру розвитку спеціалізованої правоохоронної експертизи та допомагає державам-членам ЄС в організації навчання правоохоронців. Однак, Агенство не є правоохоронним органом в класичному розумінні. Співробітники Європолу не розпочинають самостійне розслідування кримінального правопорушення та не здійснюють арешту підозрюваних, а також не можуть діяти без санкції правоохоронних органів країн ЄС. Якщо Європол вважає за необхідне розпочати розслідування кримінального правопорушення, він має здійснити запит до компетентного органу відповідної країни ЄС та ініціювати проведення розслідування. Фактична участь співробітників у проведенні розслідування можлива у разі їх включення до спільної слідчої групи. Обмін інформацією між Європолом та державами-членами, країнами, що не входять до ЄС, і третіми сторонами, відбувається за трьома основними каналами: Мережевий додаток безпечного обміну інформацією, Інформаційна система Європолу та Платформа для експертів Європолу. Доступ до каналів обміну інформації є обмеженим. Крім правоохоронних органів України з Європолом співпрацюють й інші державні органи України, що виконують окремі правоохоронні завдання держави [4, с. 160].

Таким чином, роль міжнародних організацій (Інтерпол, Європол та ін.) у боротьбі зі злочинністю велика і полягає насамперед у координації міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю, що охоплює інформаційний обмін, професійно-технічну допомогу, договірно-правову координацію. Саме Інтерпол та Європол проводять основну практичну роботу в процесі розшуку осіб, які вчинили кримінальне правопорушення. При цьому найважливішою формою співробітництва є видача особи. Ці організації виконують координаційну функцію, забезпечуючи ефективність зусиль, що вживаються державами у розкритті, попередженні кримінальних правопорушень, а також розшуку, затримання та покарання винних у їх скоєнні [3, с. 103].

Таким чином, варто зробити висновки, що міжнародне співробітництво при розкритті кримінальних правопорушень є важливим інструментом протидії злочинності, яка все частіше має транснаціональний характер. Завдяки спільним діям держав, обміну оперативною інформацією та правовій допомозі забезпечується швидке виявлення злочинців, збирання доказів і притягнення винних до відповідальності. Ефективність такого співробітництва залежить від узгодженості національних законодавств із міжнародними стандартами, участі в міжнародних організаціях та належної координації між компетентними органами, що створює умови для підвищення безпеки та зміцнення правопорядку на глобальному рівні.

Література:

1. Міжнародне співробітництво у кримінальному судочинстві: навч.-метод. посіб. уклад.: М.І. Смирнов, В.К. Волошина, А.В. Підгородинська; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса: Фенікс, 2024. 165 с. URL: <https://surl.li/seqbna> (дата звернення: 14.09.2025).
2. Сімора Д.Р., Данієлян А.К. Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні. *Концептуальні шляхи розвитку науки та освіти: матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції*. 2024. 390 с. URL: <https://surl.li/yaeaga> (дата звернення: 14.09.2025).
3. Грицьків А.В. Міжнародний розшук осіб, які вчинили злочин: питання міжнародно-правової співпраці держав. *Правові засади організації та здійснення публічної влади: збірник тез V Міжнародної науково-практичної конференції*. 2022. С. 101-103. URL: <https://surl.li/xmhqbr> (дата звернення: 14.09.2025).
4. Світличний О.П. Міжнародне співробітництво правоохоронних органів України із Європолем. *Право і суспільство*. 2023. С. 157-162. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2023/5_2023/24.pdf (дата звернення: 14.09.2025).

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ПРОТИДІЇ НЕЛЕГАЛЬНІЙ МІГРАЦІЇ

*Олексій Іванович Ульянов,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри адміністративної
діяльності факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності ОДУВС*

Нелегальна міграція є системною загрозою правопорядку та внутрішній безпеці держави, що потребує ефективного адміністративно-правового реагування.

Україна, як держава транзиту та країна походження мігрантів, застосовує комплекс заходів на законодавчому та інституційному рівнях.

Основу адміністративно-правового механізму становлять положення Кодексу України про адміністративні правопорушення, Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», а також підзаконних нормативно-правових актів, що регламентують повноваження органів публічної адміністрації у сфері контролю за міграційними процесами [1; 2].

Типовими порушеннями в цій сфері є незаконне перебування на території України, недотримання правил реєстрації, відмова залишити територію держави після закінчення дозволеного терміну, нелегальне працевлаштування, а також підробка або використання недійсних документів.

Такі дії підпадають під адміністративну відповідальність, зокрема за статтями 203–206 КУпАП [1].

Практика свідчить, що найбільше навантаження щодо виявлення та документування правопорушень цього типу несуть підрозділи Національної поліції України та Державної міграційної служби. У рамках проведення операції «Мігрант» у 2023 році було виявлено понад 3 тисячі порушників міграційного законодавства, до адміністративної відповідальності притягнуто понад 2700 осіб, 142 іноземців – примусово повернуто, 40 – примусово видворено з країни [3].

Адміністративно-правовий механізм реалізується через сукупність превентивних, контрольних і примусових заходів. До основних інструментів, які застосовуються Національною поліцією, належать: перевірка документів, адміністративне затримання, складання протоколів, ініціювання рішень про примусове повернення або видворення. Здійснення таких дій регламентується чіткими процедурними нормами, які мають відповідати як національному законодавству, так і міжнародним стандартам прав людини [2].

Особливістю адміністративної діяльності Національної поліції України у сфері протидії нелегальній міграції є поєднання превентивних і примусових заходів. Превентивна функція реалізується через участь у профілактичних операціях, рейдах, взаємодію з органами місцевого самоврядування, навчальними закладами, де навчаються іноземні громадяни, а також з представниками національних громад. Поліцейські інформують про правила перебування в Україні, порядок реєстрації місця проживання, строки дії дозволів на тимчасове або постійне проживання. Такі заходи спрямовані на зменшення кількості порушень міграційного законодавства шляхом запобігання їм.

Контрольна функція виявляється через регулярні перевірки документів у громадських місцях, а також спільні відпрацювання територій із підвищеним ризиком перебування нелегальних мігрантів (будівельні майданчики, ринки, вокзали, гуртожитки). У разі виявлення правопорушення поліцейські складають адміністративні протоколи, що є підставою для подальшого розгляду справи органами міграційної служби або адміністративними судами [1].

Окремим інструментом є адміністративне затримання іноземців, яке застосовується з метою ідентифікації особи, перевірки підстав для перебування на території України, запобігання ухиленню від виконання рішень про примусове повернення або видворення.

У межах адміністративно-правового механізму поліція також ініціює процедури примусового повернення та видворення. Підставами для таких дій є порушення законодавства про правовий статус іноземців та створення загрози громадському порядку або національній безпеці. Примусове повернення оформлюється відповідним рішенням ДМСУ, а примусове видворення — виконується за участі працівників поліції відповідно до рішення суду [2].

У межах адміністративно-правового механізму протидії нелегальній міграції важливу роль відіграє міжнародне співробітництво, яке здійснюється як на рівні двосторонніх угод, так і в межах інтеграційних процесів. Україна є стороною низки угод про реадмісію з країнами Європейського Союзу, які передбачають повернення осіб, що незаконно перебувають на території держави, до країни їх походження або постійного проживання [4]. Адміністративна реалізація таких процедур покладається, зокрема, на органи Національної поліції, які забезпечують супровід осіб, що підлягають примусовому поверненню або видворенню.

Важливою передумовою ефективного застосування реадмісійних механізмів є налагоджена взаємодія з консульськими установами та прикордонними службами інших країн. У разі відсутності документів, що посвідчують особу, працівники поліції за участі співробітників

ДМСУ проводять процедури ідентифікації, зокрема шляхом запитів до іноземних держав. Затягування цього процесу може призводити до надмірного обмеження свободи мігрантів і порушення стандартів Європейської конвенції з прав людини [5].

У сфері міжнародної взаємодії Україна співпрацює з Агентством з охорони зовнішніх кордонів ЄС (FRONTEX), Міжнародною організацією з міграції (IOM), Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR). Ця співпраця включає як методичну допомогу, так і технічну підтримку — зокрема, щодо вдосконалення адміністративних процедур, підготовки кадрів, підвищення якості збору та обробки інформації [6].

Разом із тим, у процесі реалізації адміністративно-правового механізму протидії нелегальній міграції постає потреба дотримання балансу між забезпеченням публічної безпеки та гарантуванням прав людини.

Практика свідчить, що надмірне або формалізоване застосування заходів адміністративного примусу може призводити до дискримінації, порушення принципів справедливості, зловживання правом затримання або видворення. У зв'язку з цим вкрай важливим є належний судовий контроль за законністю адміністративних рішень, які стосуються обмеження прав іноземців та осіб без громадянства.

У контексті підвищення ефективності адміністративно-правового механізму необхідно розвивати систему фахової підготовки поліцейських, забезпечувати їх актуальною правовою інформацією, впроваджувати цифрові інструменти в обробці міграційних даних та створювати умови для інтегрованої взаємодії між усіма дотичними структурами. Адміністративна діяльність поліції має залишатися не лише інструментом контролю, а й елементом правової культури, яка базується на повазі до гідності кожної особи.

З огляду на зростання масштабів нелегальної міграції, адміністративно-правовий механізм протидії цьому явищу вимагає подальшого вдосконалення як на рівні нормативного регулювання, так і в аспекті практичної реалізації.

Пріоритетом має стати запровадження єдиної міжвідомчої електронної платформи обміну інформацією між Національною поліцією, ДМСУ, Державною прикордонною службою, судами та органами місцевого самоврядування. Це дозволить оптимізувати процес виявлення порушників, забезпечити повну ідентифікацію осіб та уникнути дублювання функцій [7].

Також актуальним є посилення фахової підготовки поліцейських у сфері міграційного контролю, зокрема в частині дотримання процедур примусового повернення, складання адміністративних матеріалів та комунікації з іноземними громадянами.

У звіті Міжнародної організації з міграції (IOM) за 2024 рік зазначено, що країни, які інвестують у підготовку працівників, демонстру-

ють стабільно вищу ефективність виконання реадмісійних процедур [8].

Крім того, в умовах євроінтеграції України, необхідним є адаптація національного адміністративного законодавства до *acquis* ЄС, зокрема Регламенту (ЄС) № 604/2013 («Дублінський регламент»), що встановлює критерії визначення держави, відповідальної за розгляд заяви про надання притулку. Участь України в програмах FRONTEX має супроводжуватися не лише фінансовою, а й методичною підтримкою, зокрема через спільні тренінги, спостереження та оцінювання ризиків [9].

У цілому, ефективність адміністративно-правового механізму протидії нелегальній міграції визначається не кількістю складених протоколів або затриманих осіб, а рівнем дотримання балансу між публічною безпекою і правами людини. Лише за цієї умови діяльність поліції як суб'єкта адміністративного примусу може розглядатись як правомірна, пропорційна та легітимна у демократичній правовій державі.

Література:

1. Про адміністративні правопорушення: Кодекс України від 17. Груд.1984р. №8074-10. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
2. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вер.2011 р. №3773-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>.
3. Державна міграційна служба України. Заходи з протидії нелегальній міграції: результати профілактичної операції «Мігрант» [Електронний ресурс]. – 14.08.2023. – Режим доступу: <https://dmsu.gov.ua/news/dms/17957.html>
4. Угода між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб, що перебувають без дозволу, ратифікована Законом України від 15.01.2008 № 902-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_804#Text. – Назва з екрану. – Дата звернення: 29.09.2025.
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text. – Назва з екрану. – Дата звернення: 29.09.2025.
6. FRONTEX. Annual Risk Analysis 2024 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://frontex.europa.eu/publications>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 29.09.2025.
7. Стратегія інтегрованого управління кордонами: наказ Кабінету Міністрів України від 24.07.2019 № 687-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-2019-p#Text>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 29.09.2025.
8. International Organization for Migration. World Migration Report 2024 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://publications>.

iom.int/books/world-migration-report-2024. – Назва з екрану. – Дата звернення: 29.09.2025.

9. FRONTEX. Annual Risk Analysis 2024 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://frontex.europa.eu/publications>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 29.09.2025.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ КАРНОГО РОЗШУКУ З ІНШИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У РОЗКРИТТІ ПРАВОПОРУШЕНЬ

*Анна Валеріївна Федорощевська,
курсантка 301 взводу навчально-наукового інституту
підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Національної поліції України
Науковий керівник: Віра Миколаївна Галунько,
професор кафедри адміністративної діяльності поліції
доктор юридичних наук, професор*

Правовий режим воєнного стану створює комплекс нових викликів для системи органів Національної поліції України (далі - НПУ), пов'язаних із необхідністю одночасного забезпечення публічної безпеки, протидії злочинності та участі у заходах оборонного характеру. У таких умовах діяльність підрозділів карного розшуку набуває особливого значення, адже саме вони є ключовою ланкою у виявленні та розкритті тяжких і особливо тяжких злочинів.

Водночас ефективність виконання завдань карного розшуку значною мірою залежить від рівня взаємодії з іншими підрозділами НПУ, у тому числі аналітичними, слідчими, кіберполіцією та підрозділами превентивної діяльності. Недостатня взаємодія, відсутність чітких алгоритмів інформаційного обміну, надмірна бюрократизація процедур створюють загрози зниження ефективності розслідувань та унеможливають швидке реагування на кримінальні виклики воєнного часу.

Наукове осмислення зазначених проблем, виявлення організаційних та правових бар'єрів взаємодії, орієнтованих на умови воєнного стану, становить актуальне завдання сучасної адміністративно-правової доктрини та практики забезпечення національної безпеки.

Досліджуючи проблематику організації взаємодії підрозділів карного розшуку з іншими структурними елементами Національної поліції України у сфері розкриття кримінальних правопорушень, необхідно акцентувати увагу на нормативно-правових та функціонально-організаційних детермінантах цієї діяльності. Функціональна спрямо-

ваність діяльності слідчих, дізнавачів та оперативних підрозділів обумовлена реалізацією завдань кримінального провадження, що визначені у ч. 1 ст. 2 КПК України та деталізуються у ст. 91 КПК України, де передбачено необхідність встановлення істотних обставин, що мають доказове значення у провадженні [1].

Заслугує на увагу позиція С. Абламського, який зазначає, що оперативні підрозділи не набувають процесуального статусу ані сторони кримінального провадження, ані його учасника в розумінні положень КПК України [2, с.68]. Ця концептуальна позиція законодавця відображає прагнення чітко розмежувати сферу оперативно-розшукової діяльності та кримінального процесу, унеможливаючи змішування інститутів, що мають різну правову природу та функціональне призначення. Разом із тим, положення ч. 2 ст. 41 КПК України передбачають можливість реалізації оперативними підрозділами повноважень слідчого у випадках виконання процесуальних доручень останнього, що є своєрідним механізмом делегування владних процесуальних прерогатив.

При цьому зазначене делегування має суворо цільовий та обмежений характер, що виключає будь-яку ініціативну процесуальну активність з боку оперативних підрозділів поза межами отриманого доручення. Така регламентація зумовлює специфіку взаємодії, оскільки передбачає не паритетність суб'єктів, а субординаційну модель, де визначальну роль у формуванні процесуальних рішень та спрямуванні кримінального провадження відіграють слідчі та дізнавачі, а оперативні підрозділи виконують допоміжну, хоча й надзвичайно важливу функцію збирання інформації, у своїй більшості, негласними методами.

Отже, ефективність взаємодії вбачається не лише у формальному виконанні процесуальних доручень, але й у гармонізації інформаційних потоків, забезпеченні оперативності обміну даними та дотриманні правових меж компетенції кожного підрозділу, що ускладнюється в умовах воєнного стану, коли актуалізується потреба у підвищенні швидкості та узгодженості дій без порушення вимог закону.

З огляду на викладене, у системі організаційно-правового забезпечення діяльності підрозділів карного розшуку особливого значення набуває комплексна взаємодія при реалізації такої високоризикової негласної слідчої (розшукової) дії, як контроль за вчиненням правопорушення. Цей інститут має складну правову природу, що синтезує процесуальні, організаційні та тактико-оперативні елементи, спрямовані на фіксацію злочинної діяльності, ідентифікацію співучасників, викриття каналів постачання, локалізацію місць зберігання предметів злочину та встановлення інших істотних обставин доказового значення. Реалізація зазначеного заходу можлива виключно за умов наявно-

сті достатніх фактичних підстав припускати готування або вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину, а також за умови процесуальної легітимації через санкціонування прокурором і, у випадках обмеження конституційних прав, ухвалою слідчого судді [3, с.153].

Ефективність цього механізму безпосередньо корелює зі ступенем взаємодії оперативних підрозділів із суміжними службами НПУ. Передусім йдеться про органічну взаємодію з аналітичними підрозділами, що здійснюють інтелектуальне опрацювання масивів інформації та формують прогностичні моделі криміногенних ризиків; із підрозділами кіберполіції, компетенція яких охоплює виявлення цифрових слідів злочинної діяльності та ідентифікацію електронних комунікацій, що використовуються у процесі підготовки кримінального правопорушення; з підрозділами превенції, на які покладається завдання локалізації соціально небезпечних факторів, здатних трансформувати контрольовану ситуацію у некеровану ескалацію. Водночас інтегративна взаємодія зі слідчими підрозділами є ключовою, оскільки саме вони формують процесуально-правовий характер, у межах якого здійснюються оперативні дії, що забезпечують правову верифікацію результатів та їх імплементацію у доказову базу кримінального провадження.

Умови правового режиму воєнного стану істотно модифікують параметри цієї взаємодії, ускладнюючи її через підвищення інтенсивності криміногенної активності, окрім того існує обмеженість ресурсного забезпечення, необхідність посиленої конспірації та захисту учасників операцій. За таких обставин системна, безперервна та технологічно забезпечена взаємодія стає критичною передумовою досягнення тактичної і стратегічної ефективності контрольованих заходів.

У сучасних умовах ефективність механізму контролю за вчиненням кр мінбального правопорушення детермінована не стільки автономними можливостями окремих підрозділів, скільки рівнем інтеграційної взаємодії, що ґрунтується на єдиному інформаційному середовищі, нормативно закріплених регламентах та міжсуб'єктній відповідальності за порушення узгоджених процедур. Досягнення оптимального рівня такої взаємодії потребує розроблення міжвідомчих стандартів комунікації, впровадження уніфікованих цифрових платформ та створення інституційних механізмів контролю за дотриманням принципів законності та пропорційності при здійсненні контрольованих заходів.

Не менш важливе значення у системі організаційно-правового забезпечення діяльності підрозділів карного розшуку має участь працівників оперативних підрозділів у проведенні огляду місця події. Цей вид слідчої дії в умовах воєнного стану характеризується підвищеними ризиками, обмеженими ресурсами та необхідністю забезпечення безпеки як учасників слідчої дії, так і сторонніх осіб. Ефективність огляду

залежить від рівня інтегрованої взаємодії підрозділів: аналітичних, кіберполіції, превентивної діяльності та слідчих служб, що забезпечує оперативність фіксації фактів, комплексний аналіз потенційних загроз і формування достовірної доказової бази.

Як слушно підкреслює В. Галуцько, критичним фактором у проведенні огляду місця події є раціональне пріоритетне виконання слідчих дій, що дозволяють моделювати механізм події та встановлювати істотні обставини, при цьому безпека та координація дій підрозділів стають визначальними [4, с.59]. У таких умовах організація каналу взаємодії між оперативними підрозділами, слідчими та суміжними службами є не лише технічною необхідністю, а й стратегічним інструментом забезпечення ефективності та безпеки слідчої дії.

Таким чином, узагальнюючи дослідження аспектів функціонування підрозділів карного розшуку в умовах правового режиму воєнного стану дозволяє виокремити системний характер організаційно-правового забезпечення їхньої діяльності у ефективності протидії тяжким та особливо тяжким злочинам яка детермінована не лише наявністю матеріально-технічних ресурсів та професійною компетенцією окремих підрозділів, а й рівнем інтеграційної взаємодії між оперативними, аналітичними, слідчими та превентивними службами. Стратегічна значущість діяльності карного розшуку проявляється у здатності до гнучкого реагування на динамічні криміногенні виклики, оптимізації інформаційних потоків та забезпеченні законності та пропорційності слідчих заходів. Врахування факторів ризику, ресурсних обмежень і специфіки надзвичайних умов формує потребу у впровадженні стандартизованих протоколів взаємодії, цифрових платформ для інтеграції даних, а також систем контролю за дотриманням процесуальних і організаційних норм.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
2. Взаємодія учасників кримінального провадження під час до судового розслідування: правові аспекти та основні форми : навч. посіб. / кол. авт. ; за заг. ред. В. В. Сокурєнка ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Вид. 3-тє, допов. і перероб. Харків : ХНУВС, 2024. 208 с.
3. Подобний О. О. Оперативно-розшукова діяльність у виявленні та розслідуванні злочинів: теорія, історія і сучасна практика : навч.-метод. посібник. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 258 с.
4. Галуцько В.М. Особливості проведення огляду місця події під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану. *Пріоритетні напрямки реформування правової системи України в умовах воєнного стану*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 19 жовтня 2022 р.) / за ред. д. ю. н. Шкути

О.О. Одеса: Херсонський факультет Одеського державного університету внутрішніх справ, 2022. С. 58-60.

МЕТОДИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Ірина Вікторівна Чайка,
курсант 202 взводу навчально-наукового інституту
підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Національної поліції України
Науковий керівник: **Катерина Миколаївна Рудой,**
професор кафедри адміністративного права
та адміністративного процесу,
доктор юридичних наук, професор, підполковник поліції

У сучасних умовах розвитку української державності важливе місце займає ефективне функціонування системи публічного управління, адже саме від цього залежить рівень правопорядку, соціально-економічний розвиток та довіра громадян до влади. Методи публічного адміністрування становлять ключовий інструмент впливу держави на суспільні відносини, вони дозволяють реалізовувати управлінські функції у правовий, організаційний, економічний та соціально-психологічний спосіб [6, с. 44].

У науковій літературі методи публічного адміністрування визначаються як система засобів та способів впливу публічної адміністрації на суспільні процеси, діяльність юридичних і фізичних осіб з метою реалізації публічних інтересів [9, с. 58].

Сутність цих методів полягає у балансуванні між владними повноваженнями держави та потребами суспільства. Вони завжди мають цілеспрямований характер, базуються на принципі законності, застосовуються у комплексі та мають адаптивність до змін соціально-економічних умов [8, с. 112].

Науковці виокремлюють різні підходи до класифікації методів:

- за характером впливу: переконання і примус;
- за формою: правові, організаційні, економічні, соціально-психологічні;
- за масштабом: загальні та спеціальні [5, с. 126].

Найбільш поширеним у адміністративному праві є поділ на чотири групи:

1. правові методи – спираються на норми Конституції України та законів;

2. організаційні методи – забезпечують упорядкування діяльності органів влади;

3. економічні методи – ґрунтуються на матеріальних стимулах та фінансово-економічних важелях;

4. соціально-психологічні методи – орієнтовані на формування суспільної думки та довіри до влади [10, с. 97].

Правові методи мають фундаментальне значення, адже саме вони визначають межі компетенції органів влади, закріплюють права та обов'язки громадян і юридичних осіб. В Україні їх основу складає Конституція України [1], а також спеціальні закони – «Про Кабінет Міністрів України» [2], «Про місцеве самоврядування в Україні» [3], «Про центральні органи виконавчої влади» [4].

У структурі правових методів виділяють переконання (роз'яснювальна робота, правове навчання, система заохочень) та примус (адміністративно-попереджувальні заходи, припинення правопорушень, адміністративні стягнення) [7, с. 143]. Особливе місце займає юридична відповідальність, яка виконує каральну, превентивну та виховну функції [9, с. 214].

Організаційні методи забезпечують чіткість та узгодженість у роботі апарату управління. Їх поділяють на:

- регламентуючі (регламенти Верховної Ради, Кабінету Міністрів, посадові інструкції службовців);
- розпорядчі (накази, розпорядження, інструкції);
- методи контролю та нагляду (службовий аудит, перевірки, парламентський контроль, діяльність прокуратури та Рахункової палати) [10, с. 234].

Таким чином, вони виступають інструментом упорядкування внутрішньої роботи державних структур і забезпечують дисципліну в системі публічного управління.

Сучасна держава активно застосовує економічні методи, адже вони базуються на використанні матеріальних стимулів та фінансово-економічних важелів. Сюди належать:

- система податкових пільг та преференцій для бізнесу;
- субсидії та дотації у соціально важливих галузях;
- державні замовлення та інвестиційні програми;
- податково-бюджетні інструменти (оподаткування, видатки бюджету, цільові програми розвитку) [6, с. 219].

Таким чином, держава створює умови, за яких суб'єкти господарювання добровільно орієнтуються на виконання публічних завдань.

Ця група методів зорієнтована на вплив на свідомість і поведінку громадян, формування позитивного іміджу держави та підтримання довіри до влади. Серед основних напрямів:

- створення сприятливого психологічного клімату в колективах;
- система соціального стимулювання (відзнаки, премії, моральне заохочення);
- формування корпоративної культури державної служби;
- комунікація з громадянами (громадські слухання, консультації, використання ЗМІ та електронної демократії) [8, с. 361].

Соціально-психологічні методи посилюють демократичний характер управління і сприяють формуванню партнерських відносин між владою і суспільством.

Жодна група методів не може забезпечити ефективність самостійно. Тільки їхнє комплексне застосування дозволяє досягти високої результативності в управлінні. Правові методи встановлюють рамки, організаційні – структурують роботу, економічні – стимулюють розвиток, а соціально-психологічні – формують довіру і підтримку з боку суспільства [5, с. 287].

Таким чином, методи публічного адміністрування є системою засобів і прийомів, за допомогою яких органи державної влади та місцевого самоврядування реалізують свої повноваження та впливають на суспільні процеси. Їх поділяють на адміністративно-правові, економічні, соціально-психологічні та інші, що забезпечує комплексний підхід до регулювання суспільних відносин. Раціональне поєднання цих методів дає змогу підвищити ефективність управлінських рішень, забезпечити баланс між державним впливом і саморегулюванням суспільства, а також сприяти сталому розвитку та підвищенню якості надання публічних послуг.

Література:

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141
2. Закон України «Про Кабінет Міністрів України». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 13, ст. 222
3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 24, ст. 170
4. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 38, ст. 385
5. Адміністративне право України: Підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.; За ред. Ю. П. Битяка. — К.: Юрінком Інтер, 2007. - 544 с.
6. Авер'янов В. Б. Публічне адміністрування: сучасні виклики і перспективи розвитку в Україні. — Київ : НАДУ, 2019. — 312 с.
7. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник. — Київ : Юрінком Інтер, 2021. — 640 с.
8. Шевчук О. В. Методи державного управління та їх застосування в умовах реформування публічної влади. — Одеса : Фенікс, 2018. — 256 с.

9. Ківалов С. В., Мельник Р. С., Беляєва Л. М. Адміністративне право України. Повний курс. – Одеса : Юридична література, 2019. – 728 с.

10. Бандурка О. М., Тищенко М. М. Державне управління: теорія і практика. – Харків : Фоліо, 2020. – 480 с.

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ МІГРАНТІВ ТА БІЖЕНЦІВ

Марина Василівна Чорна,
доктор філософії в галузі права,
доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін
інституту права та безпеки
Одеського державного університету внутрішніх справ

У сучасному світі питання захисту прав мігрантів та біженців є надзвичайно актуальним. Збройні конфлікти, порушення прав людини, політичні переслідування, економічна нестабільність та зміни клімату змушують мільйони людей щороку залишати свої країни та шукати притулку в інших державах. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) здійснює нагляд за дотриманням цих міжнародних стандартів, надаючи допомогу державам у розробці національного законодавства та політик, спрямованих на захист прав біженців. Відповідно до даних Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, станом на 2023 рік кількість осіб, які змушені були покинути свої домівки, перевищила 100 мільйонів [1].

Організація Об'єднаних Націй (ООН) є центральним міжнародним органом, який координує зусилля щодо захисту прав мігрантів та біженців. Слід відмітити, що у міжнародному праві захист прав мігрантів та біженців регулюється низкою правових актів, серед яких основне місце займають Конвенція про статус біженців 1951 року [2] та Протокол до неї 1967 року [3].

Водночас національні адміністративні процедури щодо надання притулку та захисту суттєво відрізняються залежно від країни. Станом на 2024 рік Україна стикається з низкою викликів у сфері захисту прав біженців та мігрантів [4].

В Україні, яка знаходиться на шляху до європейської інтеграції, здійснюється адаптація законодавства до стандартів ЄС, однак все ще існують проблеми у сфері реалізації прав біженців та мігрантів, а саме: складна процедура отримання статусу біженця, обмежений

доступ до соціальних та медичних послуг, проблеми з працевлаштуванням, ксенофобія та дискримінація, недостатнє фінансування програм підтримки біженців, проблеми з ідентифікацією та документами.

Проте, процес надання статусу біженця є тривалим і складним, що ускладнює доступ до правового захисту. На це, перш за все, впливають обмежені ресурси державного бюджету, які не дозволяють забезпечити ефективні програми соціальної інтеграції та підтримки. Мігранти та біженці часто стикаються з труднощами у оформленні документів, що ускладнює їхнє легальне перебування в Україні.

У Європі важливу роль відіграє Європейська конвенція з прав людини (ЄКПЛ), яка забезпечує гарантії недопущення порушень прав осіб, які шукають міжнародного захисту. Особливе значення має практика Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), який формує стандарти захисту біженців та мігрантів, впливаючи на політику держав-учасниць.

Також ЄСПЛ підкреслює важливість забезпечення ефективних засобів правового захисту для мігрантів та біженців, відповідно до статті 13 Конвенції [5].

Європейський Союз розробив комплексну систему правових актів, спрямованих на захист прав мігрантів та біженців. Основними документами є Дублінський регламент, який визначає відповідальність держав-членів за розгляд заяв про надання притулку, та Директива про прийом, яка встановлює стандарти прийому шукачів притулку. Ці акти передбачають чіткі адміністративні процедури, що гарантують справедливий та ефективний розгляд заяв, а також забезпечують основні права заявників під час розгляду їхніх справ. Крім того, Європейське агентство з питань притулку (EUAA) надає підтримку державам-членам у впровадженні цих стандартів та покращенні національних систем притулку. Основними нормативними актами є: Дублінський регламент (Регламент ЄС № 604/2013) [6] – визначає, яка держава відповідає за розгляд заяви про надання притулку; Директива 2013/32/ЄС про процедури надання міжнародного захисту [7] – встановлює мінімальні стандарти розгляду заяв про притулок.

Україна, як держава, що прагне інтеграції до ЄС, активно працює над удосконаленням національних процедур у сфері захисту прав мігрантів та біженців. Закон України "Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту" [8] визначає правовий статус цих осіб та процедури розгляду їхніх заяв. Державна міграційна служба України є центральним органом виконавчої

влади, відповідальним за реалізацію державної політики у цій сфері. Незважаючи на прогрес, існують виклики, пов'язані з забезпеченням ефективних адміністративних процедур та доступу до правової допомоги для шукачів притулку. Співпраця з міжнародними організаціями, такими як УВКБ ООН, сприяє покращенню національної системи захисту прав мігрантів та біженців.

Українські експерти з права міграції вказують, що імплементація стандартів ЄС у законодавство України значно покращила юридичні гарантії для біженців. Однак, проблема тривалого розгляду заяв та обмеженого доступу до правової допомоги залишається актуальною. За даними Центру прав людини ZMINA, середній час розгляду заяви про притулок в Україні становить 8-12 місяців, що перевищує стандарти ЄС [9].

Отже, адміністративний захист прав мігрантів та біженців є багатограним процесом, що вимагає скоординованих зусиль на міжнародному, регіональному та національному рівнях. Практика ЄСПЛ, діяльність ООН та адміністративні процедури в Україні та ЄС є взаємопов'язаними елементами, які спільно сприяють забезпеченню прав та свобод цієї вразливої категорії осіб. Подальша гармонізація національних законодавств з міжнародними стандартами та посилення інституційної спроможності відповідних органів є ключовими кроками на шляху до ефективного захисту прав мігрантів та біженців.

Важливим напрямом майбутніх реформ є розробка політики, які не лише захищатимуть права біженців, а й сприятимуть їхній інтеграції у суспільство. Особливо актуальним є забезпечення доступу біженців до якісної освіти, охорони здоров'я та ринку праці, що дозволить їм не лише адаптуватися, а й робити внесок у соціально-економічний розвиток країни. Досвід розвинених країн свідчить, що успішна інтеграція сприяє зміцненню соціальної згуртованості та зниженню рівня ксенофобії.

Крім того, варто розвивати механізми правової підтримки та розширювати програми соціальної адаптації, зокрема мовні курси, культурні обміни та менторські ініціативи, що допоможуть мігрантам швидше інтегруватися в нове середовище. Важливим завданням також є боротьба з бюрократичними перепонами в процедурі отримання статусу біженця, що часто призводить до затримок і порушення прав цих осіб.

З огляду на сучасні глобальні виклики, пов'язані з військовими конфліктами, економічною нестабільністю та змінами клімату, державам необхідно розробляти гнучкі та довгострокові стратегії управління міграційними процесами. Інклюзивний підхід до міг-

раційної політики сприятиме не лише дотриманню прав людини, а й формуванню більш стійких і відкритих суспільств.

Література:

1. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців. Конвенція про статус біженців 1951 року: 70 років життєво важливого захисту для людей, змушених тікати [Електронний ресурс] // UNHCR Ukraine. – 2021. – Режим доступу: <https://www.unhcr.org/ua/news/1951-refugee-convention-70-years-life-saving-protection-people-forced-flee>.
2. Конвенція про статус біженців від 28 липня 1951 року // Офіційний вісник України. – 2002. – № 51. – Ст. 2250.
3. Протокол щодо статусу біженців від 31 січня 1967 року // Офіційний вісник України. – 2002. – № 51. – Ст. 225.
4. Державна міграційна служба України. Набуття статусу біженця або додаткового захисту [Електронний ресурс] // ДМС України. – Режим доступу: <https://dmsu.gov.ua/poslugi/nabuttya-statusu-bizhenczya-abo-dodatkovogo-zaxistu.html>.
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року // Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. – Ст. 270.
6. Дублінський регламент (Регламент ЄС № 604/2013) від 26 червня 2013 року // Офіційний журнал Європейського Союзу. – 2013. – L 180. – С. 31–59.
7. Директива Європейського Парламенту та Ради 2013/32/ЄС від 26 червня 2013 року про стандарти прийому шукачів притулку // Офіційний журнал Європейського Союзу. – 2013. – L 180. – С. 96–116.
8. Закон України "Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту" від 8 липня 2011 року № 3671-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 16. – Ст. 146.
9. Центр прав людини ZMINA. Захист прав біженців та мігрантів в Україні: виклики та перспективи. – Київ: ZMINA, 2022. – 78 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zmina.ua>.

ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ У ПЕРІОД ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ²

Оксана Богданівна Черномаз,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри поліцейської діяльності факультету № 2
Львівського державного університету внутрішніх справ*

Домашнє насильство загалом, а особливо в умовах війни, становить серйозну та водночас часто недооцінену проблему. Воєнні конфлікти істотно підвищують ризик вразливості жінок, чоловіків і дітей до насильства в сім'ї з низки причин. По-перше, стрес, психологічна напруга та відчуття тривоги, що супроводжують війну, поглиблюють конфліктність у сімейних стосунках. Страх за майбутнє, економічна нестабільність і втрата близьких часто провокують прояви агресії в побуті. По-друге, перебування в умовах воєнного конфлікту значно обмежує доступ постраждалих від насильства до правоохоронних органів, соціальних чи громадських організацій, ускладнюючи своєчасне отримання необхідної допомоги. По-третє, війна може підсилювати негативні культурні та соціальні стереотипи, які толерують насильство в родині як засіб контролю або покарання, що ще більше ускладнює ситуацію для жертв.

Домашнє насильство є найпоширенішим видом гендерно зумовленого насильства. Україна стала 36-ю державою, яка ратифікувала Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (далі – Конвенція) [1].

Відповідно до вимог Конвенції Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів згідно з національним законодавством для забезпечення існування належних механізмів здійснення ефективного співробітництва між усіма відповідними державними органами, у тому числі місцевими та регіональними органами влади, судовими органами, прокуратурою, правоохоронними органами, а також неурядовими організаціями та іншими відповідними організаціями й суб'єктами, для захисту й підтримки жертв і свідків усіх форм насильства, які підпадають під сферу застосування цієї Конвенції, у тому числі шляхом звернення до загальних і спеціалізованих служб підтримки (Стаття 18 Конвенції) [1].

² Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише авторам і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть нести за них відповідальність

З перших днів війни громадські організації, соціальні структури й експерти, які займаються профілактикою та протидією домашньому насильству, прогнозували стрімке зростання кількості епізодів, вказуючи на сукупність чинників, які підвищують ризик домашнього насильства в умовах війни [2].

Україна є учасницею низки міжнародних документів у сфері прав людини, які прямо забороняють сексуальне насильство, а саме Міжнародного пакту про громадянські та політичні права та Конвенції про права дитини; обов'язковими є положення Загальної Рекомендації Комітету з ліквідації усіх форм дискримінації щодо жінок, яка прямо підкреслює зобов'язання держави запобігати, розслідувати та притягати до відповідальності за сексуальне насильство. А також Україна є учасницею низки конвенцій Ради Європи: Конвенція Ради Європи про захист прав та основоположних свобод людини, Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства та нещодавно ратифікованої Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами [3, с. 96].

Крім того, прийнято Стратегію ЄС щодо гендерної рівності на 2020–2025 роки, в рамках якої мають бути впроваджені комплексні заходи запобігання та боротьби з гендерним насильством, підтримкою і захисту потерпілих, притягнення винної особи до відповідальності. В обґрунтуванні прийняття Стратегії невтішна статистика, що в ЄС 33% жінок є жертвами сексуального чи психологічного насильства, 22% жінок стають жертвами насильства від своїх партнерів [4]. У Стратегії наголошується на важливості ефективності насамперед профілактики насильства, що можливо досягти навчанням хлопчиків та дівчаток гендерній рівності з раннього віку та підтримку розвитку ненасильницьких стосунків.

Окрім того, необхідним є впровадження мультидисциплінарного підходу серед служб та уповноважених осіб, включаючи систему кримінального правосуддя, служби підтримки потерпілих, програм для кривдників, а також забезпечення дієвості соціальних та медичних служб [5, с. 592].

19 грудня 2024 року в Україні набрав чинності Закон № 3733-IX «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами». Зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів стосуються запобігання та протидії домашньому насильству, зокрема щодо жінок. Законодавчі нововведення передбачають посилення відповідальності за вчинення домашнього насильства. Крім того, закон вводить норму,

згідно з якою дитина, яка стає свідком насильства в родині, буде визнаватися потерпілою.

Також вводиться розмежування понять домашнього насильства та насильства за ознакою статі, що дозволить більш чітко кваліфікувати правопорушення. Однією з важливих змін є збільшення строку адміністративного затримання кривдника до 12 годин і введення обов'язкової перевірки необхідності направлення порушника на корекційні програми.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення механізму запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі» від 20 листопада 2024 року були внесені зміни до певних законодавчих актів в частині протидії та запобігання домашньому насильству. Як ми бачимо держава працює у правильному напрямку щодо запобігання та протидії домашнього насильства. За 10 місяців 2024 року Національна поліція склала понад 130 тисяч протоколів щодо домашнього насильства. На обліку перебувають майже 112 тисяч осіб, які вчинили насильство. Крім того, для запобігання насильству працює 61 мобільна група і спеціалізовані сектори протидії насильству в кожному обласному центрі [6].

8 березня 2022 року Комісія ухвалила пропозицію прийняти Директиву про боротьбу з насильством щодо жінок і домашнім насильством. Пропозиція містить правила захисту потерпілих та пропонує посилити відповідальність, а також гарантувати належний захист від насильства, незалежно від того, відбувається воно онлайн чи офлайн. Згідно вказаної Директиви правопорушеннями визнаються: сексуальне насильство, включаючи зґвалтування, калічення жіночих статевих органів, примусові шлюби, примусові аборти або стерилізацію, торгівлю людьми з метою сексуальної експлуатації, переслідування, сексуальні домагання, феміцид, мову ненависті та злочини на ґрунті статі та різні форми онлайн насильства («кібернасильство»), включаючи обмін або маніпулювання інтимними матеріалами, кіберпереслідування [7].

Насильство по відношенню до жінок та дітей під час збройних конфліктів, у тому числі всі форми сексуального насильства, були засуджені Резолюцією 1888 (2009), ухваленою Радою Безпеки ООН 30 вересня 2009 року. Під час війни, 20 червня минулого року Україна ратифікувала Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами, яка набула чинності з першого листопада. Не дивлячись на ратифікацію із суттєвими застереженнями, а саме, що наша держава має право не приводити національне законодавство у відповідність до Конвенції [8], враховуючи ст. 9 Конституції України та ч. 2 ст. 19 ЗУ «Про міжнародні договори», положення Стамбульської Конвенції все одно підлягають застосуванню та матимуть пріоритет, у випадку неузгодженості націо-

нального нормативно-правового акту із міжнародною нормою, оскільки остання матиме пріоритетне застосування.

Окрім того, прийнятий ще 7 грудня 2017 р. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» вже заклав багато інструментів протидії насильству в сім'ї, що відповідають європейським стандартам та Стамбульській Конвенції. Зокрема, передбачено для національної поліції повноваження щодо винесення термінового заборонного припису щодо кривдника, ведення профілактичного обліку кривдників, проведення профілактичних заходів, контроль за виконанням кривдником спеціального заходу тощо [5, с. 592].

В умовах російсько-українського збройного конфлікту підлягають застосуванню норми і Додаткового Протоколу Женевської конвенції, статтею якого визначено, що заборонені й залишатимуться забороненими такі дії: насильство над життям, здоров'ям, а також погрози вчинити будь-яку із зазначених дій. Ця норма Додаткового Протоколу чи не єдина, яка забороняє вчинення окремих актів сексуального насильства як щодо жінок, так і щодо чоловіків [3, с. 97].

Але збройний конфлікт, триває та чи ефективний механізм протидії домашньому насильству, який запроваджено в Україні, покаже час, а поки ми лише можемо констатувати збільшення кількості звернень громадян та кількості кримінальних правопорушень, адже насильство, у тому числі й домашнє, не можна викоринити із суспільства лише якимись нормативно-правовими актами. Це кропітка робота, яка потребує часу та взаємодії усіх суб'єктів протидії домашньому насильству [9, с. 215].

Отже, в умовах глобальних викликів сьогодення вкрай важливо збільшувати кількість санаторно-реабілітаційних центрів з кваліфікованою психологічною допомогою як для військовослужбовців, так і для цивільних осіб, які пережили наслідки війни та/або постраждали від насильства. Крім того, необхідно проводити якомога більше інформаційно-просвітницької роботи у всіх можливих засобах масової інформації та доводити до населення алгоритми дій у разі вчинення по відношенню до них насильства, щоб постраждалі особи не почувалися беззахисними, особливо в умовах війни [10, с. 223].

Література:

1. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text.
2. Знецінення та страх. Як війна вплинула на рівень домашнього насильства в Україні? URL: <https://www.wonderzine.com.ua/wonderzine/life/life/12999-znetsinennya-ta-strah-yak-viyna-vplinu-na-rivendomashnogonasilstva-v-ukrayini>
3. Баранюк Д. Є., Бугасць Т. І. Захист природних прав постраждалих осіб від насильства в умовах російсько-української війни. *Ралізація*

прав людини у діяльності правоохоронних органів в умовах окупації українських територій : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції. ДонДУВС, 30 вересня 2022 р. С. 94–98.

4. Gender Equality Strategy 2020–2025. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_en.

5. Менджул М. В. Принцип заборони насильства в сім'ї: впровадження європейських та міжнародних стандартів в умовах воєнного стану в Україні. Електронне наукове видання *«Аналітично-порівняльне правознавство»*. Розділ XI. Міжнародне право. 2023. С. 591–594.

6. З 19 грудня набуває чинності закон про посилення відповідальності за домашнє насильство. URL: <https://sud.ua/uk/news/laws/316716-s-19-dekabrya-vstupayet-v-silu-zakon-ob-usilenii-otvetstvennosti-za-domashnee-nasilie>.

7. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 01.01.2020 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19/paran2#n2>.

8. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами 20 червня 2022 року № 2319-IX [https:// zakon. rada.gov.ua/laws/show/2319-20#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319-20#Text).

9. Політова А. С. Протидія домашньому насильству в умовах збройного конфлікту. Сучасний стан та перспективи розвитку системи запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі в умовах глобальних викликів сьогодення : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 08 липня 2022 р.). Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 212–215.

10. Постол О. І. Сучасний стан та перспективи розвитку системи запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі в умовах глобальних викликів сьогодення : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 08 липня 2022 р.). Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 221–224.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Д. Ф. Шаврієва,

студентка 2 курсу, спеціальності 081, Право

Інституту права та безпеки

Одеський державний університет внутрішніх справ

Х. П. Ярмачі,

доктор юридичних наук, професор,

Професор кафедри адміністративно-правових дисциплін,

Одеський державний університет внутрішніх справ

<https://orcid.org/0000-0001-7718-3093>

Функціонування органів публічної влади в умовах інформаційного суспільства потребує одночасного забезпечення принципів відкритості державної діяльності та збереження конфіденційності тих відомостей, розголошення яких може завдати шкоди особистим, корпоративним чи державним інтересам. Ця подвійна мета зумовлює ключову роль адміністративно-правового регулювання, яке має забезпечувати баланс між правом громадян на доступ до інформації та необхідністю охорони конфіденційних даних.

Наукова парадигма системного підходу передбачає розгляд конфіденційної інформації не як уніфікованої категорії, а як сукупності різних правових режимів. Саме тому концептуальні підходи до класифікації, запропоновані у сучасній правовій науці, виступають методологічною основою для вдосконалення адміністративно-правових норм у цій сфері [1].

Адміністративно-правовий механізм захисту конфіденційної інформації базується на принципах законності, пропорційності та підзвітності. Принцип законності передбачає допустимість обмеження доступу виключно на правовій підставі. Принцип пропорційності вимагає, щоб обмеження були необхідними і не перевищували мети, задля якої вони встановлюються. Принцип підзвітності забезпечує можливість оскарження рішень органів влади щодо обмеження доступу як в адміністративному, так і в судовому порядку.

Нормативне закріплення цих принципів відображене у спеціальних актах, що регламентують діяльність органів публічної влади, зокрема у відомчих наказах щодо забезпечення доступу до інформації [2], а також у правозастосовній практиці Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, де відзначається зловживання статусом «службової інформації» для обмеження доступу [3].

Проблема класифікації конфіденційної інформації набула особливого значення у вітчизняній науці адміністративного права. У праці Ярмачі Х.П. та Музики О.В. [1] запропоновано системний підхід до її упорядкування за трьома критеріями: суб'єктного походження (служба, персональні дані, професійна таємниця), функціонального призначення (забезпечення оборони, економічної безпеки, стабільності управління) та правового режиму доступу (обмеження строком, повністю чи частково). Така типологія не лише структурує правове поле, а й дозволяє сформувати більш чіткі та передбачувані механізми застосування обмежень. Її імплементація сприятиме усуненню правових колізій і зменшенню ризиків свавільного віднесення відомостей до категорії конфіденційних.

Актуальні законодавчі та відомчі ініціативи підтверджують необхідність системного оновлення правового регулювання у цій сфері. Зокрема, накази Національного агентства України з питань державної служби 2024 року деталізують організаційні стандарти забезпечення доступу до публічної інформації [2]. У щорічній доповіді Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини за 2024 рік наголошується на необхідності застосування «трискладового тесту» як універсального критерію правомірності обмеження доступу [3]. Водночас законодавство про доступ до публічної інформації в актуальній редакції закріплює баланс між правом суспільства на інформацію та обов'язком держави забезпечувати захист персональних даних і службових відомостей [4].

Разом наведені положення формують комплексний і багатовимірний вектор адміністративно-правового регулювання конфіденційної інформації в діяльності органів публічної влади. З одного боку, воно покликане забезпечувати відкритість, прозорість та підзвітність публічної влади, створюючи механізми реалізації конституційного права громадян на доступ до інформації, що сприяє підвищенню рівня довіри суспільства до державних інститутів і формує передумови демократичного розвитку. З іншого боку, необхідно гарантувати належний захист відомостей, які становлять конфіденційну або службову інформацію, оскільки їхнє розголошення може зашкодити національній безпеці, громадському порядку або правам і законним інтересам інших осіб.

Подолання наявних проблем можливе шляхом уніфікації правової термінології та усунення колізій у чинному законодавстві, закріплення чіткої класифікації конфіденційної інформації та прозорих процедур зміни її статусу. Важливо посилювати інституційні гарантії дотримання встановленого режиму: удосконалювати систему адміністративного нагляду, розширювати повноваження органів контролю, впроваджувати сучасні електронні інструменти моніторингу доступу та підвищувати професійну компетентність посадових осіб, відповідальних за обробку конфіденційних даних.

Таким чином, адміністративно-правове регулювання цієї сфери має стати системним і ефективним інструментом забезпечення балансу між відкритістю діяльності органів публічної влади та захистом інформаційної безпеки, що відповідає принципам правової держави та викликам сучасного інформаційного суспільства.

Література:

1. Ярмачі Х. П., Музика О. В. Класифікація конфіденційної інформації в адміністративному праві [Електронний ресурс] // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2021. – Режим доступу: <https://visnyk.kh.ua> (дата звернення: 10.09.2025).
2. Наказ Національного агентства України з питань державної служби «Про забезпечення доступу до публічної інформації у НАДС» від 15 серпня 2024 р. № ... [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nads.gov.ua> (дата звернення: 10.09.2025).
3. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан дотримання прав і свобод людини і громадянина за 2024 рік. Розділ «Інформаційні права» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ombudsman.gov.ua> (дата звернення: 10.09.2025).
4. Закон України «Про доступ до публічної інформації» : Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI (ред. станом на 2023 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення: 10.09.2025).

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ КОНФІСКАЦІЇ ПРЕДМЕТА, ЯКИЙ СТАВ ЗНАРЯДДЯМ АБО ОБ'ЄКТОМ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

*Лілія Володимирівна Шестак, к.ю.н., доцент,
доцент кафедри адміністративного та конституційного права
ННІ права, правоохоронної діяльності та психології
Пенітенціарної академії України*

Систематизація вітчизняного законодавства про адміністративну відповідальність потребує проведення великої роботи в питаннях вивчення ефективності та доцільності застосування адміністративних покарань, як базового показника дієвості адміністративної відповідальності та забезпечення реалізації принципів її справедливості й невідворотності. Проте Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [1], який у положеннях ст. 24 визначає великий пе-

релік адміністративних покарань, що можуть бути застосовані за вчинення адміністративно караних діянь, містить і такі стягнення, ефективність яких є сумнівною або ж викликає велику кількість заперечень та складнощів процесуальної реалізації. Зокрема, до таких покарань належить конфіскація предмета, який став безпосереднім об'єктом або знаряддям вчинення правопорушення.

Відразу потрібно відзначити, що проблеми в застосуванні названого виду стягнення законодавець закладає в статтях 24 та 29 КУпАП. Адже перша з названих норм у п. 4 ч. 1 передбачає можливість застосування конфіскації як предмета, з допомогою якого було вчинено протиправне діяння чи предмета, стосовно якого воно відбулося, так і грошей, які порушник отримав внаслідок своєї протиправної поведінки. Натомість ст. 29 цього ж Кодексу, в межах якої розкривається сутність цього покарання, про конфіскацію грошей взагалі не згадує [2, с. 37]. Хоча глава 29 КУпАП визначає порядок здійснення провадження по виконанню постанови про конфіскацію і предмета, і грошей та містить, з-поміж іншого, нелогічні положення, якими визначається порядок реалізації конфіскованих предметів, які стали знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, грошей, отриманих внаслідок вчинення правопорушення (ст. 315 КУпАП). Нелогічність таких положень проявляється в тому, що гроші не можуть бути реалізовані. Тому ст. 135 КУпАП варто поділити на дві частини, та визначити, що «Реалізація конфіскованих предметів, які стали знаряддям або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення провадиться в порядку, встановленому законами України.

Гроші, отримані внаслідок вчинення адміністративного правопорушення обертаються на користь держави шляхом зарахування до Державного бюджету України».

Крім того, у тих випадках, коли застосовується конфіскація предметів, це може бути пов'язано з проблемами їх зберігання, утилізації, переробки, передачі на баланс держави чи повернення колишньому власнику [3, с. 152]. Коли ж мова йде про конфіскацію тварин, з допомогою яких було вчинено правопорушення, то їх подальша доля взагалі невідома. Так, ст. 154 КУпАП передбачає відповідальність за порушення правил утримання собак і котів. Частиною 3 названої норми визначено обов'язковість застосування конфіскації тварини, якщо відповідні порушення правил спричинили заподіяння шкоди здоров'ю людини або її майну. Здавалося б, що таке покарання є логічним, оскільки дозволяє позбавити порушника можливості вчинити протиправний вчинок знову. Але на практиці виникають ситуації, коли працівники правоохоронних органів намагаються перекваліфікувати відповідні діяння з ч. 3 на ч. 2, щоб: 1) не передавати справу до суду і щоб суд не передбачив у своєму рішенні застосування конфіскації, яка за ч. 3 ст. 154 КУпАП є

обов'язковим додатковим стягненням; 2) щоб не мати клопоту з твариною, яка підлягає конфіскації; 3) щоб власник не зміг сховати тварину або іншим чином зробити її конфіскацію неможливою. Таким чином, маємо нелогічну ситуацію, коли порушник, по-перше, не позбавляється можливості в подальшому реалізовувати свою протиправну поведінку з використанням відповідної тварини. По-друге, сплачує значно менший розмір штрафу за об'єктивно тяжче діяння, оскільки ч. 2 ст. 154 передбачає накладення штрафу на порушника в розмірі від 20 до 30 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тоді як ч. 3 цієї ж норми – від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів. Тому доречно в ч. 3 ст. 154 передбачити конфіскацію тварини як альтернативне стягнення. І, по-третє, працівники правоохоронних органів мають додатковий клопіт, оскільки повинні забезпечити нагляд за твариною, яка може бути конфіскована та її схоронність.

Варто також відзначити, що наразі згідно ст. 29 можна конфісковувати тільки предмети. Вважаємо таку позицію законодавця обмеженою та пропонуємо передбачати застосування конфіскації предметів, речей, речовин чи тварин. Це дозволить, на наш погляд, зменшити кількість оскаржуваних проваджень та не сприятиме штучному затягуванню адміністративного судового процесу.

Крім того, наразі відповідно до положень ст. 29 КУпАП конфісковуваними можуть бути лише предмети, які є у приватній власності правопорушника, якщо інше не передбачено законами України [1]. Ця норма спрямована на захист права власності. Проте часто встановити особу-власника буває складно. Наприклад, якщо підтверджуючі документи на майно відсутні або ж в них не названий власник (велосипеди, домашні тварини, електросамокати тощо). Може мати місце й ситуація, коли власник не досяг віку адміністративної відповідальності, внаслідок чого взагалі не може виступати суб'єктом правопорушення (наприклад, за ч. 3 ст. 154 КУпАП), а застосування конфіскації до батьків або осіб, які їх замінюють унеможливує застосування конфіскації. Бувають і ситуації, коли ніхто не заявляє своїх прав на майно чи тварину. Тому, на наш погляд, частина 1 статті 29 КУпАП має бути доповнена положенням наступного змісту: «Конфіскації також підлягають предмети, речі, речовини чи тварини, які незаконно перебували у володінні порушника, а також предмети, речі, речовини чи тварини, власників яких встановити не вдалося». Таке формулювання зробить безспірною конфіскацію незаконно впольованої дичини, виловленої риби (ст. 85 КУпАП), незаконно заготовлених, перероблених або збуваних радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції (ст. 42-2 КУпАП), незаконно виготовленої продукції (ст. 51-2 КУпАП) чи заборонених предметів, які незаконно передаються в установи виконання покарань (ст. 188 КУпАП) тощо, а також попередить незакон-

ний обіг предметів чи речовин, які можуть виступати об'єктом чи знаряддям адміністративних правопорушень, але на яких ніхто не заявляє свого права власності. Разом з тим, спірними залишаються ситуації, коли те чи інше майно або тварини належать кільком особам, а недобросовісним користувачем є лише один з них. Юридично конфіскувати таку річ чи тварину можна, оскільки порушник є власником, але фактично тим самим позбавляється права власності й особа, яка не порушувала вимоги діючого законодавства. На наш погляд, вирішення цієї проблеми можливе шляхом обмеження у праві власності недобросовісного співвласника.

Доречно також підтримати тих дослідників, які пропонують вилучити з положень ст. 29 частину 2 як рудиментну норму [4, с. 86], оскільки осіб, для яких полювання є основним джерелом здобуття засобів до існування в Україні немає. Це положення було перенесено в українське адміністративне законодавство з російського ще до розпаду СРСР та спрямовувалось на захист осіб, які займалися мисливським промислом.

На наш погляд, у примітці до ст. 29 КУпАП варто визначити й перелік предметів, які хоч і виступають знаряддям вчинення правопорушення, але не підлягають конфіскації, наприклад, транспортні засоби з ручним керуванням в осіб з інвалідністю тощо. Це дозволить захистити права тих суб'єктів, які мають фізичні вади.

Доречно також передбачити й конфіскацію як додаткове адміністративне стягнення в тих нормах, які передбачають адміністративну відповідальність за вчинення незаконних дій з предметами чи речовинами, обіг яких є обмеженим, наприклад, за незаконне виробництво, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах (ст. 44 КУпАП) тощо.

Таким чином, застосування адміністративної конфіскації є на сьогодні складним. Відтак, доречно переглянути власне зміст положень діючого законодавства, які визначають сутність та особливості застосування названого покарання, а також перелік суб'єктів, які наділені правом призначення та реалізації цього стягнення.

Література:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 11.09.2025).
2. Шестак Л.В., Веремієнко С.В. Конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення: правова природа та проблеми застосування. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2018. Том 2. № 1. С. 35–38.

3. Шестак Л.В., Волковська А. А. Проблеми правового регулювання застосування конфіскації як виду адміністративного стягнення. *Юридичний науковий електронний журнал*. №6. 2021. С. 151-153.

4. Гончарук С.Т., Волонець Д.Ф. Інститут адміністративної відповідальності: окремі кроки оптимізації. *Право і суспільство*. №3. 2021. С. 81-87.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРЕДМЕТА ФІНАНСОВОГО ПРАВА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО ПРАВОВОГО ПРОСТОРУ

Нікіта Сергійович Шпак,

*здобувач першого (бакалаврського) рівня освіти
2 курсу спеціальності D9 Міжнародне право
Міжнародного гуманітарного університету*

*Науковий керівник: Анастасія Вікторівна Боксгорн,
доцент кафедри державно-правових дисциплін факультету права
та економіки МГУ, доктор філософії, доцент*

Сучасний етап розвитку української державності характеризується кардинальними трансформаціями в системі публічного управління, що відбуваються під впливом глобальних процесів цифровізації, які охоплюють усі сфери економічних і правових відносин. Цифровізація не лише спрощує фінансові операції та підвищує ефективність управління ресурсами, а й докорінно змінює характер правового регулювання у фінансовій сфері. У цьому контексті предмет фінансового права — як сукупність відносин, що виникають у процесі формування, розподілу, перерозподілу та використання публічних фінансів, — зазнає якісної трансформації, розширюючись за рахунок нових явищ та інститутів, породжених цифровими технологіями. Традиційно предмет фінансового права охоплює податкові, бюджетні, кредитні відносини, а також відносини у сфері фінансового контролю. Усі вони будуються на використанні публічних фінансових ресурсів та спрямовані на забезпечення стабільного функціонування держави й виконання її соціально-економічних завдань. Цифровізація охоплює всі сфери розвитку держави створює потреби формуванні нових підходів до визначення природи фінансового права й напрямів розвитку фінансового законодавства. В цьому контексті ми погоджуємось з Латковською Т.А., яка зазначає, що предмет науки фінансового права є багатоплановим за своїм змістом і складним за структурою. Він формується зі становленням фінансово-правової науки, а отже, може зазнавати змін у зв'язку з

її розвитком. Такі зміни можуть бути пов'язані з розширенням чи уточненням об'єктів вивчення і підходів до її дослідження, постановкою на порядок денний нових проблем [1,с.11].

Ця система десятиліттями залишалася відносно стабільною, хоча й зазнавала поступових змін під впливом економічних реформ. Проте останні роки цифрова трансформація стала визначальним чинником, що змінює не лише форму, а й саму сутність фінансово-правових відносин. Розглянемо сфери більш детально.

По-перше, значної трансформації зазнає податкове право. Електронне адміністрування податків, застосування електронних чеків, онлайн-касових апаратів, електронних кабінетів платників створюють нову модель взаємодії між державою та платниками. Використання великих масивів даних (big data) і технологій штучного інтелекту дозволяє податковим органам ефективніше виявляти схеми ухилення від оподаткування та прогнозувати надходження до бюджету, при цьому платник податків завжди знає позицію податкового органу, що унеможливорює ризики притягнення платника податків до податково-правової відповідальності, а також дозволяє уникнути зіткнення з обтяжливими заходами податкового контролю. Водночас виникають нові проблеми, пов'язані з оподаткуванням цифрових активів, транскордонних онлайн-послуг та діяльності міжнародних ІТ-корпорацій. Однак, ми погоджуємось з Поповим Д. І та Котухою О. С, що цифровізація податкових процедур не повинна применшувати значення процедурно-процесуальних норм податкового права, оскільки їх дотримання забезпечує гарантії прав платників податків та баланс приватних і публічних інтересів у податкових правовідносинах [2,с.19].

По-друге, цифровізація змінює бюджетний процес. Формування та виконання бюджетів супроводжується впровадженням електронних інформаційних систем, які забезпечують прозорість і підзвітність використання державних коштів. Суспільство отримує доступ до даних про надходження та видатки через спеціалізовані онлайн-портали. Програмно-цільове бюджетування посилюється завдяки можливостям цифрової аналітики. Результатом цифровізації в бюджетній сфері має стати відкритість не тільки інформації про бюджетні показники (планові і фактичні), але й процесу, логіки ухвалення рішень.

По-третє, активно розвивається сфера фінансового ринку та фінансових інновацій. Поширення криптовалют, токенів, смарт-контрактів, цифрових валют центральних банків зумовлює появу нових об'єктів правового регулювання. Такі явища раніше взагалі не належали до предмета фінансового права, однак тепер їх функціонування прямо впливає на стабільність фінансової системи та вимагає юридичного врегулювання. Тут ми підтримуємо позицію Невари Л.М та Зверева

К.С Попри поступову цифровізацію фінансового сектору України, наявна нормативно-правова база залишається лише частково гармонізованою з правом Європейського Союзу [3, с.174].

Однією з ключових проблем є фрагментарна імплементація європейських норм, зокрема Директиви ЄС PSD2, Регламенту eIDAS та Регламенту MiCA. Брак системного підходу до адаптації *acquis communautaire* ускладнює розвиток сучасних фінансових інструментів, знижує привабливість українського ринку для інвесторів і стримує інновації. Ще одним викликом є правова невизначеність щодо статусу криптовалют, механізмів токенизації активів та застосування штучного інтелекту в банківській сфері. Хоча Закон України «Про віртуальні активи» No 2074-IX було прийнято у 2022 році, його реалізація залишається частково заблокованою через відсутність повноцінної підзаконної бази та належного фінансового контролю [4].

Ситуація ускладнюється відсутністю спеціального правового режиму для технологій штучно-го інтелекту, що використовуються у фінансовому скорингу, роботизованих радниках та управлінні ризиками. Приоритетний напрям цифровізації є розвиток ринку віртуальних активів, який стає дедалі більш вагомим компонентом фінансової екосистеми. Йдеться не лише про криптовалюту, але й про токенизовані активи, стейблкоїни та інші цифрові інструменти, що потребують спеціального правового статусу. У цьому контексті важливо забезпечити баланс між інноваційністю та надійністю – запровадити прозорі правила для емітентів і постачальників послуг з віртуальними активами, а також механізми протидії відмиванню коштів. Враховуючи зобов'язання перед ЄС, Україна має адаптувати національне регулювання до положень Регламенту MiCA та інших актів ЄС, що регулюють цифрові фінансові інструменти.

По-четверте, змінюється підхід до фінансового контролю. Традиційні методи перевірок поступово замінюються автоматизованими алгоритмами моніторингу транзакцій. Використання технологій *big data*, *blockchain* і системи ризик-орієнтованого аналізу дозволяють оперативніше виявляти порушення фінансової дисципліни та запобігати відмиванню доходів, отриманих злочинним шляхом.

Цифровізація призводить до того, що предмет фінансового права поступово виходить за межі традиційних грошових відносин. Він охоплює: цифрові фінансові активи як новий об'єкт правового регулювання; правовідносини у сфері фінтеху — використання електронних платіжних систем, мобільних банківських сервісів, краудфандингових платформ; інноваційні інструменти бюджетного управління, зокрема електронні публічні закупівлі та цифрові платформи прозорого бюджетування; правовий режим цифрових валют та питання їх інтеграції в державну фінансову систему; забезпечення кібербезпеки як невід'ємний елемент захисту публічних фінансів. Отже, предмет фінан-

сового права перестає обмежуватися лише класичними відносинами, пов'язаними з грошовими фондами, і набуває комплексного характеру, включаючи регулювання цифрових фінансових технологій. Варто відзначити, що трансформація предмета фінансового права ставить перед наукою та законодавцем низку викликів, зокрема таких як:

Правова невизначеність — відсутність єдиних стандартів регулювання цифрових активів та новітніх фінансових технологій.

Необхідність міжнародної координації — цифрова економіка не має кордонів, а отже, фінансово-правові механізми повинні гармонізуватися на глобальному рівні.

Захист прав учасників — держава має гарантувати баланс між ефективним фінансовим контролем і дотриманням прав платників та інвесторів у цифровому середовищі.

Адаптація фінансово-правової науки потребує нового розуміння предмета фінансового права, розширення його категоріального апарату, вироблення сучасних концепцій регулювання.

Підсумовуючи варто відзначити, що в умовах диджиталізації правової сфери предмет фінансового права зазнає глибинних змін. Він трансформується від класичної сфери публічно-грошових відносин до більш широкого комплексу цифрово-модернізованих фінансових процесів. Це вимагає переосмислення традиційних підходів до правового регулювання, розроблення нових інструментів фінансово-правового впливу та зміцнення гарантій стабільності й прозорості публічних фінансів у цифровому середовищі. Трансформація предмета фінансового права є не лише науковим, а й практичним завданням, оскільки від її результатів залежить ефективність функціонування фінансової системи держави у XXI столітті.

Література:

1. Латковська Т.А. Розвиток науки фінансового права - запорука розвитку української держави. URL: <http://naukovipraci.nuoua.od.ua/arhiv/tom12/3.pdf>
2. Попов Д.І., Котуха О.С. ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ. URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-law/article/view/1716/1615>
3. Невара Л.М., Зверєва К.С. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2025. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/337095/325682>
4. Чому в Україні так і не запрацював Закон України «Про віртуальні активи». Rates – Manage Your Finances Smartly. URL: <https://rates>.

ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ МАРОДЕРСТВУ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Вікторія Сергіївна Щербина,
*студентка 2 курсу першого(бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність»,
Одеського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: Марина Василівна Чорна,
доктор філософії в галузі права, доцент кафедри
адміністративно-правових дисциплін інституту права та безпеки
Одеського державного університету внутрішніх справ*

У сучасних умовах російсько-української війни питання забезпечення правопорядку та захисту приватної і державної власності набуває особливої ваги. Одним із найбільш кричущих правопорушень у період воєнного стану є мародерство — протиправне заволодіння чужим майном, що здійснюється в умовах бойових дій, на тимчасово окупованих територіях або у зонах, де відсутній належний контроль з боку правоохоронних органів. [1].

Національна поліція України як центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони правопорядку, відіграє ключову роль у виявленні, запобіганні та документуванні таких правопорушень. Однак не всі випадки мародерства мають ознаки кримінального злочину — іноді йдеться про адміністративні порушення, або про ситуації, де важливо вчасно вжити запобіжних заходів. [2], [3].

Таким чином, аналіз адміністративно-правових аспектів діяльності НПУ у протидії мародерству є актуальним з точки зору правозастосування, превенції та вдосконалення законодавства.

Для порівняння розглянемо поняття мародерства та його правове регулювання, саме у Кримінально-правовому розумінні:

"мародерство" традиційно асоціюється з воєнними злочинами. У правовому полі України до 2022 року мародерство не мало чітко визначеної правової кваліфікації. Лише з початком повномасштабного вторгнення було внесено відповідні зміни:

Закон України № 2117-IX від 03.03.2022 вніс зміни до Кримінального кодексу, передбачивши відповідальність за мародерство в умовах воєнного стану. [4].

Частина 4 статті 185, 186, 187 ККУ — якщо крадіжка, грабіж або розбій вчинені в умовах воєнного або надзвичайного стану, кваліфіку-

ються як мародерство, з санкцією у вигляді позбавлення волі від 5 до 10 років. [5].

Таким чином, законодавець визнав мародерство обтяжуючою обставиною у злочинах проти власності.

Далі зазначимо про адміністративно-правовий аспект:

У Кодексі України про адміністративні правопорушення наразі немає чіткого, прямого визначення такого явища, як мародерство. Проте, це зовсім не означає, що подібні дії залишаються поза правовим регулюванням. У чинному законодавстві існує низка статей, які можуть бути застосовані в ситуаціях, пов'язаних із незаконним заволодінням або пошкодженням майна — особливо в умовах воєнного стану.

Зокрема, мова йде про такі норми, як стаття 173, що передбачає відповідальність за дрібне хуліганство, а також стаття 175, яка регламентує порушення правил користування майном та об'єктами комунального господарства. Крім того, варто згадати і статтю 194, яка стосується умисного знищення або пошкодження чужого майна. У тих випадках, коли наслідки таких дій є незначними, вони можуть розглядатися як адміністративні правопорушення.

Таким чином, хоча саме поняття «мародерство» прямо не визначене в адміністративному законодавстві, його ознаки можуть бути охоплені існуючими нормами КУпАП. [6], [7].

Такі дії, які не мають ознак кримінального злочину (наприклад, взяття залишеного без нагляду майна без насильства чи проникнення), можуть розглядатися як адміністративні правопорушення, за які НПУ має повноваження складати протоколи. [2], [3].

Доцільно зазначити що, НПУ згідно із Законом «Про Національну поліцію» виконує наступні функції: охорона публічного порядку, захист прав, свобод та законних інтересів громадян; протидія правопорушенням; участь у розслідуванні кримінальних та адміністративних справах. [2]

Розглянемо у контексті протидії мародерству поліції:

Здійснює патрулювання та охорону стратегічно важливих об'єктів, (таких як покинуті будинки, магазини, гуманітарні склади тощо); проводить інформаційно-профілактичну роботу з населенням; реагує на повідомлення про факти мародерства; оформлює адміністративні матеріали, у випадку, якщо правопорушення не містить складу злочину. [3].

Важливо зазначити саме практику реагування НПУ,

Поліцейські щодня фіксують факти: розграбування магазинів, квартир, дач; привласнення речей із машин, підвалів, тимчасових укриттів; пошкодження чи розтягування гуманітарної допомоги. [3; 1].

У багатьох випадках під час першочергового огляду ситуація не дозволяє точно кваліфікувати дії особи як злочин. У такому випадку поліцейські мають: Задokumentувати подію; скласти адміністративний

протокол; передати матеріали до суду для накладення штрафу чи іншого стягнення. [3].

Важливо розгнати проблеми адміністративно-правового регулювання:

Нажаль, наразі в КУпАП відсутнє пряме визначення мародерства як адміністративного правопорушення. Це створює правову невизначеність, особливо у ситуаціях, коли: шкода незначна; немає доказів наміру на заволодіння; неможливо встановити власника речі.

Поліцейські змушені кваліфікувати подібні дії за загальними нормами, що не завжди адекватно відображає характер правопорушення. [7]

Також хочу зазначити про важкість розмежування адміністративного і кримінального:

Часто складно одразу визначити, чи є ознаки злочину, особливо в умовах бойових дій. Це може призвести до: затримки у притягненні до відповідальності; відсутності фіксації злочину; втрати доказів, недостатність санкцій. [7]

Адміністративні стягнення — здебільшого штрафи — часто не мають стримуючого ефекту. Особливо це стосується: осіб без постійного місця проживання;

тих, хто вже неодноразово вчиняв правопорушення та групових дій. [8]

Ми вважаємо що потрібно:

1. Внести до КУпАП окрему статтю, яка буде прямо передбачати адміністративну відповідальність за дії, схожі на мародерство, але без ознак кримінального злочину.

2. Розробити інструкції для НПУ щодо фіксації подібних правопорушень у зоні бойових дій або на деокупованих територіях.

3. Надати більше повноважень поліцейським у частині оцінки обстановки, збирання доказів та реагування в умовах воєнного стану.

4. Забезпечити співпрацю між НПУ, ТРО, громадами, військовими адміністраціями для оперативного реагування на випадки мародерства.

5. Розробити цифрові інструменти (такі як мобільні додатки, чат-боти), через які громадяни могли б швидко повідомляти про підозрілі дії.

Як підсумок, хочу зазначити що, у процесі дослідження адміністративно-правових засад діяльності Національної поліції України у сфері протидії мародерству було встановлено, що мародерство становить серйозну загрозу як для суспільної безпеки, так і для захисту прав та законних інтересів громадян, особливо в умовах надзвичайного стану, воєнного стану чи під час масових заворушень. Це явище не лише підриває основи правопорядку, а й провокує зростання соціальної напруги, знижує довіру до органів державної влади та ускладнює процес відновлення стабільності в кризових регіонах. [1], [9].

Діяльність Національної поліції у сфері протидії мародерству повинна базуватися на чіткому нормативному регулюванні, ефективному

механізмі взаємодії з іншими суб'єктами системи безпеки та правопорядку, а також на системному аналізі ризиків і викликів, що виникають у кризових обставинах. Лише за таких умов можливо забезпечити належну протидію цьому негативному явищу та гарантувати безпеку громадян і захист їхнього майна. [2], [8], [9].

У підсумку, Національна поліція України відіграє ключову роль у забезпеченні належного правопорядку та запобіганні випадкам мародерства. У своїй діяльності вона спирається як на загальне адміністративне законодавство, так і на спеціальні нормативно-правові акти, зокрема Закон України «Про Національну поліцію», Кодекс України про адміністративні правопорушення, а також відомчі інструкції та оперативні плани реагування в кризових ситуаціях.

Література:

1. Швець Н. А. Адміністративно-правове забезпечення діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану // Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 2. С. 103–106.
2. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379.
3. Офіційний сайт Національної поліції України. Розділ «Новини» та аналітика щодо правопорушень у воєнний час. URL: <https://www.npu.gov.ua>
4. Закон України № 2117-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за мародерство» від 03.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2117-20>
5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. Відомості Верховної Ради УРСР. 1984. № 51.
7. Гусарев С. Д., Тищенко О. В. Кваліфікація правопорушень у зоні бойових дій: проблеми та перспективи // Право України. 2022. № 9. С. 35–40.
8. Бандура С. Ю. Протидія мародерству: сучасні виклики та напрями вдосконалення правового регулювання // Вісник кримінального судочинства. 2023. № 1. С. 45–52.
9. Черевко О. Ю. Поліцейська діяльність в умовах надзвичайного стану: правовий аспект // Державне управління: теорія та практика. 2023. № 1. С. 88–92.

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ СЛІДЧО-ОПЕРАТИВНОЇ ГРУПИ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ

Ангеліна Іванівна Якубовська, курсант 311 курсу

*навчально-наукового інституту підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Науковий керівник: **Віра Миколаївна Галунько**,
професор кафедри адміністративної діяльності поліції
доктор юридичних наук, професор*

Проблематика створення та організації діяльності слідчо-оперативних груп (далі - СОГ) у кримінальних провадженнях належить до числа ключових аспектів сучасної криміналістичної та кримінально-процесуальної науки. СОГ виступає своєрідним інтегрованим механізмом взаємодії органів досудового розслідування, оперативних підрозділів та експертних служб, забезпечуючи оперативність і повноту реагування на кримінальні правопорушення. Ефективність її функціонування безпосередньо впливає на якість збирання доказів, своєчасність розкриття злочинів та, як наслідок, на рівень довіри суспільства до правоохоронних органів.

Актуальність дослідження особливостей створення СОГ обумовлюється трансформацією криміногенного середовища, зумовленою широкомасштабною збройною агресією проти України та запровадженням правового режиму воєнного стану. В умовах воєнного стану істотно зростає рівень злочинності, зокрема збільшується кількість злочинів проти основ національної безпеки, поширюється незаконний обіг зброї, вибухових речовин, фіксуються факти мародерства та інших корисливо-насиленницьких діянь. Водночас набувають поширення нові форми протиправної діяльності, пов'язані з воєнними злочинами, колабораціонізмом, а також інформаційно-диверсійною діяльністю.

Такі обставини вимагають від правоохоронних органів не лише формального виконання положень кримінального процесуального законодавства та відомчих інструкцій, але й гнучкої адаптації механізмів організації СОГ до специфічних викликів безпекового середовища. Зокрема, актуальним є питання розширення складу СОГ за рахунок представників військової служби правопорядку, Служби безпеки України, спеціалізованих експертів; удосконалення алгоритмів взаємодії між різними інституціями; підвищення рівня мобільності та професійної підготовки учасників груп.

Таким чином, дослідження особливостей створення СОГ у кримінальних провадженнях набуває не лише теоретичного, але й значного практичного значення, оскільки спрямоване на підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану та забезпечення належного рівня захисту правопорядку, національної безпеки та прав людини.

Як слушно зазначають А. Ф. Волобуєв та А. М. Меденцев, у діяльності СОГ реалізується можливість паралельного та всебічного опрацювання різних слідчих версій, що дозволяє уникнути однобічності в процесі доказування. Одночасне ведення слідчих дій у кількох напрямках, зокрема в різних регіонах або за участю декількох підрозділів, сприяє скороченню строків досудового розслідування та підвищує якість зібраного доказового матеріалу. Важливим є й те, що СОГ дозволяє концентрувати зусилля на вирішенні найбільш складних завдань, які неможливо було б виконати силами одного слідчого чи обмеженої групи осіб [1, с.178].

Згідно з приписами ч. 2 ст. 38 Кримінального процесуального кодексу України, досудове розслідування може здійснюватися як індивідуально слідчим, так і колегіально у складі слідчої групи [2]. Водночас законодавець не акцентував уваги на інституті слідчо-оперативних груп, які вже тривалий час функціонують у практиці національних органів досудового розслідування та довели свою ефективність. Важливо звернути увагу, що закон не містить ані процедурного порядку формування слідчих груп, ані чіткого визначення їхнього правового статусу та компетенції окремих учасників. Така невизначеність створює істотні колізії та ускладнює реалізацію практичних завдань у сфері кримінального судочинства.

Усвідомлюючи наявність прогалин правового регулювання, Міністерство внутрішніх справ України ініціювало спробу унормування групової форми організації досудового розслідування. Так, Наказом МВС від 7 липня 2017 року № 575 затверджено Інструкцію про взаємодію органів досудового розслідування з іншими структурними елементами Національної поліції у сфері попередження, виявлення та розслідування кримінальних правопорушень [3].

Слідчо-оперативні групи формуються при чергових частинах органів та підрозділів Національної поліції як структурні утворення, покликані забезпечити оперативне та комплексне реагування на повідомлення про кримінальні правопорушення. Їхній персональний склад визначається заздалегідь і закріплюється у графіку чергувань, що затверджується керівником відповідного органу чи підрозділу поліції та узгоджується з керівником органу досудового розслідування (або дізнання). Такий механізм дозволяє досягти належного рівня організованості, забезпечити безперервність чергування та гарантувати готовність групи до негайного виїзду на місце події.

Комплектація СОГ здійснюється з урахуванням принципу багатопрофільності та спеціалізації. До її складу, як правило, входить слідчий (або дізнавач), представник оперативного підрозділу, спеціаліст-криміналіст, а за потреби кінолог зі службовим собакою [3]. Подібне поєднання учасників у межах єдиної групи забезпечує можливість од-

ночасного виконання слідчих, оперативно-розшукових і криміналістичних завдань, що істотно підвищує якість і швидкість проведення першочергових процесуальних дій

Організаційна структура групи має ієрархічний характер: старшим СОГ визначається слідчий, який несе відповідальність за координацію діяльності всіх її членів та прийняття ключових рішень у процесі досудового розслідування. У випадках, коли до складу групи включається дізнавач замість слідчого, функції старшого групи покладаються саме на нього. Така модель побудови дозволяє чітко визначити центр процесуального керівництва та уникнути дублювання повноважень.

Утворення слідчо-оперативних груп є складним та багаторівневим процесом, що нормативно регламентується відомчими актами Міністерства внутрішніх справ України та здійснюється виключно в межах компетенції уповноважених посадових осіб Національної поліції. Відповідно до положень чинного законодавства, ініціювання створення СОГ можливе як на рівні центрального апарату, так і в межах територіальних органів поліції, залежно від характеру та масштабу кримінального провадження. Зокрема, формування таких груп здійснюється наказами Голови Національної поліції України, його першого заступника – начальника Головного слідчого управління, керівників територіальних органів чи відокремлених підрозділів поліції, а також осіб, що тимчасово виконують їх обов'язки.

Особливістю цього процесу є те, що накази про створення СОГ у територіальних органах поліції підлягають обов'язковому погодженню з керівником органу досудового розслідування, що забезпечує єдність управління та процесуальний контроль за діяльністю групи. У випадках, коли до складу СОГ включаються працівники оперативних підрозділів міжрегіонального рівня, застосовується спеціальна процедура спільного погодження відповідними керівниками. Такий підхід сприяє узгодженості дій між різними рівнями правоохоронної системи та запобігає організаційним колізіям.

Склад СОГ може бути розширений за рахунок працівників центрального апарату поліції та міжрегіональних підрозділів, що надає групі мультидисциплінарний характер і дозволяє оперативно реагувати на складні та резонансні злочини. При цьому керівником групи визначається слідчий, уповноважений органом досудового розслідування, що гарантує процесуальну визначеність та персональну відповідальність за результати роботи. Важливим обмеженням є заборона заміни оперативних працівників без узгодження зі слідчим чи керівником органу досудового розслідування, що унеможливує зниження ефективності слідчої діяльності.

Контроль за діяльністю СОГ покладається на керівників органів досудового розслідування та здійснюється шляхом організації координаційних нарад, на яких аналізуються результати оперативно-службової діяльності, стан виконання доручень слідчих та рівень взаємодії між структурними підрозділами. Особливу увагу приділено формуванню спеціалізованих постійно діючих СОГ для розслідування тяжких і особливо тяжких злочинів минулих років, а також створенню міжрегіональних груп, уповноважених здійснювати розслідування кримінальних правопорушень на території кількох областей.

Узагальнюючи проведений аналіз, слід констатувати, що інститут слідчо-оперативних груп є одним із ключових механізмів ефективного досудового розслідування, який забезпечує інтеграцію зусиль слідчих, оперативних та експертних підрозділів. Його значення особливо зростає в умовах воєнного стану, коли правоохоронні органи зіштовхуються зі зростанням рівня суспільно небезпечних злочинів, розширенням спектра їх форм та підвищеною суспільною резонансністю. Водночас наявність нормативних прогалин у правовому регулюванні утворення та функціонування СОГ зумовлює необхідність комплексного перегляду чинних підзаконних актів, їх адаптації до сучасних викликів безпеки та кримінально-процесуальної практики.

У цьому контексті доцільним видається: по-перше, законодавче унормування статусу СОГ та чітке визначення їхніх процесуальних повноважень; по-друге, розширення складу груп за рахунок залучення представників інших безпекових інституцій та експертів вузького профілю; по-третє, впровадження єдиних стандартів професійної підготовки членів СОГ. Реалізація цих рекомендацій дозволить суттєво підвищити ефективність досудового розслідування та забезпечити належний рівень захисту національної безпеки й правопорядку.

Література:

1. Волобуєв А.Ф., Меденцев А. М. Слідчо-оперативна група як суб'єкт досудового розслідування. *Правовий часопис Донбасу*. 2020. №1(70). С. 177-183.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua /laws/ show /4651-17>
3. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: Наказ МВС України № 575 від 07.07.2017. № 937/30805. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

АГЕНТСТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ІЗ СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (ЄВРОПОЛУ)

Наталія Дмитрівна Янчук,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри загальноправових дисциплін
(Одеський державний університет внутрішніх справ, м. Одеса)

Європейський Союз – унікальне міжнародне інтеграційне об'єднання держав. Інтеграційні процеси в рамках європейської спільноти поступово призвели до прозорості кордонів між державами-членами, вільного переміщення капіталів, можливість безперешкодного та практично безконтрольного переміщення осіб. Проте окрім численних переваг європейська інтеграція привнесла ряд проблем. Однією із таких проблем є зростання транснаціональної злочинності. Таким чином, виникла потреба в створенні поліцейської організації, котра б діяла на території Європейського Союзу та співпрацювала з національними поліцейськими службами та відомствами з боротьби з організованою транскордонною злочинністю та обміну оперативною інформацією. Власне з цією метою і було створено Агентство Європейського Союзу із співробітництва у сфері правоохоронної діяльності (Європол).

Різним правовим аспектам функціонування Європолу присвячені праці таких вчених, як Р. Бірюков, І. Захарченко, К. Каунерт, С. Кашкін, І. Маринів, А. Монаєнко, В. Муравйов, В. Неволя, С. Перепелкін, М. Сірант, Д. Флейк, Л. Фріс, Е. Хайруллін, Дж. Ховарт, К. Шалупня, І. Яковюк та інші.

Метою дослідження є з'ясування історичних та правових передумов становлення Європолу і визначення особливостей його розвитку як правоохоронної інституції Європейського Союзу.

Ідея створення платформи для співпраці між органами поліції європейських держав з метою попередження транскордонних загроз та ризиків внутрішньої безпеки в рамках Європейського Союзу (далі – ЄС) з'явилась на порядку денному європейської інтеграції доволі пізно, а саме в грудні 1975 р., коли на позачерговому засіданні Ради міністрів британський міністр закордонних справ Дж. Каллаган запропонував створити спеціальну робочу групу з метою протидії тероризму в країнах-членах Європейських Співтовариств. Захист безпеки традиційно вважався прерогативою внутрішньої політики держав-членів, а тому вести мову щодо співробітництва в даній сфері, а тим паче про передачу частини свого суверенітету на наднаціональний рівень, стало можливим лише після того, як з'ясувалось, що держави-члени Співтовариств не в змозі вирішувати дані питання ізольовано одна від одної.

Пропозиція Дж. Каллагана була формалізована в Люксембурзі влітку 1976 р. на зустрічі міністрів внутрішніх справ країн-членів Співтовариств. Результатом зустрічі міністрів стало прийняття рішення щодо створення спеціальної групи для вирішення транс'європейських проблем з тероризмом – «ТРЕВІ».

В подальшому держави-члени ЄС дійшли до необхідності формалізувати співпрацю в сфері внутрішніх справ та правосуддя, що призвело до того, що в 1991 році на самміті в Люксембурзі канцлер ФРН Гельмут Коль запропонував створити загальноєвропейську поліцейську структуру, що нагадувала б структуру та організаційний механізм роботи американського ФБР. Ідея втілювалась в життя після підписання 7 лютого 1992 року Маастрихтського договору (Договору про утворення Європейського Союзу), в котрому був підтверджений намір заснувати європейський поліцейський офіс з метою співробітництва між державами-членами ЄС у таких сферах як боротьба з торгівлею наркотичних речовин, тероризм та інші тяжкі форми міжнародної організованої злочинності. Маастрихтський договір закріпив дану сферу співпраці в якості «третьої опори» – співпраця у сфері юстиції та внутрішніх справ.

Через рік, в червні 1992 року, в Страсбурзі представниками національних служб кримінальної поліції Бельгії, Великобританії, Італії, Нідерландів, Федеративної Республіки Німеччини та Франції було створено інтернаціональний штаб. Європолу на початковому етапі становлення (до підписання відповідної Конвенції) відводилась роль спеціалізованої координаційної установи по протидії наркоторгівлі (Europol Drugs Unit – EDU).

Незважаючи на прагнення ЄС посилити співпрацю в сфері внутрішніх справ і правосуддя, ратифікація державами-членами ЄС Маастрихтського договору мало що змінила. Створення в січні 1994 р. спеціальної поліцейської служби «Підрозділ Європолу по незаконному обігу наркотиків» не вирішувало всіх проблем в правоохоронній сфері. З метою реалізації положень Маастрихтського договору щодо сумісної боротьби з тероризмом, наркотиками та іншими небезпечними транскордонними злочинами в 1995 році Європейською радою було прийняте рішення щодо розроблення та затвердження Конвенції про заснування Європейського поліцейського офісу від 26 липня 1995 р. (далі – Конвенція про Європол) [1], котрою було утворено Відділ Європолу з боротьби з незаконним обігом наркотиків, статус котрого Лісабонським договором 2007 р. було змінено на агенцію, що отримала назву Європейський поліцейський офіс.

З моменту підписання Конвенції про Європол та прийняття ряду загальноєвропейських законодавчих актів були визначені і основні завдання Європолу, такі як: організація збору інформації, її аналітичне опрацювання за цільовими напрямками, що передбачені Конвенцією

про Європол; всебічне інформаційне навчання та обмін інформацією національних відомств; сприяння національній поліції в розшуку в державах-членах; використання автоматизованої інформаційної бази даних; сприяння підготовці, координації та проведенню спеціальних розшукових заходів; проведення оперативних заходів спільними групами.

Незважаючи на масштабність проведеної роботи в правоохоронній сфері ЄС ситуація залишалася далекою від ідеальної. Р. Бірюков в цьому контексті додає, що «після семи років роботи Європолу, в 2006 році розпочалася дискусія щодо його майбутнього. До того моменту було ухвалено вже три протоколи про доповнення до Конвенції про Європол, жоден з яких не набрав чинності, оскільки ці правові інструменти виявилися надмірно обтяжливими та негнучкими. Спроби Європейської Ради реформувати Конвенцію про Європол через додаткові протоколи виявилися ускладненими, оскільки потребували змін до існуючої структури міжурядового співробітництва. Слід враховувати, що рішення Ради про Європол було обговорене та ухвалене доволі швидко, порівняно з загальним правотворчим процесом в ЄС. В 2006 році була готова пропозиція, а в 2009 році було ухвалене рішення, яке набрало чинності 1 січня 2010 року. Цим рішенням Європол перетворювався в виконавчий орган ЄС» [2, с. 194]. Рішення Ради Європейського Союзу від 6 квітня 2009 р. «Про створення Європейського поліцейського відомства (Європол)» [3] суттєво трансформувало європейське поліцейське відомство: по-перше, дане рішення скасувало Конвенцію про Європол ...; по-друге, змінило жорсткий порядок прийняття рішень, запровадивши замість консенсусу процедуру ухвалення рішень двома третинами голосів; по-третє, розширило повноваження Європолу та надало можливість європейському поліцейському відомству самостійно від свого імені вступати у правовідносини з третіми країнами та міжнародними організаціями; по-четверте, визначило нові джерела фінансування Європолу за рахунок загального бюджету ЄС; по-п'яте, запровадило «спрощену процедуру внесення змін до Рішення про створення Європолу, що дало змогу за необхідності оперативно, з урахуванням зміни криміногенної обстановки, вносити корективи, але водночас підвищило роль Європейського парламенту в контролі за діяльністю Європейського поліцейського офісу. Європарламент отримав право заслуховувати звіти керівництва Європолу, брати участь у затвердженні бюджету та звіту про його виконання, а також отримувати інформацію з різних питань діяльності, зокрема щодо укладення угод між Європолом і третіми країнами [4, с. 355].

Таким чином, еволюція становлення та розвитку Європолу з моменту утворення, коли лише почалася втілюватися ідея створення євро-

пейського поліцейського відомства, і до сьогодні, засвідчує наскільки масштабною є проведена робота в правоохоронній сфері. Європейському Союзу вдалося сформувати власний інституційний механізм для підтримання європейського правопорядку. Безумовно, масштаб організації не виключає ряду проблем та недоліків, що потребує подальшого реагування, налагодження механізму роботи – це було актуально на початковому етапі розвитку Європолу і не втратило своєї актуальності на даний момент. Багато реформ, спрямованих на вдосконалення роботи європейського поліцейського відомства були проведені, багато документів схвалено та підписано, що свідчить про позитивні тенденції. Проте вести мову про завершення даного процесу зарано, адже залишається безліч питань, що потребують свого вирішення. Дане наукове дослідження лише привідчиняє двері в науковий дискурс щодо подальших тенденцій розвитку Європолу та осмислення перспектив та векторів співробітництва правоохоронних органів України та Європолу, що мають стати предметом подальших наукових розвідок.

Література:

1. Council Act of 26 July 1995 drawing up the Convention based on Article K.3 of the Treaty on European Union, on the establishment of a European Police Office (Europol Convention). *Official Journal of the European Communities*. 1995. P. 1-32.
2. Бірюков Р.М. Інституційний розвиток європейського поліцейського відомства (Європолу) після ухвалення конвенції про Європол. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Вип.. 87. ч. 4. С. 193-199.
3. Council Decision of 6 April 2009 establishing the European Police Office (Europol). *Official Journal of the European Communities*. № L 121. 15 May 2009. P/ 37-66.
4. Сирант М.М. Поліцейське співробітництво України і Європейського Союзу – правовий аспект. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2016. № 850. С. 353-360.

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО РАЗУМІННЯ ПРАВОСУДДЯ ПРИ РОЗГЛЯДІ СУДДЯМИ СУДІВ ЗАГАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Христофор Петрович Ярмачі,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративно-правових дисциплін
Одеського державного університету внутрішніх справ

Відповідно до ст. 221 Кодексу України про адміністративні правопорушення судді, поряд з органами виконавчої влади і місцевого самоврядування наділені правом розглядати справи про адміністративні правопорушення.

До теперішнього часу відсутня єдність у визначенні правового статусу суддів у провадженні в справах про адміністративні правопорушення. Одні автори А.Берлач, Д.Калаянов, О.Остапенко та ін. ставлять суддів в один ряд з іншими суб'єктами, що наділені правом розгляду справ про адміністративні правопорушення, визначаючи дану діяльність юрисдикційною. Друга група авторів І. Голосніченко, Є. Додин вважають, що судді не входять до числа юрисдикційних органів, оскільки розгляд ними справ про адміністративні правопорушення є діяльністю по відправленню правосуддя.

У найбільш загальному розумінні діяльність суддів асоціюється саме з відправленням правосуддя, що виражає призначення судової влади, як це визначено Конституцією України. Чи свідчить наведене положення про те, що судді не здійснюють правосуддя, а здійснюють адміністративну юрисдикційну діяльність, розглядаючи справи про адміністративні правопорушення та про недоцільність наділення суддів адміністративною юрисдикцією, оскільки це протирічить положенням Конституції України і по-друге, чи можливо вважати розгляд суддями справ про адміністративні правопорушення правосуддям.

Повноваженнями щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення відповідно до ст. 221 Кодексу України про адміністративні правопорушення наділені судді одноосібно, а не суд як орган державної влади, тобто колективний суб'єкт. Діяльність суддів по розгляду справ про адміністративні правопорушення, в основному врегульована КУпАП.

По-друге провадження в справах про адміністративні правопорушення в цілому, в силу частини 2 ст. 124 Конституції України у системній єдності із ст. 1 КАС України, не віднесено законодавцем до адміністративного судочинства. Саме ці законодавчі положення дають підстави вважати, що судді розглядаючи справи про адміністративні правопорушення здійснюють адміністративно-юрисдикційну діяльність.

На теперішній час провадження в справах про адміністративні правопорушення регламентовано у Главі 17 Розділу IV Кодексу України про адміністративні правопорушення, процедурні вимоги якого є єдиним, як для органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, так і для суддів, що розглядають справи про адміністративні правопорушення. Аналіз чинного адміністративно-деліктного законодавства дає можливість прийти до висновку, що тільки за виключенням адміністративних санкцій, які застосовуються до правопорушників, строків розгляду справи про адміністративні правопорушення діяльність суддів нічим не відрізняється від аналогічної діяльності, що здійснюється іншими органами адміністративної юрисдикції визначеними у статтях 218

- 219, 222 – 244-15. Вона реалізується у тому ж процесуальному (процедурному) порядку, завершується винесенням однакових процесуальних рішень, характеризується однаковими правилами доказування, здійснення процедурних дій, оцінки доказів та ін.

Для відправлення правосуддя у кримінальному, цивільному та адміністративному судочинстві характерним є винесення особливих процесуальних актів: вироків, ухвал, рішень від імені України, які приймаються у дорадчій кімнаті, таємниця якої забезпечується законом. По справах про адміністративні правопорушення, що розглядаються як суддями, так і не судовими органами приймаються постанови форми яких не різняться між собою. При цьому КУпАП не містить положень про необхідність виходу судді до дорадчої кімнати, виключення знаходження у цій кімнаті у момент прийняття рішень по справі інших, крім судді або суддів осіб, наявність інституту таємності наради судді.

У той же час судді які розглядають справи про адміністративні правопорушення керуються тими ж основоположними принципами що і судді, які розглядають кримінальні, цивільні та адміністративні справи та також зобов'язані забезпечити додержання державної, комерційної та виробничої таємниці розглядаючи справу про адміністративне правопорушення, у процесі розгляду якої може бути розголошена державна таємниця або конфіденційна інформація, орган (посадова особа) який розглядає справу приймає рішення про її розгляд у закритому режимі.

Частина 1. ст. 249. Відкритий розгляд справи про адміністративне правопорушення КУпАП визначає, що «Справа про адміністративне правопорушення розглядається відкрито, крім справ про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, безпеки на автомобільному транспорті, зафіксованих за допомогою засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі в автоматичному режимі, справ про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 132² цього Кодексу та про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису), та випадків, коли це суперечить інтересам охорони державної таємниці.

Не є зрозумілим, чому законодавець у КУпАП залишив поза увагою захист комерційної та виробничої таємниці і конфіденційної інформації, за незаконне отримання яких корпорації, холдинги, інші великі компанії та підприємства, утримують відповідні служби та витрачають значні кошти для незаконного отримання комерційної таємниці.

Положення Загальної частини КУпАП, відносно підстав адміністративної відповідальності, визначення виду та розміру адміністративного стягнення та ін., застосовуються усіма суб'єктами, що розглядають

справи про адміністративні правопорушення, у межах їх компетенції, без будь яких виключень або обмежень

Разом з тим, необхідно погодитись з тими авторами які обґрунтують специфіку судового розгляду справ про адміністративні правопорушення конституційним статусом судової влади, релевантними вимогами до кандидатів на посади суддів, чітко зафіксованої процедури формування судів, а також особливими повноваженнями по призначенню всіх наявних в КУпАП видів адміністративних стягнень, починаючи з попередження та завершуючи адміністративним арештом з утриманням на гауптвахті (статті 26 - 32-1 КУпАП). Інші органи та посадові особи віднесені до суб'єктів адміністративної юрисдикції уповноважені застосовувати тільки попередження та штраф.

Частиною першою ст. 40 «Покладання обов'язку відшкодувати заподіяну шкоду» КУпАП передбачено, якщо у результаті вчинення адміністративного правопорушення заподіяно майнову шкоду громадянину, підприємству, установі або організації, то адміністративна комісія, виконавчий орган сільської, селищної, міської ради під час вирішення питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення має право одночасно вирішити питання про відшкодування винним майнової шкоди, якщо її сума не перевищує двох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а суддя районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду приймає таке рішення незалежно від розміру завданої шкоди.

Указані особливості, свідчать про особливе положення суду загальної юрисдикції, який обумовлений правовим статусом суддів, більш високим рівнем їх професіоналізму. Разом з тим, враховуючи конституційно визначений принцип поділу влади на законодавчу, виконавчу та судову, основна діяльність суду пов'язана саме зі здійсненням правосуддя, а не з виконанням організаційно-розпорядчих, управлінських повноважень.

Позиція про те, що характерним для здійснення правосуддя у кримінальному, цивільному та адміністративному судочинстві є винесення особливих процесуальних актів: вироків, ухвал, рішень від імені України, які приймаються у дорадчій кімнаті, таємниці якої забезпечується законом теж не можна вважати переконливими, оскільки суддя, який одноосібно розглядає адміністративну справу в суді теж приймає рішення не від себе, а від держави України і суддя суду загальної юрисдикції який розглядає справу про адміністративне правопорушення теж приймає рішення не від себе, а від держави Україна, яка в особливому порядку надала йому такі повноваження.

Крім зазначеного, за результатами розгляду окремих справ про адміністративні правопорушення, постановами судді суду загальної юрисдикції застосовуються штрафні санкції, які у десятки разів пере-

вищують штрафні санкції по багатьох кримінальних правопорушеннях, що встановлюються роками по кримінальних справах.

Положення ч.2. ст. 124 Конституції України про те, що юрисдикція судів поширюється на будь-який спір та будь-яке кримінальне обвинувачення, у передбачених законом випадках суди розглядають також і інші справи ніяким чином не заперечує здійснення правосуддя по справах про адміністративні правопорушення.

Враховуючи викладене та окремі Рішення Європейського Суду з прав людини щодо забезпечення принципу верховенства права судами при розгляді справ про адміністративні правопорушення вважаю, що розгляд суддями судів загальної юрисдикції справ про адміністративні правопорушення у порядку визначеному КУпАП є також здійсненням правосуддя.

Враховуючи різноманітність підходів науковців до цього питання, неоднозначність змісту чинного законодавства України дане питання потребує широкого обговорення на різного рівня наукових заходах та дослідження у процесі підготовки дисертаційних робіт.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 213 - 330) Кодекс України; Закон, Кодекс від 07.12.1984 № 8073X URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text>
3. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35–36, 37. Ст. 446. (в ред. від 11.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ІНШИМИ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

А.В. Кубасенко,

*доцент кафедри оперативно-розшукової та
поліцейської діяльності Національного університету
«Одеська юридична академія» кандидат юридичних наук, доцент*

Кримінальне провадження ґрунтується на узгодженій діяльності суб'єктів, які забезпечують його дієвість, законність і справедливість. Насамперед це правоохоронні органи, що реалізують повноваження у сфері досудового розслідування, процесуального керівництва, оперативно-розшукової діяльності та судового контролю. Ефективність досягнення завдань кримінального процесу — охорони прав людини,

швидкого та неупередженого розслідування й невідворотності відповідальності — залежить від належної координації та комунікації між ними. При цьому дієвість системи доцільно вимірювати через прозорі індикатори ефективності Національної поліції: частку виконаних судових ухвал, середній час реагування на процесуальні доручення, рівень дотримання прав людини (скарги/обґрунтовані дисциплінарні рішення), а також якість доказової діяльності (частка допустимих доказів).

Актуальність проблематики зумовлена воєнним станом і зростанням внутрішніх загроз, що потребують тісної взаємодії поліції, СБУ, ДБР, САП, НАБУ та судових інституцій. Практика застосування заходів забезпечення (ст. 131 КПК України) нерідко породжує дискусії щодо допустимих меж втручання у права людини, що вимагає узгоджених дій і дієвого судового контролю. Міжнародні стандарти та практика ЄСПЛ також зобов'язують формувати механізм чіткого розподілу компетенцій і взаємної підзвітності. З огляду на це, важливо інституціоналізувати міжвідомчі стандарти операційної взаємодії і діджитал-трекінг виконання ухвал, щоб підвищити результативність підрозділів Національної поліції навіть за умов обмежених ресурсів. Отже, вивчення цієї взаємодії має як теоретичне, так і прикладне значення, сприяючи зміцненню верховенства права.

Привід як захід забезпечення кримінального провадження є важливим інструментом для забезпечення явки підозрюваного, обвинуваченого чи свідка до органу досудового розслідування або суду. Його застосування здійснюється на підставі ухвали слідчого судді у випадках, коли особа, належним чином повідомлена про виклик, без поважних причин ухиляється від явки (ст. 140–143 КПК України). Статистичні дані свідчать про стійку тенденцію до зменшення кількості клопотань про застосування цього заходу. Так, у 2015 році судами першої інстанції було розглянуто 2 225 клопотань про привід, у 2016 році — 1 895, у 2017 році — 1 553, у 2018 році — 1 502, у 2019 році — 1 140, у 2020 році — 861, у 2021 році — 804, у 2022 році — 392, а у 2023 році — лише 421. Водночас аналіз судової практики свідчить, що значна частина ухвал про здійснення приводу фактично не виконується: у 2024 році понад 54 % постанов судів залишилися нереалізованими [1;2]. Це ставить під сумнів ефективність даного заходу та актуалізує необхідність його вдосконалення.

Практичним рішенням для підвищення ефективності підрозділів поліції є: уніфікований електронний облік виконання приводів із фіксацією причин невиконання; використання підтверджуваних електронних повідомлень про виклик (з мітками часу/отримання); щомісячні КРІ для керівників підрозділів (частка фактично виконаних приводів, середній термін виконання).

Науковці звертають увагу на низку проблем у сфері застосування приводу. Зокрема, О. Сопронюк підкреслює, що обмежене коло суб'єктів, до яких може бути застосований привід, суттєво ускладнює хід досудового розслідування, оскільки потерпілі, цивільні відповідачі чи їхні представники нерідко ухиляються від участі у процесі [3, с.156]. У навчальному посібнику «Актуальні проблеми застосування кримінального процесуального законодавства» під редакцією І. Басисти та Р. Благуті зазначається, що відсутність уніфікованого порядку виконання ухвал про привід створює правову невизначеність і різну судову практику. Також наголошується на необхідності законодавчого узгодження норм КПК України із Законом «Про Національну поліцію» щодо застосування фізичного впливу чи спеціальних засобів у процесі виконання приводу [4, с.92]. Додатково слід передбачити типові алгоритми безпеки та мінімальні стандарти документування дій поліцейських, що знижує кількість скарг і підвищує довіру.

Таким чином, поєднання статистичних показників та наукових позицій дає підстави стверджувати, що інститут приводу потребує вдосконалення як у частині нормативного регулювання, так і в аспекті практичної взаємодії суб'єктів його виконання. Для належного моніторингу результатів доцільно запровадити регулярну систему публічної звітності з індикаторами виконання ухвал про привід на рівні органів та підрозділів Національної поліції.

Продовжуючи аналіз заходів забезпечення кримінального провадження, слід звернути увагу на тимчасовий доступ до речей і документів, який, на відміну від приводу, має значно ширший спектр застосування та становить переважну частину клопотань, що розглядаються слідчими суддями. За даними офіційної судової статистики, протягом останніх років саме клопотання про тимчасовий доступ складають близько 70 % від усіх звернень на цій стадії процесу. Так, у 2018 році було розглянуто 229 184 таких клопотань, у 2019 році — 224 125, у 2020 році — 221 207, у 2021 році — 212 917, у 2022 році — 127 530, а у 2023 році — 248 030 [1]. Така динаміка свідчить про ключове значення цього заходу в діяльності органів досудового розслідування.

Водночас практика його застосування супроводжується низкою проблем. Науковці вказують на відсутність чітких вимог до оформлення процесуальних документів, що зумовлює ризики визнання доказів недопустимими. Так, С. Абламський наголошує на необхідності складання протоколу навіть у разі ознайомлення чи копіювання документів, оскільки відсутність фіксації дій може поставити під сумнів доказову цінність отриманої інформації [5, с. 240]. Інші автори підкреслюють недоцільність доручення виконання ухвал про тимчасовий доступ оперативним

підрозділам, адже це суперечить положенням ст. 41 КПК України та призводить до визнання отриманих доказів недопустимими [6, с. 125].

Таким чином, попри активне використання тимчасового доступу як інструменту збору доказів, його ефективність значною мірою залежить від узгоджених дій слідчого, прокурора та суду, а також від усунення прогалин у процесуальному регулюванні. Саме взаємодія між суб'єктами кримінального провадження та належна процесуальна фіксація дій є запорукою допустимості та надійності доказової бази.

Домашній арешт є одним із ключових запобіжних заходів у кримінальному провадженні, спрямованим на забезпечення належної процесуальної поведінки підозрюваного чи обвинуваченого без ізоляції від суспільства. Його ефективність залежить від чіткої взаємодії суб'єктів кримінальної юстиції, передусім слідчого, прокурора та органів Національної поліції. На думку авторського колективу навчального посібника за заг. ред. В. В. Сокурєнка, саме належна координація між цими суб'єктами забезпечує дієвий контроль за дотриманням обов'язків особою, щодо якої застосовано домашній арешт [7, с.175]. Органи Національної поліції виконують ухвали суду про обрання цього заходу, здійснюють перевірку місця проживання, фіксують можливі порушення та невідкладно інформують слідчого і прокурора. Водночас практика свідчить про низку труднощів: недостатнє технічне забезпечення, брак електронних засобів контролю та правова невизначеність у випадках госпіталізації підозрюваного. Отже, удосконалення правового регулювання та посилення міжвідомчої взаємодії є необхідною умовою підвищення ефективності цього запобіжного заходу.

Ефективність взаємодії Національної поліції України з іншими правоохоронними органами під час виконання заходів забезпечення кримінального провадження доцільно оцінювати за системою індикаторів, що відображають як процесуальну якість, так і результативність дій: частка виконаних у строк судових ухвал; середній час реагування на процесуальні доручення; частота обґрунтованих скарг і дисциплінарних рішень; питома вага обґрунтованих подань про зміну чи продовження запобіжних заходів. Підвищення зазначених показників забезпечується інституціоналізацією міжвідомчих стандартів операційної взаємодії, стандартизованими шаблонами документування, ризикорієнтованим плануванням виконання судових рішень, а також регулярним внутрішнім і зовнішнім моніторингом із публічною підзвітністю. Ключовою умовою є підтримання балансу між процесуальною економією та гарантіями прав людини, що мінімізує процесуальні ризики й підвищує довіру до правозастосування, перетворюючи взаємодію суб'єктів на вимірюваний та керований управлінський процес.

Література:

1. Судова статистика. Звітність щодо стану здійснення місцевими та апеляційними судами. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka
2. Марчук О. Стан здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях та справах про адміністративні порушення. URL: <https://zib.com.ua/ua/166566.html>
3. Сопронюк О. Проблемні питання теорії та практики застосування приводу в кримінальному процесі України. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2017. № 2. С. 154-158.
4. Басиста І. В., Благути Р. І., Комісарчук Ю. А. Актуальні проблеми застосування кримінального процесуального законодавства : навчальний посібник / І. В. Басиста, Р. І. Благута, Ю. А. Комісарчук. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 432 с.
5. Абламський С. Є. Особливості здійснення тимчасового доступу до електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2017. № 2 (78). С. 240–241.
6. Домбай М. Процесуальні повноваження слідчого та прокурора при забезпеченні тимчасового доступу до документів. Застосування положень КПК України: проблеми та шляхи їх вирішення : зб. матеріалів Всеукр. наук. практ. конф. (до 3-ї річниці КПК України). Ірпінь : Вид-во Нац. ун-ту ДПС, 2015. С. 125–129.
7. Взаємодія учасників кримінального провадження під час судового розслідування: правові аспекти та основні форми : навч. посіб. / кол. авт. ; за заг. ред. В. В. Сокурєнка ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Вид. 3-тє, допов. і перероб. Харків : ХНУВС, 2024. 208 с.

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ З ОРГАНАМИ ПРАВОПОРЯДКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

*Євген Володимирович Євсюков,
аспірант Пенітенціарної академії України
Науковий керівник: Світлана Олексіївна Ніщिमна,
завідувач аспірантури (ад'юнктури) та докторантури
Пенітенціарної академії України,
доктор юридичних наук, професор*

В умовах воєнного стану роль органів виконавчої влади та органів правопорядку істотно зростає, оскільки на них покладається завдання забезпечення національної безпеки, громадського порядку та захисту

прав і свобод людини в екстраординарних умовах. Взаємодія цих інституцій набуває системного значення, адже лише узгоджені дії уможливають ефективне реагування на зовнішні та внутрішні виклики, зумовлені збройною агресією.

Проблематика координації між органами виконавчої влади та органами правопорядку виходить за межі суто адміністративних процедур і безпосередньо впливає на стабільність державного механізму, довіру суспільства до інститутів влади, а також на дотримання принципів верховенства права навіть у надзвичайних обставинах. Водночас, концентрація владних повноважень у кризових умовах спричиняє ризики зловживань, дублювання компетенцій та зниження ефективності управлінських рішень, що актуалізує підняту проблематику.

Теоретичне осмислення та практичний аналіз зазначеної взаємодії має ключове значення для формування цілісної моделі публічного управління в умовах воєнного стану, що здатна забезпечити належне функціонування держави, захист її суверенітету та демократичного розвитку.

Зазвичай органи правопорядку розглядаються саме в межах системи органів виконавчої влади. Однак, ми виокремлюємо їх в окрему категорію з огляду на специфіку їхніх завдань і функцій. Так, на відміну від класичних органів виконавчої влади, що зосереджуються на формуванні та реалізації державної політики у відповідних сферах, органи правопорядку здійснюють безпосередній примусовий вплив, спрямований на забезпечення законності, громадського порядку та безпеки. Їхня діяльність має не лише адміністративно-управлінський, а й правоохоронний характер, що надає їм особливого місця в механізмі державної влади, особливо в умовах воєнного стану, коли питання безпеки та публічного порядку стають пріоритетними.

Органи виконавчої влади в умовах воєнного стану діють у режимі розширених повноважень, що визначається Конституцією України [1], Законом «Про правовий режим воєнного стану» [2] та іншими актами законодавства. Їхня діяльність безпосередньо пов'язана з організацією оборони, мобілізаційними процесами, управлінням ресурсами та координацією збройних формувань. Водночас органи правопорядку (Національна поліція, Служба безпеки України, Національна гвардія та інші) забезпечують охорону громадського порядку, протидію диверсійній діяльності, боротьбу зі злочинністю, захист стратегічних об'єктів і підтримання безпеки цивільного населення.

Взаємодія цих інституцій проявляється у кількох площинах, серед яких, на нашу думку, слід виокремити наступні.

1. Нормативно-правова координація. Органи виконавчої влади приймають управлінські рішення, які створюють умови для діяльності правоохоронних органів (наприклад, рішення щодо комендантської

години, обмеження пересування, регулювання діяльності медіа тощо). Правоохоронні органи, у свою чергу, забезпечують безпосереднє виконання таких рішень на практиці, контролюючи їх реалізацію.

2. *Організаційна взаємодія.* В умовах воєнного стану утворюються військові адміністрації, які поєднують функції виконавчої влади та координують силових структур на місцях. Зазначене створює особливу модель управління, у якій правоохоронні органи фактично діють у підпорядкуванні або тісному узгодженні з органами виконавчої влади.

3. *Функціональна взаємозалежність.* Виконавча влада визначає стратегічні напрями політики безпеки, а правоохоронні органи реалізують тактичні заходи. Ефективність такої взаємодії залежить від чіткого розмежування компетенцій, оперативності комунікацій та здатності швидко адаптувати управлінські рішення до динамічних умов воєнного часу.

Разом з тим, актуальними залишаються проблеми дублювання функцій і нечіткості у розмежуванні повноважень між різними суб'єктами. Зокрема, одночасна діяльність військових адміністрацій, інших органів виконавчої влади і правоохоронних органів створює ризики колізій у прийнятті рішень та конкуренції між інституціями.

Окрім цього, слід вказати, що важливим викликом є забезпечення балансу між швидкістю реагування та дотриманням прав людини: надмірна концентрація владних функцій у руках виконавчих і правоохоронних органів може призводити до зловживань.

Позитивним аспектом такої взаємодії є можливість оперативного залучення силових структур до виконання рішень органів виконавчої влади, що забезпечує мобільність системи управління та її стійкість до кризових впливів. Крім того, взаємодія виконавчих і правоохоронних органів формує підґрунтя для розвитку механізмів належного врядування в умовах надзвичайності, що надалі може стати основою для удосконалення законодавства та практики адміністративного управління.

Отже, взаємодія органів виконавчої влади та органів правопорядку в умовах воєнного стану є визначальною передумовою забезпечення безпеки держави й суспільства. Її ефективність залежить від чіткого розмежування повноважень, узгодженості дій і збереження орієнтації на принципи правовладдя навіть за умов надзвичайності. Належна координація цих інституцій дозволяє не лише забезпечити оперативне реагування на виклики війни, а й створити основу для подальшого розвитку демократичної моделі публічного управління.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12 травня 2015 року. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 28. Ст. 250.

АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОПОРЯДКУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Олена Володимирівна Крижановська,
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри адміністративного права і процесу
Одеського державного університету внутрішніх справ

Стабільність та ефективність суспільного життя значною мірою залежать від правопорядку, який виступає основою державної безпеки та соціальної стабільності. Правопорядок можна визначити як впорядкований стан суспільних відносин, у якому забезпечується додержання законів та норм поведінки, встановлених державою, гарантований захист прав і свобод громадян, а порушення правопорядку своєчасно виявляються та усуваються.

За визначенням О. Ганчук, правовий порядок – це стан стабільності соціальної системи, досягнутий за допомогою правових інститутів та їх механізмів [1, с. 397]. У свою чергу, правопорядок можна розглядати як інтегрований результат діяльності державних органів, який забезпечує гармонійне поєднання суспільних інтересів та індивідуальних прав громадян. Його ефективність визначається якістю адміністративних процесів, організацією роботи органів влади та їх взаємодією з населенням, що особливо критично в умовах підвищеної загрози та соціальної напруженості.

Саме в таких умовах адміністративна діяльність поліції набуває особливого значення, коли загрози безпеці населення зростають, а соціальна ситуація стає напруженою. Водночас статистичні дані демонструють реальні результати діяльності Національної поліції у 2024 році. Зокрема, кількість справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, зросла до 5661, що на 97,2% більше порівняно з 2023 роком; 94,4% цих справ (5 783) були складені уповноваженими особами Національної поліції (ІСМ ДАП) [2].

У сфері кримінального реагування слідчими поліції розпочато понад 27,7 тисяч кримінальних проваджень, зокрема за статтями 110 та 111 Кримінального кодексу України, що стосуються посягання на територіальну цілісність і державну зраду [3]. Крім того, у сфері протидії корупції заведено 158 оперативно-розшукових справ, за результатами яких відкрито 79 кримінальних проваджень, повідомлено про підозру 5 особам, а до суду направлено 3 обвинувальні акти [4].

У сфері безпеки дорожнього руху у 2024 році сталося 6 877 ДТП з потерпілими пішоходами, в яких загинуло 983 особи та 6 357 отримали травми (МВС України) [5]. Водночас встановлені збитки в розслідуваних кримінальних провадженнях становили 7,83 мільярда гривень, з яких 87% вже відшкодовано державі, бізнесу та громадянам [6]. Ці дані свідчать про те, що адміністративна діяльність поліції охоплює комплекс завдань, спрямованих на підтримання правопорядку, забезпечення громадської безпеки та дотримання законності, і має реальні результати, як у сфері попередження правопорушень, так і у протидії злочинності та корупції.

Правопорядок, законність та дисципліна є взаємозалежними категоріями: правопорядок – це реалізована законність, а законність виступає засобом його встановлення; дисципліна ж забезпечує активне та ініціативне дотримання норм [7, с. 80].

До ключових напрямів адміністративної діяльності належать попередження та виявлення адміністративних правопорушень, контроль за дотриманням правил дорожнього руху, охорона публічного порядку під час масових заходів, застосування заходів адміністративного примусу, а також ефективна взаємодія з органами місцевого самоврядування, державними структурами та громадськістю.

Ефективне виконання цих функцій забезпечує стабільний правопорядок, створює умови для безпечного життя громадян та нормального функціонування державних інституцій. Поліція, виконуючи адміністративні функції, виступає посередником між державою та суспільством, забезпечуючи баланс між дотриманням законності та захистом прав людини, що у період воєнного стану є надзвичайно актуальним.

Правопорядок є кінцевим результатом ефективної адміністративної діяльності поліції. Його підтримка передбачає комплексне використання законодавчих, організаційних та оперативних інструментів, що дозволяють не лише попереджати порушення, а й забезпечувати швидке реагування. Окрім правової складової, правопорядок охоплює соціальний аспект, що полягає у зміцненні довіри населення до правоохоронних органів, підтримці громадського порядку та гарантуванні безпеки громадян у складних ситуаціях.

Д.В. Швець підкреслює важливість забезпечення відкритості та прозорості діяльності поліції у взаємодії з громадськістю [8, с. 15]. Закон України «Про Національну поліцію» [9] визначає обов'язок поліції інформувати органи державної влади, місцевого самоврядування та населення про результати своєї діяльності у сфері охорони прав і свобод людини, протидії злочинності та забезпечення публічної безпеки.

Завдання Національної поліції у сфері правопорядку багатопланові: крім контролю за дотриманням законності, поліція забезпечує превен-

тивні заходи, що зменшують ймовірність адміністративних порушень, та проводить інформаційно-роз'яснювальну роботу серед населення щодо правових норм і обов'язків громадян [10, с. 147].

На практиці виникають проблеми, пов'язані з тлумаченням окремих норм, розмежуванням компетенцій між підрозділами та забезпеченням єдиних стандартів адміністративного реагування. У період воєнного стану ці проблеми загострюються через необхідність оперативного реагування на порушення та забезпечення безпеки громадян.

Серед актуальних проблем адміністративної діяльності поліції у становленні правопорядку можна виділити:

- недостатнє законодавче врегулювання процедур виявлення та документування адміністративних правопорушень, що призводить до неоднозначного застосування норм та зниження оперативності реагування;
- відсутність сучасних технологічних засобів контролю та моніторингу, зокрема електронних систем реєстрації правопорушень та аналітичних платформ, що обмежує здатність прогнозувати ризики та швидко реагувати;
- неузгодженість дій центральних та територіальних підрозділів поліції, що створює дисбаланс у забезпеченні правопорядку на різних територіях;
- проблеми підготовки та підвищення кваліфікації персоналу щодо сучасних адміністративних процедур та ефективної взаємодії з громадськістю;
- низький рівень довіри громадян до поліції, що знижує ефективність превентивних заходів та перешкоджає добровільному дотриманню законних норм.

Водночас вирішення зазначених проблем адміністративної діяльності поліції потребує комплексного підходу та впровадження низки практичних заходів. Зокрема, удосконалення законодавства передбачає розробку чітких процедур виявлення та документування адміністративних правопорушень, а також встановлення єдиних стандартів для всіх підрозділів поліції. Не менш важливим є впровадження сучасних технологій, зокрема електронних систем реєстрації правопорушень та аналітичних платформ для моніторингу ситуації та прогнозування ризиків, що дозволяє підвищити оперативність реагування.

Покращення координації між підрозділами передбачає створення механізмів ефективного обміну оперативною інформацією та централізованого контролю за діяльністю регіональних структур, що сприятиме усуненню дисбалансу у забезпеченні правопорядку на різних територіях. Не менш важливим є підвищення кваліфікації персоналу через регулярні тренінги, практичні кейси та навчання сучасним адміністративним процедурам і методам ефективної взаємодії з громадськістю.

Особливу увагу варто приділяти посиленню комунікації та довіри громадян, що досягається через прозорість діяльності поліції, прове-

дення інформаційно-роз'яснювальної роботи та активне залучення населення до програм превенції й громадських ініціатив. Такий комплексний підхід дозволяє не лише підвищити ефективність адміністративної діяльності, а й забезпечити формування стабільного правопорядку, зміцнити безпеку громадян та сприяти зміцненню взаємодії між державою та суспільством, особливо в умовах воєнного стану.

Адміністративна діяльність Національної поліції України є ключовим інструментом забезпечення правопорядку та громадської безпеки, поєднуючи контрольні, превентивні та організаційні функції для дотримання законності та захисту прав громадян. Таким чином, вона виступає не лише механізмом реалізації законності, а й важливим чинником формування стабільного та безпечного правопорядку в суспільстві.

Література:

1. Ганчук О. Нормативно-інституційна константа правопорядку. *Університетські наукові записки*. 2019. Том 18, № 3 (71), С. 395-403. www.unz.univer.km.ua
2. Статистичні дані щодо виявлення адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, та результатів їх судового розгляду. URL: <https://dap.nazk.gov.ua/kpi/2/info/pdf/?id=2&cid=14>
3. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2024 році. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit_2024/zvit-npu-2024.pdf
4. Результати досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією. URL: <https://dap.nazk.gov.ua/kpi/info/pdf/?id=1&cid=7>
5. У МВС озвучили статистику ДТП за 2024 рік URL: <https://mvs.gov.ua/news/u-mvs-ozvucili-statistiku-dtp-za-2024-rik>
6. У 2024 році слідчі поліції встановили 7 млрд 832 млн гривень збитків в розслідуваних кримінальних провадженнях. URL: <https://npu.gov.ua/news/u-2024-rotsi-slidchi-politsii-vstanovyly-7-mlrd-832-mln-hryven-zbytkiv-v-rozsliduvanykh-kryminalnykh-provadžhenniakh>
7. Назаренко О., Харченко Н. Співвідношення правопорядку із законністю та дисципліною: теоретико-правовий підхід. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2024. № 2. С. 79-85.
8. Швець Д.В. Захист прав і свобод людини та громадянина – пріоритет діяльності Національної поліції України. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми*: тези доп. круглого столу (м. Харків, 27 жовт. 2017 р.) / МВС України, Харків. Нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. С. 13-16.
9. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

10. Завальний М. Сутність та завдання взаємодії Національної поліції з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування щодо забезпечення публічної безпеки та порядку. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Випуск 3. Т. 1. 2018. С. 146–150.

СЕКЦІЯ 3.
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

**АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ
ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ**

*Анна Володимирівна Буша, студентка 3 курсу,
спеціальності 081 «Право», групи ПРС-23
Національного університету цивільного захисту України
НК: Вікторія Сергіївна Чубань, к.е.н., доцент,
доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту
Національного університету цивільного захисту України*

Корупція залишається критичною загрозою для національної безпеки, стабільності й сталого розвитку України. Вищий антикорупційний суд (ВАКС) за майже 6 років своєї роботи ухвалив 296 вироків щодо 432 осіб, з яких 369 були засуджені, включно з 195 особами, які отримали реальне позбавлення волі. Загальна кількість судових засідань, призначених ВАКС з моменту створення, перевищила 80 000. У 2024 році по всій Україні у справах про корупцію засуджено 2 195 осіб, що становить близько 80% від усіх обвинувачених. У ВАКС у 2024 році було ухвалено 60 вироків у справах топ-корупції (найвищого рівня), з них 17 із позбавленням волі, переважно строком від 5 до 10 років [2].

Відсутність публічних даних щодо повної перевірки декларацій унеможливорює об'єктивну оцінку ефективності системи контролю. Статистика свідчить про зростання кількості справ із топ-корупції та відповідних вироків, проте рівень прозорості і справедливості залишається недостатнім. Законодавчі норми щодо «зловживання владою», «неправомірної вигоди» та «службового становища» іноді трактуються неоднозначно, що дозволяє захисту ефективно оскаржувати справи або домагатися їх закриття.

За даними соціологічних досліджень, значна частина населення вважає корупцію поширеним і майже «непоборним» явищем у державному секторі. Населення визнає слабкість інституцій у боротьбі з корупцією, що знижує довіру до антикорупційних заходів [1, 3, 4, 5].

У межах даного дослідження було здійснено узагальнення й поглиблений аналіз ефективності антикорупційної інфраструктури в Україні на основі порівняльних статистичних даних за 2019–2024 роки. Опрацьовано офіційні звіти Вищого антикорупційного суду (ВАКС), Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) та Національного

агентства з питань запобігання корупції (НАЗК), що дозволило перейти від загальних декларацій до конкретних числових показників.

Серед основних викликів у сфері протидії корупції варто виділити значний розрив між кількістю осіб, обвинувачених у корупційних злочинах, і тими, хто отримує вироки з реальним позбавленням волі. Водночас актуальною залишається проблема складності та надмірної тривалості судових процесів, зокрема у справах з великою кількістю обвинувачених та обсягом доказової бази.

Недостатньо врегульованим залишається й питання захисту викривачів корупції – відсутні ефективні механізми реагування на випадки переслідування таких осіб. Окрему загрозу становить низька ефективність системи перевірки декларацій посадовців: автоматичні алгоритми виявляють порушення, однак подальший контроль і притягнення до відповідальності відбуваються вкрай рідко. Додаткову складність становить брак емпірично підтверджених даних про рівень корупції в оборонному секторі, де реальні кейси, розслідування та судові рішення є поодинокими або непублічними [4].

Окреме значення має зниження корупційних ризиків в оборонному секторі. Пропонуємо проведення комплексного дослідження щодо вразливих ділянок – зокрема в сфері логістики, закупівель, постачання обмундирування та техніки. Також доцільно забезпечити максимальну прозорість процедур укладання контрактів, залучення представників громадськості до тендерних комітетів, а також регулярний внутрішній аудит витрат у сфері оборони.

Статистичні дані свідчать про те, що хоча кількість вироків за корупцію зростає, особливо залишаються суттєві прогалини між формальними обвинуваченнями та реальною юридичною відповідальністю. Ефективність антикорупційних структур зростає, але потребує значного підсилення ресурсів, методологій та прозорості. Без науково обґрунтованих підходів, чітких законодавчих норм та активної участі громадян і суспільства боротьба з корупцією буде неповною.

Незважаючи на те, що Вищий антикорупційний суд демонструє помітну ефективність у боротьбі з топ-корупцією, ухваливши 296 вироків за 6 років, системна протидія залишається недостатньою.

Ключові проблеми полягають у значному розриві між кількістю обвинувачених та осіб, що отримують реальне позбавлення волі, неефективності системи перевірки декларацій, недостатньому захисті викривачів та низькій довірі населення. Неоднозначне трактування законодавчих норм та складність судових процесів ускладнюють притягнення до відповідальності.

Подальше зниження корупційних ризиків, особливо в оборонному секторі, потребує посилення прозорості закупівель, регулярного аудиту та впровадження ефективних механізмів контролю.

Література:

1. Transparency International Ukraine. Індекс сприйняття корупції – <https://www.bing.com/search?q=Transparency%20International%20Ukraine.%20Індекс%20сприйняття%20корупції&qs=n&form=QBRE&sp=-1&lq=0&pq=transparency%20international%20ukraine.%20Індекс%20сприйняття%20корупції&sc=0-62&sk=&cvid=0F97AE3EB0B E4405 AE69 2C D3873AA818>
2. Аналітична доповідь Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) за 2024 рік – dap.nazk.gov.ua/uploads/osr-83/sources/380-111340470-67a239fc55bdd.pdf
3. Вищий антикорупційний суд України (ВАКС) – офіційний сайт із статистикою рішень – ВАКС
4. Соціологічні дослідження Центру Разумкова щодо корупції – [Dodatok_1.pdf](#)
5. Звіт Ради Європи щодо антикорупційних реформ в Україні У Раді Європи опублікували антикорупційний звіт про Україну – [Correspondent.net](https://correspondent.net)

ПРОБЛЕМИ ВИЯВЛЕННЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

*Ксенія Віталіївна Виноградова, курсант 3 курсу
Дніпровського державного університету внутрішніх справ
Данійл Романович Ковальов, курсант 3 курсу
Дніпровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: Аліна Геннадіївна Чорна,
старший викладач кафедри Кримінального права та кримінології
Дніпровського державного університету внутрішніх справ*

Публічні закупівлі мають значний вплив на економіку та бюджетні кошти України. Тому корупція у цій сфері, а саме неефективне використання коштів, розкрадання мають негативні наслідки для економіки. Наразі, під час дії воєнного стану, втрата фінансових ресурсів є масштабною проблемою, яка потребує своєчасного вирішення.

Корупційні кримінальні правопорушення у сфері публічних закупівель – це умисні суспільно небезпечні діяння, вчинені службовими особами з використанням влади або службового становища на шкоду законним інтересам, зокрема під час проведення закупівель, що призводять до особистого збагачення чи інших вигод для себе чи третіх осіб. Їхня сутність полягає у зловживанні довірою суспільства та посадовими повноваженнями для отримання неправомірної вигоди, що підживляє ефективність та прозорість закупівельного процесу.

Серед конкретних прикладів є такі статті у сімнадцятому розділі Кримінального кодексу України як «Зловживання владою або службовим становищем», «Підкуп особи, яка надає публічні послуги», «Незаконне збагачення» [1].

Дії корупціонерів призводять до порушення законності, неефективного використання бюджетних коштів, дискримінації учасників ринку та підриву довіри до державних органів.

Проблеми виявлення корупції у закупівлях включають: відсутність комплексних політик та систем управління ризиками, брак розподілу функцій та внутрішнього контролю, непрозорі процедури планування та оцінки пропозицій, а також дискримінаційні умови, що обмежують конкуренцію. Недостатній рівень компетентності співробітників та завищення очікуваної вартості закупівель також створюють умови для корупції, яку виявляють шляхом аудиту та моніторингу.

Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) провело комплексне дослідження «Корупційні ризики під час проведення публічних закупівель в умовах воєнного стану» та виявило низку корупційних ризиків. Це питання набуло особливої актуальності через прагнення українського суспільства до здійснення антикорупційних реформ навіть в умовах війни, без розв'язання якого неможливою є подальша європейська та євроатлантична інтеграція України. В жовтні минулого року, у відповідь на загрози, створені повномасштабним вторгненням РФ і з метою уникнення розголосу інформації, яка належить до питань національної безпеки, в Україні було зменшено прозорість закупівель і послаблено обмеження щодо їх підзвітності. Враховуючи важливість проблеми та увагу суспільства до публічних закупівель, НАЗК провело дослідження та виявило низку корупційних ризиків:

- можливість подання тендерних пропозицій за ціною, вищою за очікувану вартість;
- зловживання закупівлями через електронний каталог;
- застосування «штучних перепон» у закупівлях для надання переваги необхідному учаснику;
- корупційні зловживання шляхом укладення прямих договорів;
- неможливість оскарження рішень, дій чи бездіяльності замовників під час проведення спрощених процедур закупівель;
- інші (нецінові) критерії оцінки пропозицій як інструмент зловживання тощо [2].

За результатами дослідження експерти НАЗК напрацювали та надали рекомендації щодо мінімізації та усунення корупціогенних факторів. Передусім вони стосуються необхідності внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України №1178 від 12.10.2022 [3].

Отже, вирішення проблеми корупції у бюджетних правовідносинах потребує комплексного підходу, що включатиме удосконалення бюджетного законодавства, посилення правозастосування, підвищення рівня правосвідомості розпорядників бюджетних коштів, активізацію міжнародного співробітництва в системі протидії корупції [4, с. 414].

Корупція має руйнівний вплив на процеси бюджетотворення в державі, мотивує до неправомірних дій у сфері державних фінансів, підриває основи демократії, довіру суспільства до влади та конституційні принципи справедливості. Боротьба з корупцією це дійсно складне завдання для кожної держави, яке потребує спільних зусиль влади, громадянського суспільства та міжнародного впливу [4, с. 416].

Література:

1. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III : станом на 17 лип. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 14.09.2025).
2. Корупційні ризики в публічних закупівлях під час воєнного стану: Рекомендації НАЗК. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/koruptsijni-ryzyky-v-publichnyh-zakupivlyah-pid-chas-voyennogo-stanu-rekomendatsiyi-nazk/> (дата звернення: 14.09.2025).
3. Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України “Про публічні закупівлі”, на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування : Постанова Каб. Міністрів України від 12.10.2022 № 1178 : станом на 4 верес. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-п#Text> (дата звернення: 14.09.2025).
4. Гарбінська-Руденко А. В., Покутній О. О., Шимко В. Р. Корупційні ризики під час проведення публічних закупівель в умовах воєнного стану. 2024.

СПЕЦІАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОБРОЧЕСНОСТІ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ

*Єлизавета Русланівна Вільська,
старший інспектор відділу запобігання корупції ГУНП
в Кіровоградській області, старший лейтенант поліції*

*Ірина Василівна Коваленко,
т. в. о. начальника відділу запобігання корупції ГУНП
в Кіровоградській області, капітан поліції*

*Науковий керівник: Олена Володимирівна Крижановська,
завідувач кафедри адміністративного права і процесу ФПФППД
ОДУВС, к. ю. н, доцент, майор поліції*

У сучасному демократичному суспільстві, яке прагне до верховенства права та ефективного публічного управління, забезпечення доброчесності посадових осіб є фундаментальною передумовою довіри громадян до влади. Саме в цьому контексті спеціальна перевірка набуває статусу ключового антикорупційного та превентивного інструменту.

Спеціальні перевірки є обов'язковим механізмом запобігання корупції, що забезпечує недопуск до публічної служби осіб із непідтвердженими активами, недостовірними даними або зв'язками з агресором. Спецперевірка є багаторівневою та комплексною, залучаючи низку уповноважених органів — це забезпечує всебічний погляд на кандидата і мінімізує можливість суб'єктивних рішень при призначенні.

Не всі публічні службовці призначаються на посади за результатами спеціальної перевірки. Ця процедура проводиться лише стосовно кандидатів на посади, що:

- передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, перелік яких наведено у примітці до ст. 56 Закону України «Про запобігання корупції»;

- з підвищеним корупційним ризиком, перелік яких визначає Національне агентство з питань запобігання корупції [1].

До вищезгаданих посад у Головних управліннях Національної поліції в областях належать:

1. Начальник ГУНП, заступники начальника ГУНП.
2. Начальник районного управління, начальники районних відділів поліції.
3. Слідчі/дознавачі.
4. Держслужбовці категорії Б.

Процедура проведення спеціальної перевірки передбачена ст. 56, 57, 58 Закону України «Про запобігання корупції» та деталізована Порядком проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, та посад з підвищеним корупційним ризиком, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 № 171 [1, 2].

Спеціальна перевірка має розпочатися не пізніше наступного дня після отримання письмової згоди кандидата на посаду на її проведення та у строк, що не перевищує 25 календарних днів з дня надання такої згоди.

Відповідно до ч. 2 ст. 57 Закону та пункту 2 Порядку для проведення спеціальної перевірки кандидат подає:

1. Письмову згоду на проведення спеціальної перевірки за формою згідно з додатком 1 до Порядку;
2. Автобіографію на дату надання згоди на проведення спеціальної перевірки;
3. Копії сторінок паспорта громадянина України у формі книжечки з даними про прізвище, ім'я та по батькові (за наявності), видачу паспорта та адресу зареєстрованого місця проживання або лицьового і зворотного боків паспорта громадянина України у формі картки та витягу з реєстру територіальної громади для підтвердження інформації про місце проживання (перебування);
4. Копії документів про освіту (з додатками), вчені звання та наукові ступені;
5. Медичну довідку про стан здоров'я за формою, затвердженою МОЗ, щодо перебування на обліку в психоневрологічних або наркологічних закладах охорони здоров'я (довідка про проходження попереднього, періодичного та позачергового психіатричних оглядів, у тому числі на предмет вживання психоактивних речовин, форми первинної облікової документації № 100-2/о, затверджена наказом МОЗ України від 18 квітня 2022 року № 651);
6. Копію військово-облікового документа: для призовника — посвідчення про приписку до призовної дільниці; для військовозобов'язаного, резервіста — військового квитка або тимчасового посвідчення військовозобов'язаного; для військовослужбовця — військового квитка, посвідчення особи військовослужбовця (тільки для військовослужбовців або військовозобов'язаних);
7. Довідку про наявність допуску до державної таємниці (у разі його наявності), складену за формою, визначеною законодавством про державну таємницю;

8. Заяву, передбачену ч. 1 ст. 6 Закону України «Про очищення влади» (обов'язково, якщо щодо особи раніше не проводилася відповідна перевірка (або завірену належним чином копію довідки про результати перевірки, якщо така перевірка проводилася)) [1, 2].

Етапи проведення спеціальної перевірки.

1. Отримання ініціатором згоди претендента на посаду;
2. Надсилання ініціатором запитів органам, уповноваженим проводити спеціальну перевірку, опрацювання запитів та надання інформації ініціатору спеціальної перевірки;
3. Отримання пояснень особи, стосовно якої здійснюється спеціальна перевірка;
4. Узагальнення отриманої інформації та підготовка довідки про результати спеціальної перевірки. перефразувати декількома реченнями [3].

Під час здійснення спеціальної перевірки Національне агентство перевірятиме декларацію за попередній рік, яка була подана останньою, без врахування її типу.

За проведення спеціальної перевірки відповідає низка державних органів які наведені у ч. 4. ст. 57 Закону:

Питання, які вивчаються уповноваженими органами	Орган
Притягнення до кримінальної відповідальності	Державна судова адміністрація
Наявність судимості	Міністерство внутрішніх справ
Наявність корпоративних прав	Міністерство юстиції, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку
Достовірність декларування, наявність записів у Реєстрі порушників	Національне агентство з питань запобігання корупції
Стан здоров'я	Міністерство охорони здоров'я
Освіта, науковий ступінь	Міністерство освіти
Доступ до держтаємниці, військовий обов'язок	СБУ, Міноборони, Служба зовнішньої розвідки

Рішення про призначення (обрання) або про відмову у призначенні (обранні) на посаду, пов'язану із виконанням функцій дер-

жави або місцевого самоврядування, приймається після проведення спеціальної перевірки.

У разі встановлення за результатами спеціальної перевірки відомостей про претендента на посаду, які не відповідають встановленим законодавством вимогам для зайняття посади, посадова особа (орган), яка (який) здійснює призначення (обрання) на цю посаду, відмовляє претенденту у призначенні (обранні) на посаду.

Упродовж 2025 року працівниками відділу запобігання корупції ГУНП в Кіровоградській області було розпочато 36 спеціальних перевірок, з яких закінчено 33. Крім цього, закінчено 52 спеціальних перевірок, розпочатих у попередніх роках.

Таким чином, спеціальна перевірка — це не просто формальна процедура, а ключовий концептуальний інструмент, що забезпечує доброчесність та прозорість влади, сприяючи формуванню суспільної довіри до державних інститутів. Вона є невіддільною частиною механізму запобігання корупції та фундаментом якісного публічного управління.

Література:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII.

URL:<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/page> (дата звернення: 25.09.2025).

2. Про затвердження Порядку проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, та посад з підвищеним корупційним ризиком, і внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 № 171. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/171-2015-п#Text> (дата звернення: 25.09.2025).

3. Все, що потрібно знати про спеціальну перевірку кандидатів на посади публічної служби <https://nazk.gov.ua/uk/vse-scho-potribno-znaty-pro-spetsialnu-perevirku-kandydativ-na-posady-publichnoi-sluzhby/>

БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК СУБ'ЄКТ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Юрій Ігорович Ліберов,
*головний державний інспектор другого відділу
південного управління Департаменту з питань запобігання
та виявлення корупції ДПС України*
Катерина Миколаївна Рудой,
*професор кафедри адміністративного права та процесу,
доктор юридичних наук, професор*

Бюро економічної безпеки України (далі - БЕБ) виступає одним із ключових новоутворених органів публічної адміністрації, наділених повноваженнями щодо забезпечення захисту фінансової системи держави, протидію економічним злочинам і мінімізацію тіньових процесів. Проблема полягає в тому, що в умовах воєнного стану та залежності державних фінансів від зовнішньої допомоги (програма МВФ EFF із доступом близько SDR 11,6 млрд, а також макрофінансова підтримка ЄС) діяльність БЕБ має не лише фінансове, а й стратегічне значення для збереження макроекономічної стабільності [1]. За даними Мінекономіки, у 2023 р. рівень тіньової економіки сягнув близько 40% ВВП, тоді як міжнародні оцінки Ernst&Young фіксують показник 19,3%, що свідчить про значні методологічні коливання та створює складнощі у формуванні цільових орієнтирів [2]. Наявна статистика щодо відшкодувань у кримінальних провадженнях (понад 1 млрд грн у 2024 р.) демонструє певні позитивні результати, проте їхній структурний вплив на дохідну базу бюджету залишається обмеженим, що підкреслює проблеми інституційної спроможності [3].

Актуальність теми обумовлюється кількома факторами. По-перше, у 2024 р. набув чинності Закон № 3840-IX [4], спрямований на реформування БЕБ, який став однією з умов міжнародної фінансової підтримки та поступу на шляху євроінтеграції. По-друге, практична імплементація реформи супроводжується кадровими та організаційними бар'єрами, що знижує ефективність функціонування інституції. По-третє, на тлі посилення вимог ОЕСР та ЄС до прозорості й підзвітності органів економічної безпеки, БЕБ постає не лише як правоохоронний орган, а і як елемент системи забезпечення інвестиційної привабливості та відбудови країни. З огляду на це науково-практичне завдання полягає у розробці моделей оцінювання результативності діяльності БЕБ на основі ризик-орієнтованих підходів, системи ключових індикаторів ефективності (КРІ), а також правових механізмів підзвітності й контролю, що дозволять збалансувати захист публічних інтересів із гарантіями для бізнесу. Таким чином, дослідження інституційної природи та адміністративної спроможності БЕБ має визначальне значення для по-

будови ефективної системи економічної безпеки держави в умовах воєнних і післявоєнних трансформацій.

Заслуговує на увагу позиція **А.О. Максютя**, яка трактує адміністративно-правовий статус Бюро економічної безпеки України як складну правову категорію, що охоплює нормативно закріплені завдання, функції та компетенцію цього органу, визначаючи його місце у системі публічної адміністрації. Вчена наголошує, що реальна ефективність БЕБ обумовлюється не лише законодавчими приписами, а й внутрішньою структурною побудовою, яка безпосередньо впливає на практичну здатність інституції реалізовувати покладені на неї повноваження у сфері забезпечення економічної безпеки. Крім того, заслуговує на увагу позиція авторки щодо необхідності оцінювання діяльності Бюро крізь призму прозорості, підзвітності та впровадження чітких індикаторів результативності (KPI), які мають стати інструментом підвищення рівня довіри суспільства й міжнародних партнерів до цього органу. Таким чином, позиція А.О. Максютя окреслює БЕБ не лише як правоохоронний інститут, а й як центральний елемент інституційної архітектури економічної безпеки держави [5, с.108].

Як слушно зазначає **Р.М. Сиймовський**, адміністративно-правовий статус Бюро економічної безпеки України доцільно аналізувати крізь призму його ролі як спеціалізованого органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері протидії бюджетним деліктам. Учений наголошує, що правове становище БЕБ формується з урахуванням як змістовних, так і організаційно-структурних елементів. До змістовних відносяться мета, завдання, функції та повноваження, закріплені у законодавстві, тоді як організаційно-структурні елементи визначають внутрішню побудову органу, специфіку взаємодії його підрозділів та координацію з іншими суб'єктами системи публічної адміністрації.

Науковець підкреслює, що особливість адміністративно-правового статусу БЕБ полягає у його комплексності: поєднанні правоохоронної, аналітичної, економічної та контрольної функцій. Саме ця багатогранність забезпечує можливість органу впливати на бюджетну деліктність, мінімізувати ризики у сфері використання державних фінансів та формувати рекомендації для підвищення ефективності бюджетної політики. Водночас **Р.М. Сиймовський** звертає увагу на важливість інтеграції діяльності БЕБ у ширший контекст забезпечення фінансової безпеки держави, що вимагає прозорості, підзвітності та запровадження сучасних механізмів управління ризиками [6, с.173]. Таким чином, позиція науковця дозволяє визначити БЕБ як ключовий інституційний елемент протидії порушенням бюджетного законодавства та гарантію належного функціонування фінансової системи України.

На думку Пузириної Н. С., створення Бюро економічної безпеки України є логічним етапом інституційного реформування системи органів публічної адміністрації, спрямованого на подолання дублювання функцій різних правоохоронних структур у сфері економічної безпеки. Авторка підкреслює, що БЕБ має стати не черговою бюрократичною ланкою, а ефективним органом із чітко визначеними завданнями, функціями та компетенцією, діяльність якого ґрунтується на принципах прозорості, політичної неупередженості та підзвітності суспільству. Саме така модель дозволяє розглядати БЕБ як дієвий суб'єкт публічної адміністрації, здатний забезпечувати фінансову стабільність держави та підвищувати довіру бізнесу до інститутів влади [7, с.83].

Аналіз адміністративно-правового статусу Бюро економічної безпеки України дає підстави стверджувати, що цей орган є не лише правоохоронною інституцією, а й багатофункціональним суб'єктом публічної адміністрації, від ефективності діяльності якого залежить фінансова стійкість держави та її здатність виконувати міжнародні зобов'язання. Специфіка БЕБ полягає у поєднанні превентивних, аналітичних, розслідувальних і координаційних повноважень, що робить його унікальним елементом системи протидії економічним правопорушенням і бюджетним деліктам. У воєнних та післявоєнних умовах ця багатогранність діяльності набуває особливої ваги, адже дозволяє концентрувати зусилля на захисті національних інтересів та збереженні фінансових ресурсів, які є критично важливими для відбудови економіки.

У цьому контексті важливим завданням виступає не лише нормативне вдосконалення правового статусу БЕБ, а й розбудова внутрішніх організаційних механізмів, здатних забезпечити високу інституційну спроможність органу. Серед першочергових напрямів розвитку варто виокремити: впровадження прозорих процедур оцінювання ефективності за допомогою чітко визначених індикаторів (KPI); розширення аналітичних функцій із використанням сучасних інформаційно-технологічних рішень; підвищення рівня кадрової підготовки шляхом формування міждисциплінарних команд із залученням економістів, юристів та ІТ-фахівців.

Рекомендаційного значення набуває й посилення координації БЕБ із іншими суб'єктами публічної влади та міжнародними партнерами, що сприятиме інтеграції України до європейської системи протидії економічним злочинам. Не менш актуальним є створення механізмів громадського та парламентського контролю за діяльністю органу, що підвищить рівень довіри суспільства та знизить ризики зловживань.

Отже, ефективна інституціоналізація БЕБ можлива за умови поєднання законодавчих реформ, організаційних перетворень та впровадження сучасних управлінських практик. Це дозволить Бюро стати не лише інструментом протидії економічній злочинності, а й гарантом сталого розвитку фінансової системи України у довгостроковій перспективі.

Література:

1. Ukraine's economy grew 5.3% in 2023, statistics service says. URL: <https://www.reuters.com/markets/europe/ukraines-economy-grew-53-2023-statistics-service-says-2024-03-28>
2. Гетман О. На яких схемах тіньової економіки держава втрачає найбільше? URL: <https://epravda.com.ua/columns/2024/10/31/721290>
3. З початку року БЕБ забезпечило понад 1 млрд грн відшкодування завданих державі збитків. URL: <https://esbu.gov.ua/news/z-pochatku-roku-beb-zabezpechylo-ponad-1-mlrd-hrn-vidshkoduvannia-zavdanykh-derzhavi-zbytki>
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення роботи Бюро економічної безпеки України: Закон України від 21.06.2024 № 3840-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3840-20#Text>
5. Максютя А.О. Поняття та структура адміністративно-правового статусу Бюро економічної безпеки України. *Правові новели*. 2024. №22. С. 103-109.
6. Сиймовський Р.М. Адміністративно-правовий статус Бюро економічної безпеки України як суб'єкта протидії порушенням бюджетного законодавства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2025. № 87 Том 3. С. 169-174.
7. Пузирна Н. С. Правові аспекти створення та діяльності Бюро економічної безпеки України. *Juris Europensis Scientia*. 2021. №2. С. 80-83.

АНТИКОРУПЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Артем Валерійович Питомець,
аспірант 2 курсу заочної форми навчання
Одеського державного університету внутрішніх справ,
Науковий керівник: Олена Анатоліївна Марченко,
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики

У період повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України особливого значення набуває адаптація антикорупційної політики до нових умов воєнного стану. Державна антикорупційна політика була посилена шляхом впровадження нових та модернізації існуючих інструментів забезпечення доброчесності, з урахуванням зростання корупційних ризиків внаслідок війни, - зазначив Голова Національного агентства з питань запобігання корупції Віктор Павлушик під час виступу на організованій Базельським інститутом управління партнерській сесії "Інновації для доброчесності під час війни", що відбулась в межах Глобального форуму з питань доброчесності та боротьби з корупцією

2025 року (2025 OECD Global Anti-Corruption & Integrity Forum - GACIF).[1]

Війна створює нові «корупційні вразливості» у сферах, які раніше могли бути відносно стабільними. По-перше, це стосується оборонних закупівель, де швидкість і масштаб прийняття рішень часто створюють умови для зловживань. По-друге, значні обсяги міжнародної допомоги потребують прозорого адміністрування, адже саме ці кошти є критично важливими для відбудови країни та підтримки соціальних програм. Відтак, зміщення акцентів у роботі НАЗК демонструє спроможність інституції реагувати на нові виклики й інтегрувати превентивні заходи безпосередньо у кризовий контекст. Це свідчить, що антикорупційна політика в Україні виконує не лише вимоги міжнародних партнерів, а водночас виступає інструментом забезпечення ефективного функціонування державних інституцій та збереження державності.

Після початку повномасштабного вторгнення відновлено обов'язок декларування та публічний доступ до декларацій посадових осіб, водночас істотно вдосконалено функціонал відповідного електронного реєстру, повідомив Голова Національного агентства з питань запобігання корупції Віктор Павлушик. Наразі майже 700 тисяч декларантів можуть автоматизовано заповнювати близько двох третин розділів електронної декларації та отримувати інформацію про статки членів сім'ї через мобільний застосунок "Дія". Всі подані декларації підлягають автоматизованій перевірці, а ті, які система ідентифікує як найбільш ризикові, передаються до фахівців для проведення повної перевірки. Впроваджені новачки значно спростили процес відображення великого переліку активів декларантів та підвищили ефективність виявлення порушень майже вдвічі порівняно з довоєнним 2021 роком.

З огляду на зазначене, можна констатувати, що модернізація електронного декларування забезпечила підвищення прозорості та оперативності антикорупційного контролю. Автоматизація процесу дозволяє зосереджувати ресурси Національного агентства з питань запобігання корупції на аналізі найбільш ризикових випадків, що підвищує ефективність превентивних заходів. Крім того, інтеграція з цифровими платформами, такими як "Дія", сприяє підвищенню довіри громадян до державних інституцій та створює передумови для належного виконання антикорупційних функцій навіть в умовах воєнного стану.

У зв'язку із зростанням корупційних ризиків обов'язок декларування було розширено і поширено на членів військово-лікарських комісій, медико-соціальних експертних комісій та керівників територіальних центрів комплектування. Це рішення було прийнято з метою підвищення прозорості діяльності осіб, які виконують функції у сферах,

критично важливих для мобілізації та медичного забезпечення, та мінімізації ризиків зловживань у цих процесах.

Розширення кола суб'єктів декларування є ефективним превентивним заходом, який дозволяє посилити контроль за діяльністю державних інституцій у критично важливих сферах. Водночас такий крок підвищує відповідальність посадових осіб та створює додаткові гарантії доброчесності, що сприяє формуванню системного підходу до запобігання корупційним практикам у період воєнного стану.

Серед пріоритетів на 2025 рік - модернізація Єдиного державного реєстру звітності політичних партій POLITDATA. Це інструмент, який, без сумніву, стане ключовою платформою для забезпечення прозорості всіх політичних фінансів. Впевнені, що його вдосконалення сприятиме посиленню прозорості політичних фінансів та підвищенню довіри громадян до політичних інститутів, а також розвитку демократичної політичної системи, що працює в інтересах виборців та суттєво знижує ризик корупційних зловживань у політичній сфері», - зазначив Голова Національного агентства з питань запобігання корупції Віктор Павлушик.[2]

Модернізація POLITDATA також має значення для підвищення оперативності аналітичного контролю з боку НАЗК та інших уповноважених органів. Системне збирання даних про фінансову діяльність політичних партій створює можливості для проведення стратегічного аналізу ризиків зловживань, своєчасного виявлення тенденцій непрозорого фінансування та узгодження превентивних заходів. Крім того, наявність електронної платформи сприяє інтеграції політичної фінансової інформації у загальну систему відкритих даних, що підвищує ефективність міжвідомчого контролю та антикорупційних процедур. Отже, модернізація POLITDATA можна розглядати як інституційний механізм, що забезпечує комплексний контроль над фінансовою діяльністю політичних суб'єктів, підсилює системність антикорупційного моніторингу та сприяє формуванню правового середовища, яке обмежує можливості для корупційних зловживань у політичній сфері.

У 2023 році було запроваджено Єдиний реєстр повідомлень викривачів, який став ключовим елементом інфраструктури викривання корупційних правопорушень. На даний час до системи подано понад 7 тисяч повідомлень від громадян. Портал функціонує як захищена система, що дозволяє швидко та зручно подавати повідомлення про корупційні правопорушення, контролювати стан та результати їх розгляду, а також отримувати інформацію про статус викривача. Система гарантує дотримання умов анонімності та конфіденційності, забезпечує надійний захист персональних даних заявників.[3]

Впровадження такого реєстру дозволяє створити централізовану та стандартизовану платформу для отримання, обробки та аналізу інфор-

мації про можливі порушення. Це сприяє підвищенню ефективності реагування уповноважених органів на повідомлення викривачів, зменшенню часу на обробку інформації та мінімізації ризиків втрати чи спотворення даних. Крім того, централізація дозволяє проводити аналітичну роботу для виявлення системних корупційних ризиків у різних сферах діяльності державних інституцій.

Запровадження Єдиного реєстру повідомлень викривачів значно підвищує превентивний і контрольний потенціал антикорупційної системи України. Інструмент забезпечує не лише збір інформації, а й створює передумови для системного аналізу та планування превентивних заходів, що сприяє зміцненню прозорості та доброчесності державних інституцій навіть в умовах воєнного стану.

“Інституційна екосистема протидії корупції в Україні є однією з найбільш комплексних і розвинутих у світі. Завдяки цьому країна отримує поступовий, але системний результат, який позитивно оцінює Європейський Союз та міжнародні організації, зокрема ОЕСР. Не менш важливо й те, що наші партнери з країн-членів ЄС прагнуть перейняти наш досвід у застосуванні антикорупційних інструментів, ми отримали такі запити у тому числі під час цього форуму й, певна річ, готові до комунікації та обміну експертизою з профільними установами іноземних держав. Водночас продовжуємо розвивати мережу як традиційних, так й інноваційних, цифрових технологій у протидії корупційним практикам. Лише в межах своєї компетенції НАЗК забезпечує широкий інструментарій антикорупційної превенції - від відкритих реєстрів до публічної системи моніторингу за виконанням Державної антикорупційної програми. Загалом же Україна, незважаючи на війну, сьогодні посідає третє місце в Європі за рівнем розвитку відкритих даних, що створює необхідні передумови для залучення до антикорупційної діяльності всього громадянського суспільства”, - наголосив Голова Національного агентства з питань запобігання корупції Віктор Павлушик.[4]

Інституційна структура антикорупційної системи України демонструє здатність до комплексного управління превентивними та контрольними заходами. Широкий спектр інструментів, включаючи відкриті реєстри, публічний моніторинг виконання Державної антикорупційної програми та інтеграцію цифрових технологій, забезпечує системність антикорупційної діяльності. Міжнародне визнання цих здобутків, а також зацікавленість іноземних партнерів у перейнятті досвіду, свідчить про високий рівень відповідності стандартам ЄС та ОЕСР.

Незважаючи на постійне впровадження нових антикорупційних інструментів та модернізацію існуючих механізмів, проблеми протидії корупції в Україні залишаються актуальними. За даними опитування

населення, у 2024 році корупція залишилася на другому місці серед основних проблем, перелік яких пропонувався респондентам (у 2022 році корупція була на третьому місці, а в 2023 - піднялася до другого). До того ж актуальність корупції як проблеми зросла. У 2024 році корупцію назвали дуже серйозною проблемою 79,4% громадян, що є більшим за аналогічний показник у 2023 році на 7,8 в.п. Таким чином, оцінка серйозності корупції статистично значуще зростає другий період поспіль (2023 і 2024рр.). У 2024 році цей показник досяг найбільшого значення з 2021 року.[5, с. 7]

Таким чином, Україна продовжує потребувати подальшого розвитку антикорупційних інструментів і системи контролю. Основні виклики полягають у підвищенні швидкості реагування на правопорушення, розширенні охоплення контролю, інтеграції міжвідомчих даних і більш активному залученні громадянського суспільства до контролю за доброчесністю державних інституцій. Подальший прогрес у боротьбі з корупцією залежить від поєднання модернізації технологічних рішень, підвищення ефективності превентивних заходів та розвитку правових механізмів, що дозволить забезпечити прозорість, підзвітність і стабільність функціонування державних інститутів.

Література:

1. OECD Global Anti-Corruption & Integrity Forum (GACIF). Paris, 2025. URL: <https://www.oecd-events.org/gacif/en/online-session/6edbc934-63f3-ef11-90cb-6045bda07d25> .
2. Національне агентство з питань запобігання корупції. Результати роботи НАЗК за 2024 рік: формування доброчесності, політичних фінансів. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/rezultaty-roboty-nazk-za-2024-rik-formuvannya-dobrochesnosti-politychnyh-finansiv/> .
3. Національне агентство з питань запобігання корупції. Єдиний реєстр повідомлень викривачів. URL: <https://whistleblowers.nazk.gov.ua/#/> .
4. Національне агентство з питань запобігання корупції. НАЗК модернізувало та створило нові антикорупційні інструменти під час війни - Віктор Павлущик. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/nazk-modernizovalo-ta-stvorylo-novi-antykoriupciyni-instrumenty-pid-chas-viyny-viktor-pavluschyk/> .
5. Корупція в Україні 2024: Розуміння, сприйняття, поширеність. Аналітичний звіт за результатами опитування населення та бізнесу. Київ, 2024 URL: <https://nazk.gov.ua/pdfjs/?file=/wp-content/uploads/Pages/50/d0/50d0d9eef5cf33c10f1fc7f6e86048a2bf3731bd3d08a36f4cec95baea1475b88460841.pdf> .

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ

ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ПРІОРИТЕТИ ПРЕВЕНТИВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ РИЗИКІВ

Дарія Андріївна Покотілова,

студентка 3 курсу, спеціальності 081 «Право»

Національного університету цивільного захисту України

НК: Вікторія Сергіївна Чубань,

к.е.н., доцент, доцент кафедри управління у сфері цивільного

захисту Національного університету цивільного захисту України

Корупція в сучасній Україні залишається одним із найгостріших викликів, що перешкоджає формуванню ефективної системи державного управління, гальмує розвиток економіки та підриває довіру громадян до влади. Її розповсюдженість у різних сферах життя пояснюється як історичними чинниками, так і системними недоліками в інституційній архітектурі держави. Протидія корупції є ключовим пріоритетом для побудови демократичної, правової та соціальної держави, оскільки подолання корупційних практик безпосередньо впливає на рівень національної безпеки, соціальної стабільності й ефективність публічного управління [2].

Важливим аспектом сучасної антикорупційної політики є усвідомлення комплексності проблеми. Корупція не зводиться лише до хабарництва чи зловживань владою. Йдеться про цілу систему неформальних практик, які пронизують адміністративні, політичні, економічні та навіть соціально-культурні процеси. Дослідники наголошують, що корупція має інституційну природу: вона укорінюється в організаційних структурах та підтримується толерантністю суспільства до відповідних практик [1]. Звідси випливає завдання формування такої правової та соціальної системи, яка б не лише карала за корупційні діяння, але й запобігала їхньому виникненню.

Особливого значення проблема набуває в умовах воєнного стану. З одного боку, війна мобілізує суспільство, змушуючи державні органи діяти більш консолідовано. З іншого боку, посилення концентрації влади та необхідність швидкого прийняття рішень створюють нові ризики корупційних зловживань, зокрема у сфері публічних закупівель, оборонних контрактів, кадрових призначень [5]. Саме тому сьогодні надзвичайно актуальною є побудова дієвої системи контролю за використанням ресурсів, яка б не паралізувала оперативність управлінських рішень, але одночасно забезпечувала прозорість.

Дослідження показують, що одним із головних недоліків сучасної системи протидії корупції є недостатня ефективність антикорупційних органів. В Україні створено цілу низку спеціалізованих інституцій — Національне антикорупційне бюро, Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру, Національне агентство з питань запобігання корупції,

Вищий антикорупційний суд. Втім, на практиці ефективність їхньої діяльності часто ставиться під сумнів [3]. Основні причини цього — обмеженість ресурсів, конкуренція повноважень, затягування кадрових процедур, а також політичний тиск.

Деякі автори підкреслюють, що важливим фактором у протидії корупції є формування правової культури державних службовців і громадян. Без належного рівня правосвідомості навіть найсуворіші закони залишатимуться формальністю. Як зазначає Е. О. Музичук, адміністративно-правові норми повинні стати не лише інструментом регламентації поведінки, але й способом формування нової управлінської етики [6]. Відтак, запобігання корупції має відбуватися не тільки шляхом удосконалення правових механізмів, а й через виховання антикорупційної культури в суспільстві.

Одним із проблемних аспектів залишається розбалансованість між каральними та превентивними заходами. Якщо у сфері кримінального переслідування зроблено певні кроки — створено ВАКС, удосконалено процесуальні механізми розслідування, то превентивна діяльність досі має декларативний характер. Зокрема, система електронного декларування, попри її прогресивність, виявилася вразливою до політичних і технічних атак. Більше того, відсутність дієвих механізмів перевірки та відповідальності за неправдиві відомості знижує довіру до цього інструменту.

У контексті соціальної сфери корупція проявляється через зловживання при розподілі соціальних виплат, пільг, гуманітарної допомоги. За даними дослідження О. І. Кохан, ця сфера є особливо вразливою, оскільки поєднує високий рівень бюрократичних процедур із значним навантаженням на державні органи, що створює додаткові можливості для корупційних зловживань [1, с. 467]. Це означає, що боротьба з корупцією повинна передбачати не лише підвищення відповідальності службовців, але й оптимізацію управлінських процедур, зменшення надмірного регулювання, автоматизацію процесів надання послуг.

Досить складною залишається проблема узгодженості антикорупційної політики з потребами національної безпеки. Н. Корчак наголошує, що системна корупція є одним із головних чинників, які підривають стійкість держави перед зовнішніми викликами [2]. У цьому сенсі подолання корупції виступає не тільки юридичним, але й безпековим завданням. Це стосується особливо оборонно-промислового комплексу, енергетичної сфери та сектору міжнародної допомоги, де корупційні практики здатні підірвати довіру стратегічних партнерів України.

Не менш важливою є проблема суспільної консолідації у боротьбі з корупцією. Дослідження Л. Веселової та Р. Пилипіва доводять, що без об'єднання громадянського суспільства, органів влади та бізнесу ефективність антикорупційних заходів залишатиметься обмеженою [4].

Громадяни повинні відчувати власну відповідальність за стан речей у державі, а громадські організації мають відігравати активну роль у моніторингу та контролі. До прикладу, у країнах Європейського Союзу саме тиск громадських інститутів часто змушував уряди змінювати політику або запроваджувати нові механізми прозорості.

Аналізуючи сучасний стан протидії корупції, можна виокремити кілька ключових проблем:

- недостатня узгодженість між антикорупційними органами та відсутність єдиного центру координації;
- формальний характер багатьох превентивних заходів;
- низька ефективність системи електронного декларування;
- толерантність частини суспільства до корупційних практик;
- високий рівень ризиків у сферах оборонних закупівель і міжнародної допомоги;
- недостатній рівень правової культури та антикорупційної освіти.

Зрозуміло, що ці проблеми взаємопов'язані. Спроби вирішити їх точково не дають належного результату. Тому потрібна комплексна стратегія, яка б передбачала не лише вдосконалення законодавства, а й реальне підвищення спроможності інституцій. Як зазначає Т. Демчук, ефективність антикорупційної політики визначається не кількістю створених органів, а результативністю їхньої роботи у конкретних кримінальних провадженнях [3].

У цьому контексті вкрай важливо розглядати протидію корупції як міждисциплінарну проблему. Її вирішення потребує одночасного використання правових, економічних, управлінських та соціально-психологічних інструментів. Адміністративно-правові механізми, на яких наголошують І. Омельченко та О. Яра, мають бути підкріплені дієвою системою внутрішнього і зовнішнього контролю [7]. Водночас економічні інструменти — наприклад, прозорі системи публічних закупівель, цифровізація бюджетних процесів — здатні мінімізувати людський фактор і знизити ризики зловживань.

Таким чином, сучасна ситуація в Україні демонструє, що боротьба з корупцією є не лише питанням внутрішньої політики, а й фактором міжнародного іміджу держави. Успішність реформ у цій сфері напряму впливає на обсяги зовнішньої фінансової та військової допомоги. Партнери України уважно відстежують прогрес у реформуванні антикорупційної інфраструктури, а відсутність відчутних результатів може знижувати рівень підтримки. Це ще раз підтверджує, що проблема подолання корупції є не лише внутрішньою, але й зовнішньополітичною.

Література:

1. Корчак Н. Протидія корупції як основа забезпечення національної безпеки України: окремі аспекти // Вісник Київського національно-

го університету імені Тараса Шевченка. Національна безпека. – 2024. – Т. 2, № 2. – С. 13–16. – DOI: 10.17721/3041-1912.2024/2-2/11. – URL: <https://security.bulletin.knu.ua/article/view/3181> (дата звернення: 25.09.2025).

2. Кохан О. І. Аналіз проблеми запобігання та протидії корупції в соціальній сфері // Аналітично-порівняльне правознавство. – 2025. – Вип. 01. – С. 465–469. – DOI: 10.24144/2788-6018.2025.01.77. – URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/02/79.pdf> (дата звернення: 25.09.2025).

3. Шульган І.; Анциферова М. Правове регулювання запобігання корупційним проявам в діяльності Державної прикордонної служби України в умовах воєнного стану // Право (журнал Національного університету “Львівська політехніка”). – 2024. – № 43. – С. 298–304. – DOI: 10.23939/law2024.43.298. – URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2024/oct/36076/40_0.pdf (дата звернення: 25.09.2025).

4. Демчук Т. І. Протидія корупції: ефективність діяльності антикорупційних органів // Правова позиція. – 2024. – № 4 (45). – С. 153–156. – DOI: 10.32782/2521-6473.2024-4.30. – URL: <https://legalposition.umsf.in.ua/archive/2024/4/32.pdf> (дата звернення: 25.09.2025).

5. Музичук Е. О. Правові засади протидії корупційним проявам у публічній службі та місце серед них адміністративно-правових норм // Вісник Кримінологічної асоціації України. – 2024. – № 1 (31). – С. 419–428. – DOI: 10.32631/vca.2024.1.36. – URL: <https://vca.univd.edu.ua/index.php/vca/article/download/160/156/169> (дата звернення: 25.09.2025).

6. Веселова Л. Ю.; Пилипів Р. М. Протидія корупційним правопорушенням і правопорушенням, пов'язаним з корупцією, шляхом консолідації українського суспільства // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. – 2024. – Вип. 84, ч. 3. – С. 30–35. – DOI: 10.24144/2307-3322.2024.84.3.4. – URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/09/6-2.pdf> (дата звернення: 25.09.2025).

7. Омельченко І. О.; Яра О. С. Адміністративно-правовий механізм запобігання та протидії корупції на публічній службі // Юридичний науковий електронний журнал. – 2024. – № 7. – URL: https://lsei.org.ua/7_2024/68.pdf (дата звернення: 25.09.2025).

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА НОВІ ШЛЯХИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ РИЗИКАМ У ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЛЯХ: ЗАКОНОДАВЧІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ

Валентина Валеріївна Сіндєєва,
*начальник сектору правового забезпечення управління
патрульної поліції в Чернігівській області
Департаменту патрульної поліції*

Науковий керівник: Катерина Анатоліївна Гусєва,
*кандидат юридичних наук, доцент кафедри
поліцейської діяльності НАВС, старший науковий співробітник*

Проблема корупції у сфері публічних закупівель є однією з найактуальніших для сучасних держав, адже процедури закупівель залучають суттєві бюджетні ресурси та напряду формують економічний розвиток, ефективність використання державних коштів та рівень довіри громадян до влади. Корупція у даній сфері спричиняє завищення вартості товарів та послуг, зниження якості, неефективне використання бюджетних коштів та порушення принципів чесної конкуренції. Як наслідок, потерпають не лише економічні показники країни, а й соціальна сфера, бо корупція в закупівлях обмежує розвиток освіти, охорони здоров'я, інфраструктури та інших важливих галузей.

Отже, корупція у сфері публічних закупівель є комплексною проблемою і набуває різних форм, що значно знижують ефективність державних інститутів. Так, однією з найпоширеніших форм є «хабарництво», яке включає надання або отримання неправомірних вигод з ціллю впливу на процес прийняття рішень. Дане явище охоплює як прямі грошові виплати, так і опосередковані стимули у вигляді подарунків чи інших матеріальних цінностей. Крім того загрозливим є конфлікт інтересів, коли посадові особи, що відповідають за проведення тендерів, є особисто або фінансово зацікавленими в результатах закупівель [1]. Подібні випадки формують умови та є порушеннями принципів доброчесності та чесної конкуренції.

Іншою поширеною практикою є маніпулювання тендерною документацією, що включає створення умов, які нібито обмежують коло потенційних учасників і фактично гарантують перемогу заздалегідь визначеним компаніям. Нерідко це супроводжується проведенням фіктивних конкурсів, де переможець визначається заздалегідь, а інші учасники виконують роль формальних «статистів», створюючи ілюзію конкуренції [1]. Непрозорість процедур та обмеження доступу до інфо-

рмації тільки загострюють ці ризики, адже відсутність належного контролю та відкритості дає можливість приховувати факти зловживань.

Окрему групу проявів корупції складають зловживання службовим становищем, які полягають у використанні повноважень для особистого збагачення або надання переваг афілійованим компаніям. Також поширеною практикою є підробка документів, яка застосовується як для участі в тендерах, так і для фальсифікації виконання договірних зобов'язань [1]. У комплексі ці форми корупції створюють системну загрозу ефективності державних закупівель, призводять до зниження якості послуг і товарів, що постачаються, та суттєво знижують довіру громадян до державних інститутів.

Важливим кроком у напрямку зменшення корупції стало впровадження в 2014 році електронної системи ProZorro, яка дозволила забезпечити відкритість, автоматизований обмін документами та рівні умови для учасників. Закон України «Про державні закупівлі» [2] створив правові та економічні засади для її функціонування та закріпив принципи конкурентності та прозорості. Проте система має свої недоліки: маніпулювання документацією, використання фіктивних компаній, навмисні затримки платежів, слабкий контроль за виконанням контрактів та технічні проблеми [3]. Все це призводить до перевитрат коштів та зниження якості послуг.

Статистика підтверджує актуальність проблеми: якщо раніше щороку реєстрували близько 300–340 кримінальних проваджень у сфері закупівель, то у 2023 році їх кількість сягнула 779, а лише за перше півріччя 2024-го — 674 [4]. Це вказує на масштабність проблеми та необхідність подальшого вдосконалення контролю, посилення відповідальності і залучення громадськості до моніторингу закупівельних процесів.

21 серпня 2024 року в Україні набула чинності нова версія Типової антикорупційної програми для юридичних осіб, спрямована на підвищення прозорості та боротьбу з корупцією в підприємницькому секторі. Головна мета — гарантувати здійснення державних закупівель на прозорих і конкурентних умовах, що також буде сприяти реалізації взятих Україною міжнародних зобов'язань у сфері закупівель та адаптації національного законодавства до стандартів Європейського Союзу. Програма також передбачає введення більш гнучких механізмів повторних закупівель, сприяння розвитку соціально орієнтованого бізнесу та забезпечення пільг для підприємств, власниками яких є учасники бойових дій, та компаній, що працевлаштовують осіб з обмеженими можливостями [5].

Новий законопроект містить також положення про особливу процедуру — інноваційне партнерство. Це укладання договору на створення унікального інноваційного продукту, послуги чи роботи, а потім їх

викуп державою. Визначення учасників цієї процедури здійснюється на основі спеціальних кваліфікаційних характеристик, що дає змогу залучати до державних закупівель інноваційні компанії та сприяє розробці нових технологічних рішень.

Водночас починаючи з 2024 році також триває реалізація Державної програми протидії корупції, важливим напрямком якої є формування антикорупційної свідомості у громадян. Велика увага надається освітній роботі: на платформі Diya.Osvita створюються навчальні серії, тренінги та симулятори, які навчають громадян ідентифікувати корупційні ризики та ефективно їм протистояти у побуті [6]. Це демонструє системний підхід з боку держави, який передбачає поєднання правових, організаційних та освітніх механізмів для скорочення корупційних проявів у сфері публічних закупівель.

Ключовим фактором у боротьбі з корупцією є насамперед міжнародне співробітництво, адже проблема корупції має суто транснаціональний характер. Обмін досвідом, формування спільних баз даних, отримання необхідної технічної допомоги та підвищення кваліфікації фахівців є важливим фактором зміцнення інститутів боротьби з корупцією в різних країнах світу. Міжнародні організації, зокрема ООН, ЄС та ГРЕКО, виконують у цьому питанні важливу місію, оскільки вони встановлюють певні стандарти та забезпечують платформу для спілкування між країнами.

Для подолання корупційних проявів у сфері державних закупівель слід покращувати роботу електронної платформи (наприклад, Prozorro), запроваджувати автоматизацію всіх процесів, систематично проводити підвищення кваліфікації співробітників, а також зміцнювати роль організацій громадянського суспільства та ЗМІ у моніторингу. Поєднання цих кроків з міжнародним партнерством та судовим контролем сприятиме підвищенню ефективності та прозорості державних закупівель, а також довіри суспільства до цієї системи.

Отже проблема корупції у сфері публічних закупівель залишається однією з найактуальніших для сучасної України, оскільки вона безпосередньо позначається не тільки на ефективному використанні бюджетних ресурсів, а й на рівні довіри суспільства до влади та темпах економічного розвитку. Аналіз свідчить, що для подолання корупційних ризиків недостатньо лише формальних вдосконалень законодавства — необхідне поєднання правових, організаційних, освітніх та міжнародних механізмів. Фактично, новизна підходу полягає у комплексному розгляді цих інструментів: від електронних платформ та антикорупційних програм до інноваційних партнерств та міжнародного співробітництва. Саме інтеграція цих заходів в єдину систему запобігання корупції, на мою думку, може забезпечити прозорість та справжню конкуренцію у сфері закупівель, що гарантуватиме вдосконалення державної політики та зміцнення довіри громадськості.

Література:

1. Юсова К.М., Акімова О.В. Корупційні прояви у системі публічних закупівель та їх класифікація. Економіка та управління Національним господарством. Випуск 11-1, 2020. URL: <http://ejournal.in.ua/index.php/journal/article/view/263/258>
2. Закон України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 р., №922-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>
3. Антоненко В.М., Сервачук М.О. Корупційні ризики при державних закупівлях та їх вплив на фінансову безпеку держави. Наукові інновації та передові технології № 1(3) 2022р. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/886/886>
4. Ярослав Пилипенко і Борис Нестеров. Чи стало більше злочинів у публічних закупівлях? URL: <https://dozorro.org/blog/chi-stalo-bilshe-zlochyniv-u-publichnih-zakupivlyah>
5. З 21.08.2024 набула чинності нова редакція Типової антикорупційної програми для юридичних осіб. Що змінилось? На що звернути увагу? URL: Радник у сфері публічних закупівель <https://radnuk.com.ua/ucha-st-u-zakupivliakh/tendery/rekomendatsii-shchodo-rozroblenniata-zatverd-zhennia-antykorupsiinoi-prohramy-iurydychnoi-osoby/>
6. Державна антикорупційна програма: кожен учасник освітнього процесу, наукової й інноваційної діяльності України повинен мати гідні умови життя та професійного розвитку. URL: Міністерство освіти і науки України <https://mon.gov.ua/news/derzhavna-antikorupsiynaprograma-kozhen-uchasnik-osvitnogo-protsesu-naukovoi-y-innovatsiynoi-diyalnosti-ukraini-povinen-mati-gidni-umovi-zhittya-ta-profesiynogorozvitku>

АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА ТА ЛЮСТРАЦІЯ В ДЕРЖАВАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Сергій Анатолійович Скриль,
доцент кафедри державно-правових дисциплін
Інституту права та безпеки ОДУВС, к.ю.н., доцент

Посткомуністичний період у країнах Центральної та Східної Європи пов'язаний з пошуком моделі формування та розвитку демократичного суспільства. Одним із ключових аспектів побудови ефективної системи публічної влади на шляху демократизації є подолання корупції. Другим важливим фактором оновлення політичних систем у визначеному регіоні виступила люстрація – процедура «очищення влади від комуністичного минулого».

Політичною та правовою науками обґрунтований взаємозв'язок між економічними чинниками, рівнем демократизації суспільства та глибиною корумпованості державних інституцій. Можна сформулювати деякі соціальні аксіоми:

- низький рівень економічного розвитку суспільства є передумовою авторитарного/тоталітарного політичного режиму;
- високий рівень авторитаризму (політичного/ соціально-психологічного) породжує «глибоку корумпованість» (політичну, адміністративну, побутову) суспільних відносин;
- подолання корупції передбачає комплекс умов (економічне зростання, підвищення рівня життя населення, активізація громадянського суспільства, формування потужного середнього класу) та заходів (прийняття відповідних антикорупційних законів (що потребує політичної волі), а також створення необхідних інституцій для боротьби з корупцією).

Аналізуючи специфіку та структуру корупції в державах Центральної та Східної Європи, слід виокремити три рівні – політичну корупцію («захоплення державних функцій»), адміністративну та побутову. Так фахівцями Світового банку були дані наступні визначення політичної та адміністративної корупції: «Захопленням держави вважаються дії окремих осіб, груп або фірм як в державному, так і в приватному секторах з метою впливу на формування законів, правил, указів та інших інструментів державної політики з метою забезпечення собі певних переваг в результаті протиправного і непрозорого надання особистих благ державними службовцями. Адміністративна корупція відноситься до навмисного внесення спотворень в процес приписаного виконання існуючих законів, правил і регулюючих положень з метою надання переваг як державним, так і недержавним «дійовим особам» внаслідок незаконного і непрозорого забезпечення особистих вигод

державним чиновникам»[1,с.23-24]. Побутовою корупцією слід вважати протиправні дії осіб, що надають адміністративні послуги населенню на рівні споживчих правовідносин.

Незважаючи на те, що демократичні перетворення у державах Центральної та Східної Європи розпочались на початку 90-х років XX століття, певні антикорупційні кроки були зроблені майже через 10-15 років. Так, у Польщі лише у 2002р. уряд затвердив Державну програму боротьби з корупцією під назвою «Антикорупційна стратегія». А спеціальний державний орган по боротьбі із корупцією – Центральне антикорупційне Управління, був створений лише у 2006р. на підставі норм відповідного закону. У Румунії центральний антикорупційний орган з правоохоронними повноваженнями – Національна прокурорська служба з боротьби проти корупції (у подальшому перетворена у Національний антикорупційний директорат (НАД) розпочав свою діяльність лише у 2000р. після прийняття пакету антикорупційних законів. У Словаччині спеціальні державні органи по боротьбі із корупцією – Особливий Суд та Особлива Прокуратура були створені у 2003р. У інших країнах Центральної та Східної Європи антикорупційні органи створювались через 10-15 років після початку демократичних реформ. Така тенденція свідчить про те, що на початку демократичного транзиту корупція не сприймалась в якості загрози для успішного проведення реформ. Але через певний проміжок часу проблеми подолання політичної та адміністративної корупції виходять на перший план серед інших напрямків демократичних перетворень.

Загальними для країн Центральної та Східної Європи засобами подолання корупції були наступні:

- регулярне надання інформації про власність високопосадовців;
- законодавчі санкції за порушення фінансового законодавства політичних партій; створення умов для прозорого фінансування політичних партій з державного бюджету;
- постійний нагляд за фінансуванням політичних партій, особливо шляхом прийняття ними зобов'язань оголошувати перелік отриманих подарунків і спонсорських пожертвувань;
- загальнодоступність регулярних звітів про фінансове становище всіх політичних партій;
- інформація про причини зловживання владою політиками або представниками державної адміністрації [2].

Наступним кроком у проведенні демократичних реформ у державах Центральної та Східної Європи виступила люстрація, яку слід розглядати, в першу чергу, як декомунізацію політичної системи та недопущення до публічної влади у майбутньому носіїв комуністичної ідеології.

Слід зазначити, що люстраційні процедури у державах Центральної та Східної Європи розглядалися як перший та найважливіший крок на шляху до демократизації суспільства. На початку 1990-х років майже в усіх країнах регіону (окрім Румунії) були прийняті спеціальні люстраційні закони та створені люстраційні інституції, які уповноважені здійснювати певні дії щодо недопущення до влади представників комуністичного режиму (членів комуністичних партій та співробітників і агентів спецслужб). Серед видів люстрації слід виділити державну, економічну та політичну. Варто зазначити, що найбільший ефект люстрація мала у республіках Балтії. В інших країнах регіону – Вишеградській четвірці та Болгарії люстраційні процеси проходили із значними труднощами та певним ігноруванням новою демократично обраною владою вимог законодавства. Це пов'язано як із відсутністю дієвої опозиції у країні (Болгарія), так і з значною підтримкою населенням комуністичної ідеології в її більш м'якій, соціал-демократичній, інтерпретації (Чехія).

Можна виділити декілька спільних для країн регіону характеристик, пов'язаних з люстрацією:

1. Усі посадовці, звинувачені у «небажаних» для молодих демократій зв'язках, мали можливість оскаржити такі звинувачення та публічно захищати себе. Остаточне рішення про звільнення чиновника ухвалював люстраційний суд. Таким чином процес виглядав справедливим із погляду дотримання прав людини.
2. Водночас за гаслом «моральності» нерідко маскувалися намагання політичних опонентів замістити «попередників» своїми ставлениками у новій системі владних мереж, таким чином не інвестуючи час і ресурси у власний соціальний капітал.
3. Показник люстрованих осіб є невеликий порівняно з рівнем медійного резонансу, нескінчених дебатів і суспільної уваги, прикутої мало не до кожної люстраційної справи.
4. Доволі інертне застосування люстраційних законів на практиці. Кримінальні провадження за фактами причетності до діяльності спецслужб, як правило, не відкривали.
5. Поширення практики «неформального призначення». Особу, котра не могла зайняти посаду (оскільки не відповідала люстраційним критеріям), призначали тимчасово [3].

Узагальнюючи тенденції люстраційного процесу у регіоні, слід наголосити на певній його незавершеності та навіть фіктивності.

Антикорупційна політика та люстраційний процес у країнах Центральної та Східної Європи доводить, що трансформація політичної системи має певні залежності від їх вдалого проведення, але варто

розглядати демократизацію як комплекс заходів, у тому числі – конституційного та економічного характеру.

Література:

1. Боротьба з корупцією в перехідний період. Внесок в обговорення стратегії. Вашингтон: Світовий банк. 2000. 162с.
2. Нова європейська стратегія «Європа 2020» URL: [http:// eulaw.2eu](http://eulaw.2eu).
3. Шевченко Л. Не люстрацією єдиною/ URL: [http // www.theinsider.ua/ politics/ 5417 e2caa0edd/](http://www.theinsider.ua/politics/5417e2caa0edd/)

ОЗНАКИ КОРУПЦІЇ ЯК ПРОЯВУ ПОРУШЕННЯ ОСНОВОПОЛОЖНИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Дмитро Вікторович Слинько,

*доктор юридичних наук, професор, професор кафедри
конституційного і міжнародного права та прав людини
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Лідія Іванівна Каленіченко,

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри інформаційних систем та технологій ННІ № 4
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Корупція – це багатоаспектне явище, яке є невід’ємною частиною суспільного життя будь-якої держави незалежно від її географічного розташування, економічного та політичного рівня розвитку. На всіх етапах розвитку суспільства і державності корупція існувала та існує в тих чи інших проявах. При цьому незалежно від виду, характеру, ступеня цього явища, воно однозначно є негативним, а також тією чи іншою мірою завдає шкоди як окремим правовим відносинам, так і суспільству та державі в цілому. Аналіз природи та сутності корупції свідчить, що це явище є об’єктивною реальністю розвитку суспільства та державності. І очевидно, що це негативне явище повністю викоринити у свідомості та реальному житті людей неможливо. Такий стан речей не обумовлює «виправдання» корупції, визнання її однією з умов прийняття рішень у процесі здійснення правотворчої, правозастосовної, правотлумачної діяльності.

Станом на сьогоднішній день проблема корупції в Україні має, на жаль, системний характер. Корупція перестала бути локальним явищем і стала реальною загрозою національній безпеці та конституційним основам держави. Прояви корупції знаходять своє відображення не лише в економічній та політичних сферах, вони здійснюють прямий негативний вплив на реалізацію основоположних прав і свобод люди-

ни [1, с. 373]. І це незважаючи на те, що одним із здобутків сучасної цивілізації є міжнародна формалізація прав і свобод людини. В правові рамки вкладає сукупність природних і непорушних свобод і юридичних можливостей, які обумовлені фактом існування людини в цивілізованому суспільстві та можливостями людини поводитися відповідно до своїх свідомих волевиявлень і робити все, що не заборонено законом, не спричиняє невинуватеної шкоди правам і свободі інших людей [2, с. 29]. Всупереч великій кількості ратифікованих міжнародних правових актів та розвиненій національній законодавчій базі з прав людини в Україні стає явним дуже низький рівень ефективності механізмів захисту прав людини стосовно протидії корупції.

Аналіз сутності, змісту і проявів будь-якого явища тісно пов'язаний із його поняттям. Визначення дефініції будь-якого явища тісно пов'язано з етимологією слова. Укладачі Великого тлумачного словника сучасної української мови визначають «корупцію» як пряме використання посадовою особою свого службового становища з метою особистого збагачення, підкупність, продажність урядовців і громадських діячів [3, с. 258]. В Юридичному словнику корупцію визначено як форму зловживання владою, яка пов'язана з підкупом посадових осіб, та як процес, пов'язаний із використанням посадовою особою своїх повноважень з метою особистого збагачення, використовуючи підкуп та дачу хабарів [4, с. 220].

Розгляд сутності корупції та її впливу на порушення прав і свобод людини передбачає також виокремлення та аналіз її основних суттєвих ознак. З етимологічного значення поняття «корупція» можна виокремити такі основні ознаки цього явища: 1) вчиняється спеціальним суб'єктом права - посадовою особою; 2) вчиняється в межах службового становища (пов'язане з використанням посадовою особою своїх повноважень); 3) є формою зловживання владою; 4) вчиняється з метою особистого збагачення.

Проаналізувавши визначення поняття «корупція», яке надається представниками правничої науки, є підстави відмітити, що до основних ознак цього правового явища вчені-правознавці відносять наступні: 1) суспільна небезпечність; 2) спеціальний суб'єкт учинення - посадова особа; 3) вчиняється з метою задоволення особистих потреб, збагачення; 4) вчиняється шляхом використання службових повноважень

При цьому характерним для всіх вищезазначених понять корупції є те, що дослідники одностайно під час характеристики цього правового явища вказують на його суспільну соціальну негативність, яка завдає шкоди суспільним відносинам у сферах суспільного життя, відзначаючи при цьому очевидність причинно-наслідкового взаємозв'язку між корупцією та порушенням прав людини. Корупційні схеми не тільки порушують права окремих осіб але й створюють механізм самовідтворення, організовуючи умови для занепаду суспільних цінностей. Най-

більш вразливими до корупційної практики є соціально незахищені групи населення, внаслідок чого загострюється проблема соціальної справедливості та рівності перед законом [1, с. 373].

У ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» корупція визначається як використання особою, на яку поширюється дія цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб, або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, на яку поширюється дія цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [5].

Виходячи із положень вищезазначеної статті, маємо можливість виокремити такі ознаки корупції, якими це явище повинно володіти для того, щоб бути визнаним законодавцем як таке (як корупція): 1) вчиняється спеціальним суб'єктом права, особою, яка визначена у ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції»; 2) вчиняється в межах службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей; 3) вчиняється з метою отримання неправомірної вигоди для себе або інших осіб; 4) існує у двох формах: а) прийняття неправомірної вигоди, обіцянки/пропозиції неправомірної вигоди; б) обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції».

Беручи до уваги зарубіжний досвід, слід зазначити, що в антикорупційних міжнародно-правових актах немає єдиного розуміння сутності поняття «корупція». Кодекс поведінки посадових осіб, ухвалений Генеральною Асамблеєю ООН 17 грудня 1979 р., визначає корупцію як «скоєння будь-яких дій при виконанні обов'язків, або у зв'язку з цими обов'язками в результаті прийняття подарунків, обіцянок чи стимулів, чи їх незаконне одержання кожен раз, коли має місце така дія або бездіяльність» [6]. При цьому слід окремо відмітити, що положення цього міжнародно-правового акту чітко встановлюють необхідність визначення поняття «корупція» національним правом кожної держави самостійно.

Положення Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією та Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції чітко не визначають поняття корупції, хоча містять перелік злочинів, які віднесено до корупційних» [7; 8]. У Цивільній конвенції про боротьбу з корупцією Ради Європи корупція визначається як прямі чи опосередковані вимагання, пропонування, дача або одержання хабаря чи будь-яка інша неправомірна вигода або можливість її отримання, які порушують належне виконання будь-якого обов'язку особою, яка отримує хабаря, неправомірну вигоду чи можливість мати таку вигоду, або поведінку такої особи» [9].

Спираючись на норми міжнародного законодавства, які ратифіковані Україною, а отже, є частиною національного законодавства нашої держави, маємо підстави до основних ознак корупції віднести такі: 1) вчиняється посадовою особою; 2) вчиняється під час виконання обов'язків, тобто під час виконання службових повноважень; 3) вчиняється в результаті або з метою отримання хабаря, будь-якої іншої неправомірної вигоди; 4) вчиняється у формі прямого чи опосередкованого вимагання, пропонування, надання або одержання хабаря чи іншої неправомірної вигоди; 5) результатом корупції є неналежне виконання обов'язків.

Корупція як правове явище має негативний, динамічний, об'єктивно існуючий соціальний характер. Це породжує необхідність постійного дослідження корупції з метою створення нових, зміни існуючих механізмів її виявлення, запобігання та протидії, особливо у сфері реалізації прав і свобод людини. Це обумовлюється тим, що дієва протидія корупції є неможливою без рівночасного: 1) зміцнення системи захисту прав людини; 2) підвищення правової культури громадян; 3) розвитку громадянського суспільства; 4) формування ефективних механізмів громадського контролю за владою. Корупція та порушення прав і свобод людини є явищами, котрі взаємопов'язані між собою. Отже, боротьба з ними повинна здійснюватися комплексно, при цьому слід зважати не тільки на правові, але й культурні, ментальні та історичні особливості українського суспільства.

Література:

1. Ворон Д. Л. Взаємозв'язок корупційних проявів та порушення прав людини: український контекст. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія «Право». Випуск 89: частина 2. С. 372-378.
2. Корж І. Ф. Права людини та корупція, як прояв їх порушення. Інформація і право. 2023. № 4. С. 27-39.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2003. 1440 с.
4. Юридичний словник-довідник / за ред. Ю. С. Шемшученка. Київ, 1996. 696 с.
5. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
6. Кодекс поведінки посадових осіб по підтриманню правопорядку : Резолюція Ген. Асамблеї ООН від 17.12.1979 № 34/169 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_788#Text
7. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією : від 27.01.1999 № ETS173 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101

8. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції : від 31.10.2003 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16

9. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією : від 04.11.1999 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗМЕНШЕННЯ КОРУПЦІЇ: ДОСЯГНЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ

*Анастасія Вікторівна Чеголя,
курсантка ННІ ЦЗ Національного
університету цивільного захисту України
Науковий керівник: Максим Олександрович Демент,
канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри
організації і проведення аварійно-рятувальних робіт
Національного університету цивільного захисту України*

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується посиленою увагою до проблеми корупції, яка становить серйозну загрозу для ефективного функціонування державних інститутів, зокрема правоохоронних органів. Варто зауважити, що корупція в цій сфері не лише підриває довіру громадян до системи правопорядку, але й знижує ефективність правозастосування, зокрема створюючи перешкоди для реалізації принципу верховенства права. Водночас, у правоохоронних органах корупційні прояви, такі як хабарництво, зловживання владою чи конфлікт інтересів мають особливо негативний вплив, оскільки ці структури відповідають за захист суспільства та забезпечення справедливості.

Цифровізація, що охоплює впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, відкриває нові можливості для протидії корупції, забезпечуючи прозорість, автоматизацію процесів і зменшення людського фактора. Такі інструменти, як електронні реєстри, системи аналізу великих даних і технології блокчейн, дозволяють створювати ефективні механізми контролю та моніторингу, що робить дослідження цієї теми надзвичайно актуальним.

Впровадження цифрових ініціатив, таких як система електронних декларацій Національного агентства з питань запобігання корупції чи платформа публічних закупівель ProZorro, демонструє потенціал технологій у зниженні корупційних ризиків.

Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року, корупція визначається як використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей

для одержання неправомірної вигоди. У правоохоронній сфері корупція має особливо руйнівний характер, оскільки ці органи відповідають за забезпечення правопорядку та захист прав громадян. Корупційні прояви, такі як хабарництво, зловживання владою чи конфлікт інтересів, підривають довіру суспільства до державних інститутів і створюють загрозу для національної безпеки. Традиційні методи протидії, такі як внутрішній контроль, дисциплінарні заходи чи фінансовий аудит, часто виявляються недостатньо ефективними через брак прозорості та системності. Це підкреслює необхідність інтеграції інноваційних інструментів, зокрема цифрових, які здатні автоматизувати процеси, зменшити вплив людського фактора та підвищити підзвітність.

Цифровізація сприяє модернізації державних послуг, зменшенню бюрократичних бар'єрів і посиленню взаємодії між державою та громадянами. У правоохоронній сфері вона відкриває нові можливості для протидії корупції. Зокрема, електронні реєстри та бази даних дозволяють оперативно перевіряти інформацію про доходи, майно чи фінансові транзакції. Важливу роль відіграють технології блокчейн, які забезпечують незмінність та прозорість записів у процесах державних закупівель, розподілу ресурсів та інших чутливих сферах. Завдяки цьому підвищується рівень довіри суспільства до державних інституцій і зменшується ризик зловживань.

В Україні система електронних декларацій, запроваджена НАЗК, дає змогу відстежувати доходи, майно та фінансові зобов'язання посадовців, що сприяє виявленню потенційних конфліктів інтересів чи незаконного збагачення. Наприклад, автоматизована перевірка декларацій дозволяє виявляти невідповідності між задекларованими доходами та витратами, що є першим кроком до розслідування. Такі системи ускладнюють приховування незаконних активів і підвищують прозорість. Ще одним успішним українським кейсом є система ProZorro, яка використовується для публічних закупівель. Завдяки відкритій платформі, де всі етапи закупівель фіксуються в електронному вигляді, вдалося суттєво знизити корупційні ризики, пов'язані з непрозорим розподілом бюджетних коштів. У 2022 році Міністерство внутрішніх справ України через ProZorro провело закупівлі на суму 8,4 млрд гривень, уникнувши традиційних схем «відкатів».

Незважаючи на значний потенціал цифрових інструментів, їх запровадження супроводжується низкою викликів. Одним із ключових бар'єрів є технічні обмеження: значна частина структур в Україні досі працює на застарілому обладнанні й не має доступу до сучасних інформаційних систем. Модернізація інфраструктури потребує значних інвестицій, що є складним завданням в умовах воєнного стану та обмежених бюджетних ресурсів. Додатковим ризиком виступає високий рівень кіберзагроз. Так, у 2022 році кібератака на державні реєстри України тимчасово порушила доступ до критично важливих даних.

Водночас цифрові інструменти забезпечують прозорість, автоматизацію процесів і мінімізацію людського чинника, що особливо важливо у сферах із високим рівнем дискреційних повноважень. В умовах війни та дефіциту ресурсів ці проблеми набувають особливої гостроти, що зумовлює потребу у поступовому й гнучкому підході до цифровізації правоохоронної системи.

Література:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2057.
2. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 01.12.2022 № 2807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text>
3. Антикорупційна стратегія на 2021-2025 роки. Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/Antykoruptsiyna-strategiya-na-2021-2025-rr.pdf>.

**КОРУПЦІЯ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ:
КЕЙС-ДОСЛІДЖЕННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

Вікторія Сергіївна Чубань,

к.е.н., доцент, доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України

Ольга Миколаївна Дулгерова,

к.і.н., доцент, викладач кафедри суспільних і гуманітарних дисциплін Національного університету цивільного захисту України

Корупція є однією з найсерйозніших загроз для національної безпеки, оскільки вона підриває інституційну спроможність держави, руйнує довіру до державних органів та спотворює розподіл ресурсів. У контексті цивільного захисту корупція набуває особливої гостроти, оскільки її наслідки безпосередньо впливають на життя та здоров'я громадян. Кейс-дослідження у цій сфері дозволяє виявити конкретні механізми корупційних діянь та оцінити їхній деструктивний вплив на систему цивільного захисту.

Економічний зміст корупції в системі цивільного захисту полягає у перетворенні державних ресурсів, призначених для забезпечення безпеки, на приватну вигоду. Це відбувається через:

1. Нецільове використання бюджетних коштів. Кошти, виділені на ремонт, модернізацію або будівництво захисних споруд, можуть бути привласнені через завищення вартості робіт, закупівлю неякісних матеріалів або оплату фіктивних послуг.
2. Корупція у сфері публічних закупівель. Тендери на закупівлю обладнання (генератори, медикаменти, засоби зв'язку) або послуг з реконструкції укриттів часто проводяться з порушеннями, що призво-

дять до обрання недобросовісних підрядників та постачання товарів низької якості за завищеними цінами.

3. Недбале утримання та приховування інформації. Службові особи можуть ігнорувати вимоги щодо належного утримання захисних споруд, видаючи фіктивні акти перевірок. Це призводить до того, що у критичний момент укриття виявляються непридатними для використання.

Корупційні практики створюють системні прогалини в інституційній структурі цивільного захисту:

- корумповані чиновники ігнорують або свідомо спотворюють процедури контролю, що робить систему недієвою, що створює "ілюзію" безпеки, в той час як реальні захисні можливості залишаються вкрай низькими;

- виявлення фактів корупції в такій чутливій сфері, як цивільний захист, викликає глибоке розчарування та недовіру громадян до держави, що є однією з найсерйозніших загроз для національної безпеки.

Найбільш наочним підтвердженням деструктивного впливу корупції є ситуації, коли під час повітряних тривог населення не може потрапити до укриттів. Аналіз численних таких випадків дозволяє виявити типові корупційні схеми:

- власники або балансоутримувачі укриттів, не бажаючи нести витрати на їх утримання, свідомо блокують доступ або використовують приміщення в комерційних цілях;

- укриття, які офіційно вважаються придатними, насправді знаходяться в аварійному стані, не мають вентиляції, освітлення або води. Цей факт приховується через корупційні домовленості з контролюючими органами.

Такі інциденти демонструють, що корупція у сфері цивільного захисту має прямий вплив на національну безпеку, знижуючи спроможність держави захищати своє населення та створюючи соціальну напругу. Зрештою, це не лише питання економічної ефективності, а й питання виживання.

Боротьба з корупцією у сфері цивільного захисту має бути системною та включати [1]:

1. Посилення прозорості. Забезпечення повного доступу до інформації про державні закупівлі, фінансування та технічний стан захисних споруд через відкриті реєстри.

2. Посилення відповідальності. Впровадження жорстких санкцій за корупційні правопорушення у сфері цивільного захисту.

3. Залучення громадськості. Створення механізмів для громадського моніторингу та контролю за укриттями.

4. Діджиталізація. Використання електронних систем обліку та контролю, що мінімізує людський фактор і знижує корупційні ризики.

Ефективним засобом вирішення питання про можливість притягнення особи до кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення, пов'язаного із порушенням бюджетного законодавства, є встановлення предмета кримінального правопорушення та його тлумачення за допомогою юридичної техніки [2].

Отже, корупція у сфері цивільного захисту — це використання службовими особами своїх повноважень для особистого збагачення, що проявляється у зловживаннях під час закупівель, розподілу ресурсів або приховуванні інформації.

Корупція у сфері цивільного захисту є не просто економічним злочином, а прямою загрозою національній безпеці. На основі проведеного кейс-дослідження можна зробити висновок, що корупційні практики в цій чутливій галузі мають системний і деструктивний вплив. Вони не лише призводять до нецільового використання бюджетних коштів, але й підривають спроможність держави захищати своє населення.

Корупція у сфері державних закупівель та будівництва призводить до того, що укриття та захисні споруди виявляються непридатними для використання. Завищення вартості робіт, закупівля неякісних матеріалів та імітація діяльності створюють ілюзію готовності, що в критичний момент обертається трагедією. Корупційні скандали у сфері цивільного захисту руйнують довіру громадян до державних інституцій. Люди втрачають віру в можливість держави забезпечити їхню безпеку, що, у свою чергу, може призвести до соціальної напруги та паніки. Недбале утримання та корупційні схеми у сфері матеріально-технічного забезпечення підривають боєздатність рятувальних служб. Це безпосередньо впливає на швидкість та ефективність реагування на надзвичайні ситуації.

Таким чином, корупція у сфері цивільного захисту перетворюється на чинник, що ставить під загрозу життя і здоров'я громадян, а отже, є однією з найнебезпечніших загроз для національної безпеки, що вимагає негайних і системних заходів протидії.

Література:

1. Chuban' V. S., Krichker O.Yu., Pasynchuk K. M. Problems and further development of functioning of specialized anti-corruption agencies. *Economics. Finances. Law*. 2020. № 9, 2020 p. 40 c. С. 37-40. URL: <http://efp.in.ua/en/journal-article/478>
2. Кузнецова Л.В., Пасинчук К.М., Чубань В.С., Окремі аспекти кримінально-правової характеристики суб'єктів корупційних правопорушень, передбачених СТ.СТ. 210 Та 211 кримінального кодексу України. *«Юридичний науковий електронний журнал» №8, 2024*. С. 342-345. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2024/82.pdf

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	3
---------------------	---

СЕКЦІЯ 1.

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ: ПРІОРИТЕТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Creanga L. SOCIAL ISSUES IN STATE DEVELOPMENT: INEQUALITY, EXCLUSION, AND MIGRATION	5
Palshkov K. Y. RUSSIAN CONTENT IN UKRAINIANS' MEDIA CONSUMPTION: TRENDS FOR 2020–2025	8
Арапакі М. В. РОЛЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ТРАНСКОРДОННИХ РОЗСЛІДУВАННЯХ, ОБМІНІ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА УЧАСТІ В МІЖНАРОДНИХ МІСІЯХ.....	10
Грезіна О. М. РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ВИЯВЛЕННІ ТА ПРОГНОЗУВАННІ КІБЕРЗЛОЧИНІВ	16
Джупіна Х.О., Мельнікова О.О. РОЛЬ ПРОКУРАТУРИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	18
Кобко-Одарій В. С. РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ «НЕСВІДОМОГО» В СТРУКТУРІ ПРАВОВОГО МЕНТАЛІТЕТУ	22
Ковбан А. В. ЩОДО ПИТАННЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	26
Король Г. В., Мельнікова О.О. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ	30
Костовська К. ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ТА НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА	33
Луценко Т. О., Савченко О. В. ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ОХОРОНИ ПРАЦІ ВАГІТНИХ ЖІНОК ТА ЖІНОК У ПЕРІОД ЇХ МАТЕРИНСТВА	35

Львова Є.О., Юрченко М.М. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ	39
Нівня Г.О., Ніцевич А.С. ІНКЛЮЗІЯ ЯК ЗАСАДА ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА	42
Оцел А. Г., Львова Є. О. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ПОВНОВАЖЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	46
Павлова О. О., Чубань В. С. АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ ВИМОГ ТА ПОТРЕБ УКРАЇНИ НА ВІДНОВЛЕННЯ ТА ВІДБУДОВУ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	51
Пирлик М. В., О. Мельнікова О СТРОКИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	54
Prenko Y., Tokolov O. LANGUAGE POLICY AS A TOOL OF SOCIO-LEGAL INTEGRATION IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION.....	57
Проскурня Є. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОТИМІННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	59
Проценко І. О. ФУНКЦІОНУВАННЯ СЛУЖБИ ОСВІТНЬОЇ БЕЗПЕКИ ЯК НЕОБХІДНОЇ УМОВИ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ	63
Сиймовський Р. ІНСТИТУЦІЙНА ВЗАЄМОДІЯ ДЕМОКРАТІЇ, ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ	66
Суханова Д. С. ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЦІННОСТІ ЄС ТА СТАН ЇХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В ПРАВОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ	69
Телелим І. В. РОЛЬ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ У ФОРМУВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	72
Томков Н. О. РОЛЬ ПРИНЦИПІВ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА У ФОРМУВАННІ УНІВЕРСАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ ПРАВ ЛЮДИНИ.....	74

Форос Г. В. КІБЕРЗАГРОЗИ КРИТИЧНІЙ ІНФРАСТРУКТУРИ: ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ	79
Чустіль О. Ю., Нестерчук В. В. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМ ВЗАЄМОДІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	82
Шерстюк В. О., Гусєва К. А. РОЛЬ ТА МІСЦЕ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У РОЗБУДОВІ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ	86
Шевчук В. В. ГІБРИДНІ ЗАГРОЗИ ЯК ВИКЛИК СТІЙКОСТІ ДЕМОКРАТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ.....	90
Пекарчук В. М. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАЛАНСУ МІЖ ПРАВАМИ ЛЮДИНИ ТА ПОВНОВАЖЕННЯМИ ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ В ПРАВОВІЙ ДЕРЖАВІ	94
Пекарчук А. В., Тагієв Садіг Рза огли, СПРАВЕДЛИВИЙ СУДОВИЙ РОЗГЛЯД ЯК ЗАПОБІЖНИК ЗЛОВЖИВАНЬ ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ	97

СЕКЦІЯ 2.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ, АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Баранов С. О. ЗНАЧЕННЯ ПОЗАСУДОВИХ ЗАСОБІВ У РОЗВ'ЯЗАННІ СПОРІВ В ПРОЦЕСІ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ	100
Țîmbalaru Doinița Alexei THE HEARING OF THE PERSON AGAINST WHOM ADMINISTRATIVE OFFENSE PROCEEDINGS HAVE BEEN INITIATED IN CASES OF ROAD TRAFFIC OFFENSES.....	103
Аносенков А. А., Мукоїда Р. В. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ЗАСОБІВ ТА/АБО ПРИСТРОЇВ, ПРИЗНАЧЕНИХ ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ, ПРИПИНЕННЯ ПОРУШЕНЬ ПОРЯДКУ ТА ПРАВИЛ ВИКОРИСТАННЯ ПОВІТРЯНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ ЕКСПЛУАТАНТАМИ БЕЗПЛОТНИХ ПОВІТРЯНИХ СУДЕН.....	109
Астапова Д. М., Рудой К. М. ФУНКЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА	113

Берендєєва А. І. ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДОМЧОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ПІДГОТОВКУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ	116
Биковська К. В., Галунько В. М. ФОРМИ ТА МЕТОДИ ВЗАЄМОДІЇ ПРИ ФІКСАЦІЇ, РОЗКРИТТІ ТА РОЗСЛІДУВАННІ ПРАВОПОРУШЕНЬ	118
Білик В. М. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	122
Боцу Т. П., Пишна А. Г. ПОНЯТТЯ ВЗАЄМОДІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ОРГАНАМИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ	125
Васильєва М. О., Шерстюк Г. М. ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДІВ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ОФІЦЕРА ГРОМАДИ.....	130
Вєргун В. А., Лєпін Н. Я. БЕЗПЕКА ДОРОЖНЬОГО РУХУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ФУНКЦІОНАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ.....	133
Вовк А. Н., Шерстюк Г. М. ПОНЯТТЯ І ЗМІСТ КОМПЕТЕНЦІЇ СУБ'ЄКТА ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ.....	136
Гурковська К. А. ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ЗАХОДИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	138
Діброва Ж. В., Галунько В. М. ВЗАЄМОДІЯ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У РОЗКРИТТІ ТА РОЗСЛІДУВАННІ ПРАВОПОРУШЕНЬ	141
Єйбог О. І., Шерстюк Г. М. РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ.....	145
Жильцов О. Л. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ОБМЕЖЕННЯ СВОБОДИ ПЕРЕСУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	148
Журавель А. В., Кейдалюк В. О. ВЗАЄМОДІЯ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ І СЛІДЧИХ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	153

Ізбаш К. С. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ	157
Кийко М. С., Рудой К. М. НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ.....	160
Клейман М.Ю. РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У ЗАПОБІГАННІ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УМОВАХ ТРИВАЛОГО ВОЄННОГО СТАНУ	164
Ковальова О. В. ОЦІНКА РИЗИКІВ ВЧИНЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА: ОКРЕМІ ВИКЛИКИ В КОНТЕКСТІ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ	167
Кривельова А. А., Чорна М. В. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	170
Кудзієва К. М., Денисова А. В. ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ	174
Кулик Н. В., Пишна А. Г. ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ	177
Лепіш Н. Я. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ПІДРОЗДІЛАМИ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТА- НУ В УКРАЇНІ.....	181
Лепіш Н. Я., Ярема О. Г. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	183
Михалик Н. Г., Шерстюк Г. М. ПРЕВЕНТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОДИН ІЗ ОСНОВНИХ НАПРЯМКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ.....	185
Мукоїда Р. В., Аносенков А. А. ПЕРЕВАГИ ТА НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ.....	188
Новик М. Ю., Панасюк О. В. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ	192

Оленський К. В., Горбач-Кудря І. А. ДОКУМЕНТУВАННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ГРОМАДСЬКИЙ ПОРЯДОК І ГРОМАДСЬКУ БЕЗПЕКУ: СУДОВА ПРАКТИКА	194
Павлова О. Вайда Т. МОДЕРНІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	198
Підгурська С. Ю., Ковальова О. В. ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО У ВОЄННИЙ ЧАС: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ	202
Поліковський О. С., Шерстюк Г. М. СПЕЦИФІКА ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ.....	205
Попівчак Д. В., Галуцько В. М. ВЗАЄМОДІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ГРОМАДСЬКІСТЮ	207
Постолова К. Ю., Рудой К. М. ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД ДІТЕЙ І ЗАХИСТ ЇХ ПРАВ	211
Продан Д. В., Рудой К. М. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ РЕЖИМ	214
Пузирна Н. С. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРЕДСТАВНИКІВ ТА ПРЕДСТАВНИЦТВ ОМБУДСМАНА В УКРАЇНІ	218
Рудой К.М., Бурангулов А.В. СУТНІСТЬ ПРЕВЕНТИВНИХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ ТА ЇХ МІСЦЕ В СИСТЕМІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ	220
Сінчук М. С., Кейдалюк В. О. ВЗАЄМОДІЯ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ІНШИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕЗАКОННИМ ПОВОДЖЕННЯМ ЗБРОЇ, БОЙОВИМИ ПРИПАСАМИ АБО ВИБУХОВИМИ РЕЧОВИНАМИ.....	224
Сірко В. С. КОРУПЦІЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: РИЗИКИ, МЕХАНІЗМИ РЕАГУВАННЯ ТА ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ	227
Магац В.М., Сірко В.С. ПРОЗОРІСТЬ І ПІДЗВІТНІСТЬ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ	230
Степанов С. Ю., Шерстюк Г. М. АДМІНІСТРАТИВНІ АКТИ: ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КАТЕГОРІЇ	233

Сукмановська Л. М. ПІДРОЗДІЛИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ, ЯК СУБ'ЄКТИ ДОПОМОГИ ПОСТРАЖДАЛИМ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ДІТЯМ.....	236
Сухарєва А. О., Рибіна А. «ЗЕЛЕНА КІМНАТА» - СУЧАСНА ЕФЕКТИВНА МЕТОДИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ У СФЕРІ РЕАГУВАННЯ НА НАСИЛЬНИЦЬКІ МЕТОДИ ВИХОВАННЯ.....	239
Сухарєва А. О., Стащенко Р. А. ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	243
Сухарєва А. О. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЩОДО ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ	246
Сухарєва А. О., Чубук У. Д. АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСПЕКТОРА СЛУЖБИ ОСВІТНЬОЇ БЕЗПЕКИ У СТВОРЕННІ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	250
Тютюнник А. Д., Кейдалюк В. О. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПРИ РОЗКРИТТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	254
Ульянов О. І. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ПРОТИДІЇ НЕЛЕГАЛЬНІЙ МІГРАЦІЇ.....	258
Федорошевська А. В., Галунько В. М. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ КАРНОГО РОЗШУКУ З ІНШИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У РОЗКРИТТІ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	262
Чайка І. В., Рудой К. М. МЕТОДИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ	266
Чорна М. В. АДМІНІСТРАТИВНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ МІГРАНТІВ ТА БІЖЕНЦІВ	269
Чорномаз О. Б. ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ У ПЕРІОД ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ.....	273
Шаврієва Д.Ф., Ярмакі Х. П. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ.....	278

Шестак Л. В. ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ КОНФІСКАЦІЇ ПРЕДМЕТА, ЯКИЙ СТАВ ЗНАРЯДДЯМ АБО ОБ'ЄКТОМ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ	280
Шпак Н. С., Боксгорн А. В. ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРЕДМЕТА ФІНАНСОВОГО ПРАВА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО ПРАВОВОГО ПРОСТОРУ	284
Щербина В. С., Чорна М. В. ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ МАРОДЕРСТВУ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	288
Якубовська А. І., Галунько В.М. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ СЛІДЧО-ОПЕРАТИВНОЇ ГРУПИ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ	292
Янчук Н. Д. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГЕНТСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ІЗ СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (ЄВРОПОЛУ).....	296
Ярмакі Х. П. ЩОДО ПИТАННЯ ПРО РАЗУМІННЯ ПРАВОСУДДЯ ПРИ РОЗГЛЯДІ СУДДЯМИ СУДІВ ЗАГАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ	300
Кубасенко А. В. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ІНШИМИ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	304
Євсюков Є. В., Ніщимна С. О. ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ З ОРГАНАМИ ПРАВОПОРЯДКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА.....	308
Крижановська О. В. АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОПОРЯДКУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	310

СЕКЦІЯ 3.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Буша А. В., Чубань В. С. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	315
---	-----

Виноградова К. В., Ковальов Д. Р., Чорна А. Г. ПРОБЛЕМИ ВИЯВЛЕННЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ.....	317
Вільська Є. Р., Коваленко І. В., Крижановська О. В. СПЕЦІАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОБРОЧЕСНОСТІ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ.....	320
Ліберов Ю. І., Рудой К. М. БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК СУБ'ЄКТ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	324
Питомець А. В., Марченко О. А. АНТИКОРУПЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	327
Покотілова Д. А., Чубань В. С. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ПРІОРИТЕТИ ПРЕВЕНТИВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ РИЗИКІВ.....	332
Сіндєєва В. В., Гусєва К. А. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА НОВІ ШЛЯХИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ РИЗИКАМ У ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЛЯХ: ЗАКОНОДАВЧІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ.....	336
Скриль С. А. АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА ТА ЛЮСТРАЦІЯ В ДЕРЖАВАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ.....	340
Слинько Д. В., Калєніченко Л. І. ОЗНАКИ КОРУПЦІЇ ЯК ПРОЯВУ ПОРУШЕННЯ ОСНОВОПОЛОЖНИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ	343
Чеголя А. В., Демент М. О. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗМЕНШЕННЯ КОРУПЦІЇ: ДОСЯГНЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ.....	347
Чубань В. С., Дулгерова О. М. КОРУПЦІЯ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ: КЕЙС-ДОСЛІДЖЕННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	349

**РОЛЬ ТА МІСЦЕ ПРАВООХОРОННИХ
ОРГАНІВ У РОЗБУДОВІ
ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПРАВОВОЇ
ДЕРЖАВИ**

XVII Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція,
присвячена Дню юриста

07 жовтня 2025 року

ТОМ 1

Підписано до друку 25.10.2025. Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Гарнітура «TimesNewRoman»/ Друк цифровий.
Ум. друк .арк. 21,04.. Обл.вид.арк 31,39.
Наклад 50 прим.
Видавництво ОДУВС
м. Одеса, вул. Успенська, 1
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3507 від 25.06.2009 р.